

ARGIA

Txema Montero:
«HBn lanean
jarraitzen dut»

TURISMOAREN APARRETAN

EKO ALTZA
Larratxo ibibidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Elxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

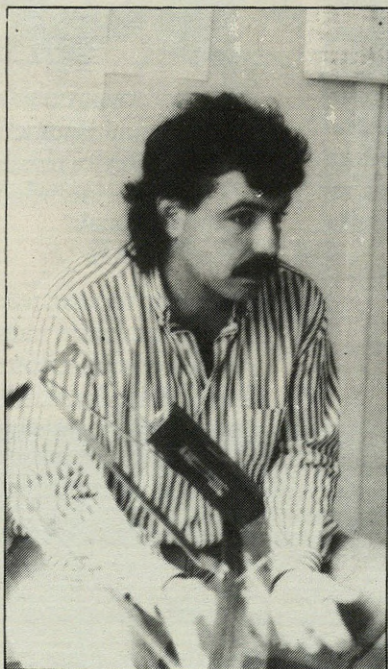
**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Tel.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Tel.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

TXEMA MONTERO: Txema Montero Europako Parlamentuan aritu da lanean azken urteotan. Orain, Herri Batasunako aktibitate publikoak utzi ditu eta honekin batera europarlamentari kargua.

JOSEBA TAPIA: Trikitixaren munduan berrikuntzak bata bestearen atzetik datoz. «Trikiti band» osatua dute Joseba Tapia eta Leturiak, disko berri baten eskutik. Guzti honen erdian uda, erromeria eta festa.

1.302. zenbakia

4. Irakurleak mintzo.

POLITIKA

5. Laburrak.

6. Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.

8. Txema Montero: «Agian oker naiz, baina barne mailan ere lan egin daitekeela demostratu behar dut». XABIER LEKUONA eta B. ARTOLA.

14. Inkatha eta UDFren arteko zauria zornatu egiten da Natalen. PABLO SASTRE.

ERREPORTAIK

17. Pirinioak bidegurutzean. IÑAKI CAMINO.

20. Loiola meeting point: San Inazioaren ohorean? A. GOSTIN.

24. Euskadi fluoreszentea. LUIS FERNANDEZ.

27. José Maria Aycart: «Euskal Herriaren egoera XVIII. mende-koaren antzekoa da». GARBIÑE UBEDA eta IMANOL MURUA.

39. Erradioaktibitatearen inguruan arinkeria nagusi». JOXANJEL ALDAI.

39. Uribe-Kosta eta Txori Herri proiektu handien erdian. IZASKUN BASTERRETXEA eta ITXASO FERNANDEZ.

KULTURA

45. Kultur ataria.

46. Joseba Tapia: «Junkeraren gerizpean ibili izan gara beti». JOXAN OIZ.

48. Literatur kritika kapitulu gehigarri. GORKA ARRESE.

50. «Golden Apple Quartet», Uru-mea riverside-en sortutako laukote beltza. LOREA AGIRRE.

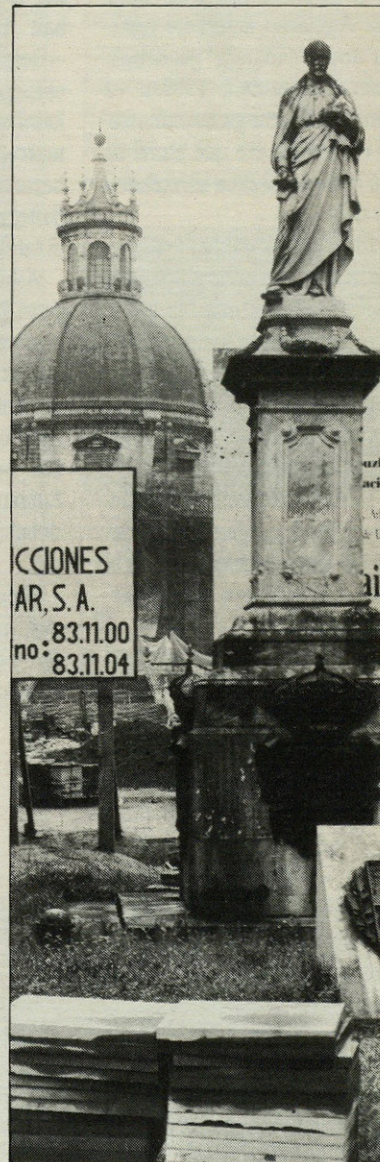
53. Munduko kultura: Marguerite Duras: «Literatur orrialdeek jada ez dute ezertarako balio». J.M. HE-RITZ.

54. Aste giroa.

64. Kultur kronika.

66. Azkena.

OPORRETARAKO ALEA: Aste honetako aleaz akabo iraila arte! Oporrak iritsi zaizkigu guri ere, urte osoko nekealdiak hilabete batez ahazteko parada egokia, eta ezinbestekoa. Ez dugu ARGIA erabat alboratuko ordea, eta urrengean alean berrikuntzaren ildotik abiatuko garela ziurtatzen dizuegu. Bien bitartean, on egin dizuela!

LOIOLA 91: Datorren hilean hasiko dira Loiolan San Inazioaren jaiotzaren boskarren mendeurrenaren ospakizunak. Aurrekontuen arabera bostehun milioi inguru gastatuko dira.

EGaren arduradunei espetxetik

Hirurogei presotik gora gara estatuko espetxetan sakabana-
tuak egonik Euskararen Gaita-
sun Agiriaren azterketa egite-
ko izena emanda gaudenak. Joan den urtean, 1989an ez
zen inor agertu gu esaminatze-
ra eta aurrean ere uda etorri da
eta badirudi iazkoa errepikatu-
ko dela.

Iturri onetik dakigu iaz Jaur-
laritzako Hezkuntza Saileko
Euskara Zerbitzuak ez zuela
baimenik eskatu ere egin Insti-
tuciones Penitenciarias-en
aurrean gu aztertzea etortze-
ko eta aurrean ere ez dugu es-
katu duenaren berririk.

EGAko azterketa hau egite-
ko eskubidea aldarrikatzen du-
gu eta gutxienez orain dela bi
urte izan genituen aukera ber-
berak izatea.

PRESO TALDE BAT

Zorionak, Egunkaria Sortzen

Joan den igandean kaleratu-
tako Euskaldunon Egunkaria
irakurri nuen, bai gustora ira-
kurri ere. Orokorrean izuga-
rrizko aurrerapausoa iruditu
zait, eguneko notiziak euska-
raz irakurtzeko aukerarik ez
bait dut orain arte ezagutu
—Deia Euskaraz ez zen nire
eskuetatik pasa—. Bertan es-
kaintako eduki aberatsa azpi-
marratu nahiko nuke, eta era
berean, itxura aldetik hobetu
daitekeela ere aipatu beharko
litzateke.

Asko poztu nau esperientzi
berri honetan erabili den eus-
kara garbi eta erraza erabili
izanak. Beti pentsatu dut kaze-
tarigintzan ez dela hizkuntz li-
terario eta korapilatsurik era-
bili behar, eta Euskaldunon
Egunkaria honetan neurri han-
di batean hori ekiditu dela uste
dut.

Hainbat alditan entzun du-
gun «nazional» izaera ere mo-
du oso egokian tratatu du
Egunkariak. Deigarria da lehe-

nengo orrialdean agertzen den
«14 juillet» festaren gaineko
notizia: Hegoaldeko euskaldu-
nok ez dugu urtetan frantzia-
rren jai honen berri izan. Ipa-
rraldeko berrien segimenduak
bide beretik jarraitzen badu,
ikaragarritzko urratsa izango
da euskaldunon arteko batasun-
a indartzeko. Estatu frantse-
seko informazioak Estatu es-
painolekoaren parekoa izatea
ere gauza berria da. Eskertze-
koa benetan.

Egunkarian badira, hala eta
guztiz ere, hobetu daitezkeen
arloak: itxura, orohar, ez da
edukiaren mailakoa. Argazkien
kalitatea hobetzea funtsezkoa
dela uste dut, eta hainbeste ez
idaztea ere bai —titular handia-
goak eta argazkiak berdin—;
astunegia da orohar. Zerbait
asmatu beharko litzateke
Egunkaria arintzeko, kolorea
sartzea garestiegia baldin bada.

Informazio lokalari buruz,
hori lantzea ezinezkoa dela en-
tzun dut. Aurrerago herrietako
informazio sartzeko posibilitea
ez ahaztutzeko eskatuko
nieke arduradunei, besterik ga-
be. Irakurleek norbere herriko

kronikak egunero irakurtzen
dituela kontutan hartzea ale-
gia.

Kritika konstruktiboa egiten
jarraituz, lehenengo orrialdea
«puzzlegia» dela uste dut: titu-
lar handi bat eta argazki han-
diagoa bat beharko liratekeela.

Halako Egunkaria egunero
ateratzeko izango dira lanak,
baina orain arte erakutsitakoa
ikusita, inork gutxi egingo du
duda aurrera aterako dela. Nik,
Kazetaritza Fakultateko ikaslea
izanik —2.maila—, ilusio be-
rriaz segituko dut ikasketekin,
noizbat Euskaldunon Egunka-
rian parte hartuko dudana espe-
rantzan.

IKERNE DORRONSORO

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel
Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Le-
kuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petri-
korena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba
Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabino
Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabier Makazaga eta
Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin
Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende,
Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosa-
garai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe
Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakai-
koa, M.J. Barandiaran, Bota Punttuba, Amaia Elo-
segi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Martin Garita-
no, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Iza-
balbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi
Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagi-
rre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Lan-
da, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermi-
ne Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sa-
baris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio,
Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo
Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan
Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko
Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Pa-
txi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Disenatu eta montajak: Eneko Abrego, Leire Al-
bisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe
Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Eñal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De
Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g.
20012 Donostia / Tenderia kalea 33 - 3. ezk.
48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4166936, 4166500.

Telefona: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak:
(BEZ barne)

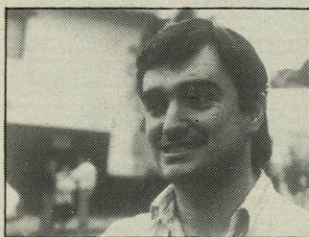
Hego Euskal Herria	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria	465 libera.
Estatu Espainola	7.000 pezeta.
Beste atzerriak	9.300 pezeta.
Airez	14.000 pezeta.

Hitzez hitz

«PSOEk ezin du pentsatu Madriletik diktatzen den politika batekiko gure ezadostasuna ezkutatuko dugunik».

Carlos Garaikoetxea
(El Correo, 90-VII-18)

«Nafarroako Parlamentuak ateak itxi dizkio irtenbide baketsuari».

Jonan Fernández
(Egin, 90-VII-20)

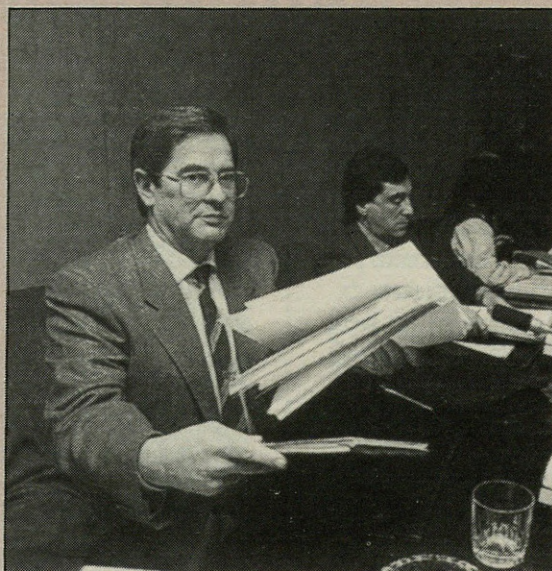
«Bortxakeria giza taldeei elkar hizketatzeko eta eztabaidatzeko aukera ukatzea da. Bortxakeria gehiengo aritmetikoan eta Goardia Zibilaren fusiletan oinarritzen den arrazoia eduki nahi izatea da».

Joxe Mari Olarra
(D.V., 90-VII-20)

«Komando bat entregatzea baino bere buruaz beste egiteko erabakia hartzeko moduan bada, kamikaze egoera batera iritsi gaitezkeela uste dut».

Xabier Arzalluz
(Deia, 90-VII-21)

Gordetzekoak

BARNE SAILAN ALDAKETAK IRAGARTZEN DIRA

JUAN Lasa Barne sailburuak, bere postua utziko du laster. Ertzantzaren sindikatuetakoa iturriek esan digutenez, Lasa ilusio handiz iritsi omen zen kargu honetara, baina kontrol guztia bere esku ez dagoela eta, utzi egingo du. Bere kargutik mugituko ez dena Pello Caballero izango da, era berean, iturri hauek hauteskundearen ondoren PNVk ez duela Barne Saila uzteko asmorik aditzera eman digute.

TELEFONIKA AUTOBIDEAREN ALDE

LIZITAZIO epea amaitu eta hainbat enpresa Irurtzun-Andoain autobidearen lanak egiteko prest agertu direnean, Estatu espainoleko Telefonikak ere, obren hasiera begi onez dakusa, monopolio honen egitasmoen artean Iruñea eta Donostia arteko lineak berritzea bait dago, oraingo zaharrak fibrazkoek ordezkatzuz. Orain azpiegitura soilik osatzeko egin beharko litzatekeen inbertsioa aztertutik, autobidearen lanak hasi arte itxaroteko agindua eman dute, obrak hasi bezain laister tutu berriak sartzea arras merkea bilakatu bait zaio Telefonikari.

Ezpalak

BIHOTZKOAK ZALAKAIN PRESO POLITIKOA JO

● OURENSE-KO espetxean dagoen 60 urtetako Mikel Zalakain Odriozola preso politikoa billabonatarra bihotzkoak jo zuen pasa den ostiralean. Amnistiaren aldeko Batzordeek salatu dutenez, presoek Estatu espainoleko espetxeetan bizi duten osasun egoerak dagoeneko hainbat preso hil du, bizi duten arriskua benetako dela gaineratuz.

ARZALLUZ ETA SERRA INTSUMISIOEZ MINTZATU

● ARZALLUZ eta Anasagasti jeldideak Narcís Serra Espainiako Defentsa ministrariarekin batzartu ziren asteartean. Hiru ordu iraun zuen bileran ejerzitu eta soldaduzkarekin zerikusi duten gaiez aritu baziren ere, hainbat iturrik gai nagusia Hego Euskal Herrian dagoen intsumiso kopuru handia eta honen inguruan gerta daitekeenari buruz aritu zirela adierazi dute.

SEGURTASUN BATZORDEA BILTZEKOTAN

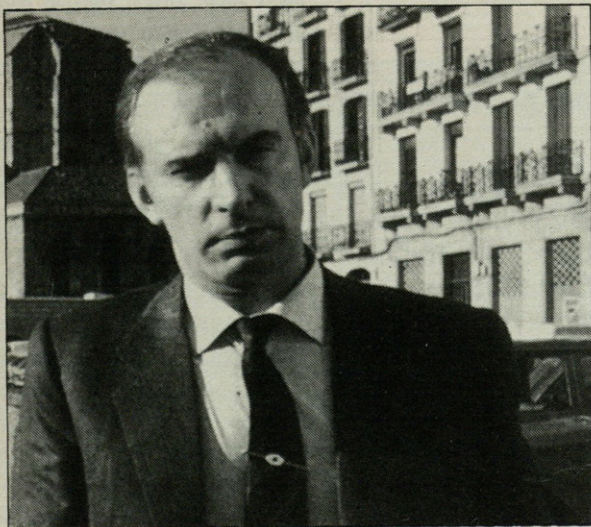
● DESPLIEGEA eta errepliegea dela eta, aste honetan Juan Lasa eta J.L. Corcuerak Madrilen erabaki dutenez, oportetara joan baino lehen Segurtasun Batzordea biltzeko asmoa dago. Ertzantza eta polizia espainolaren arteko garapena zuzentzen duen Batzorde hau biltzeko eguna Madrilgo gobernuaren oneriztiaren zain omen dago.

Sargoriak ekar dezakeena

FISKALAK Mendaile-rekin eginikoa berriro ere egin lezakeela mehatxatu ostean Entzutegi Nazional espainolak José Amedo eta Michel Domínguez-en aurkako epaiketari ekiteko lehen urratsa eman du. Hasiera batean eritzi publiko osoak txalotu zezakeena beste zera batean bilakatu da, Amedok eta bere taldeek baldarki utzitako hari solteak ikeritzeko eta aurrera begira epaitzeko egon zitezkeen aukerak erabat ezabatu bait dira harturiko erabaki honen bitartez.

Batek baino gehiagok, Amedo orain epaitzeko erabakia hartu badute akusazio herritarrak zer nahi duen galdutako du, azken finean, Amedo epaitzeko eta zigortzeko zalantza txikirik ere ez bait du inork. Kontresan bat badirudi ere —lehen ere, ikusi izan dugu makina bat kontraesan, hau da, hortxe daude «El Legionario»aren heriotzea, López Ocaña-ren adierazpen aldrebesak, portugaldar talde baten aurkako epaiketa, Cherid-en heriotze argitu gabea...—, erabaki hau dela bide, beste batzuen artean, nork juzkatuko ditu Amedoren arduradun polizia izan diren Alvarez Torres eta Julián San Cristóbal... Masa komandantea bera? Zein akusazio pean, hauen aurkako sumario berriak irekitzen ez bada?

Egun arte eta atzerapen *esplikaezinak* izan dituen kasu honet (bi urte pasatxokoa), bapatean, indarberrituz eta presa bereziz agertu zaigu, presa hauei izen, ardura eta hilketa asko *ahantziko* zaizkie, eta lotsagarritzat har daitezkeen sumario hauen epaiketek gauza bat utzi dute garbi: askatasun guztien gainetik, Estatu espainolean oraindik, epaile, fiskal, politikari eta edonoren erabakia baldintzeko gai diren indar sendoei bizirik diraute.

AMEDO eta bere kuadrilei aginduak nork ematen zizkien argitzeko itxaropen handirik ez badago eta inplikazio polizialei kirats gehiegi irten zaienez, gutxienez bada ere, guzti horien gainetik dauden PSOEko arduradun politikoen dimisioa —hauek ere inplikatuak ez badaude noski— eskatzea zilegizkotzat hartu behar da, baina Estatu espainolean arrazoi moeta honegatik ez da dimisiorik inoiz gertatu eta gertatuko balitz, honek isladatuko lukeenagatik, berriro ere inork bizirik dirautenik ukatzen ez dituen indar faktikoei zeresan eta zeregin frango lukete.

Bestalde, abuztuko oporren bezperan gauden aste honetan, Irurtzun-Andoain autobideko Leitzaran aldean eraikitzen haskeko lizitazio epea amaitu da, hainbat enpresa bi taldeetan aurkeztu direla: alde batetik, Estatu espainoleko enpresa handiak, Dragados Y Construcciones, Ocisa, Agromán, Entrecanales, Ferrovial... bezalakoak, eta bestetik, Hegoaldekoak diren Moyua, Altuna y Uría, Asfaltos Naturales de Campezo... bezalakoak.

Garraio eta Lan Publikoetako Gipuzkoako diputatu den Julen Goikoetxeak udazkenerako iragarri du obren hasiera, honen bitartez elkar hizketarako saioak porrot egin duela ziurta daitekeela.

HERRI Batasuna gainerako alderdi nahiz komunikabide guztien begirada pean izan da aste honetan. Erakunde honek aurreko asteazkenean emandako prentsaurrekoan, orain urtebete erabaki bezala, Strasburg-eko Parlamenturako Karmelo Landa Txema Monteroren ordezkotzat aurkeztu zuen, berri honetaz gain, Txema Monterok estrategia instituzionalarekiko bere eritziak azaldu zituen, aktibitate politiko publikoa oraingoz bertan behera uzten zuela gaineratuz. Politikari mungiarak HB eta politika uzteko asmorik ez duela esan duen bitartean —ARGIA zenbaki honetako elkar hizketan zabal auzaltzen duenez—, komunikabide gehienak HBren baitan barne zatiketa, istilu eta abarrez mintzo dira; Arzalluzek berak ETak HBri inposatutako «aholkua» ere hitz egin du.

Monterok dioen bezala, Herri Batasunaren baitan Instituzioekiko strategiaren inguruan beti izan da eztabaidarik eta erabakiak hartu beharrik. Eurodiputatu ohiak eztabaidetan esku hartzeko erabakia hartu du, esan duenez, Herri hau uzten ez duen bitartean beti politika egingo bait du, bere militantzia osoa bait da. Ondorioz, HBk hurrengo legealdian zer erabaki hartzen duen, eta batez ere, Monterok zein mugimendu egiten duen arabera, irakurketa desberdinak berehala agertuko dira.

H

AUTAGAIEN zerrendak osatuz doaz Komunitate Autonomoan. Euzko Alderdi Jeltzaleak, hirugarren goz, Jose Antonio Ardanza aurkeztuko du lehendakari gai. PSE-PSOE k aspaldian hasitako eta sutsuki indartutako publizitate

kanpaina baten bitartez, Ramón Jáuregui ren irudia Ajouria-Eneara eraman nahi du. Larunbatean Donostiako Victoria Eugenia antzokian burututako Batzarre Nazional ean Eusko Alkartasunak Carlos Garaikoetxea lehendakari ohia aukeratu zuen. Tripartitoaren aukera dakusan Euskadiko Ezkerrak Mikel Unzu, Kepa Aulestia eta Xabier Gurrutxaga hautatu ditu Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako zerrenda-buruak osatzeko. Eta Herri Batasunan, EArekin batera zerrendak publiko egin di-tuen azken erakunde nagusia, Iñaki Ruiz de Pinedo, Tasio Erki-zia eta Iñaki Esnaola hautatu dira.

Hau honela, uda beroa izateaz gain, hauteskunde kanpaina-rekin loturik, edota honetan eragiteko asmatuak diren hainbat gertakari eta zurrumurruekin pasako dute uda Komunitate Autonomokoek.

N. ARRASTOA

Haize berri usaina «Egunkariak» belodromora

ILUSIO handiak biztu ditu «Egunkaria» k Donostiako belodromoan antolatutako jaialdi bikainak. Seguruenik «Egunkaria Sortzen» ek azken hilabeteotan burutzen duen kanpainaren azken ekitaldi borobila izan zelako. 1977ko giroa aipatzen zuten batzuek. Azken urteotan abetzaleen artean eztabaida etsaigoan bukatzeko eboluzioan etendura bat eman ote zen, beste batzuek. Aspaldian abertzaleen artean gogortu den blokeoa gainditzeko urrats ederra izan zela, beste zenbaitek. «Egunkaria» ri ez zaio eman behar tokatzen zaiona baino erantzunkizun handiagorik. Hori oso garbi, inor ekibokatu ez dadin. Baina bere salmenta urriak zenbakitan esan nahiko duena baino garrantzia handiagoa izan dezakeela dirudi. Leio handi bat haize berrientzako.

ESTUTASUNETAN dabilta Kuban. Arazoak zituzten Kuban beste edonon bezala eta horientzako irtenbide ezberdinen berri baguenen, beren zenbait eztabaidarena. Bloke sozialista deitu zenaren suntsipenak ez die edozein aldaketa edo eboluzio zaildu baino egin. Bloke hura ez zen bere aliatuei ez eusteko eta ez irtenbide egokiak eskaintzeko gai izan (Etiopia, Mozambique, Angola... eta Afganistan batez ere) Estatu Batuen erasoan aurrean: bere ahuldadea horietan erakutsi zuen. Euskal Herrian instituzio nagusien kontrola duen partiduak berriz OTANren aldeko apostua egin zuen aspaldi. Europaren eboluzioak eramango omen gaitu ez dakit nora. Baina ez Moskutik iraultzarik eta ez Brusseldik autogobernurik. Euskal Herriak aukera geopolitiko zorrotzak egin behar ditu. Europa saltsa handi bateruntz doa datozen urteotan, eta euskaldunok aliatuak bilatze lanetan zuhur jokatu beharko dugu.

AFARI ederren batekin ospatu beharko dugu zutabe honen egileok —gure koordinatzaileak pagatzen baldin badigu— Andoaingo «Rikardo Arregi» kazetaritza saria irabazi izana. Saririk gabe ere bagenekien egiten dugun lanak merezi zuela, baina hola-ko aitorten publikoak poza ematen du. Eta afaritan politika nondik edo handik aterako bait da, tertulia asko animatuko zuen Josu Muguruzaren hutsunea nabarmena izanen dugu. Bere artikulurik gehiago ez edukitzea penagarria baldin bada, gizona galdu bait ziguten Madril en.

PELLO ZUBIRIA
(ARGIAko kazetaria)

Txema Montero, Herri Batasunako europarlamentari ohia

«Agian oker naiz, baina barne mailan ere lan egin daitekeela demostratu behar dut»

Txema Montero Europako Parlamentuan aritu da lanean azken urteotan. Orain, Herri Batasunako aktibitate publikoak utzi ditu eta honekin batera europarlamentari kargua. HBren baitan ikuspuntu ezberdinak izan arren, erakunde abertzalearen barne egituretan buru-belarri ari zeko asmoa azaldu digu.

ARGIA.— Nola uler daiteke, HBko kargu politiko publiko bat bete duen norbait orain «sukaldera» joatea eta al-

diz sukaldeko beste kide batek jasotzea kargu publiko hori. Zure kasuaz eta Karmelo Landaz ari gara.

«Nire jarrera ez da instituzioetan itxasoratzea. Lan hau beste maila batzuetako lanekin batera eman behar da».

Txema Montero.— Onartzen dut jendearentzat orohar, kargu publiko bat uztea, eta batipat, Europako Parlamentua bezalako kasuan, harrigarria izan daitekeela. Gainera neu izan naiz Parlamentu honetan parte hartu duen Herri Batasunako lehen kidea eta neurri horretan ulertzen dut. Nik orain barne mailako lan politikoa egingo dudala aipatzean bestalde, oraindik eta deigarriagoa irudi daiteke, baina HB ez ezagutzearen arrazoian datza hori. HBn beti jokatu dugu karrera politikorako lekurik ez dagoela esanez, eserleku batean edota kargu publiko batean egon eta oinarri inolako arazorik gabe pasa daitekeela pentsatzen bait dugu. Honako hau, beste militantzia mota bat da, bestearekiko betegarria eta erabat beharrezkoa niretzat.

Atzera begira, presoen abokatu izanez eta gero HBren legalizaziorako lanak egin ez hasi nintzen maila politikoa publikoki lan egiten. Baina militantziaren betegarri modura, lan militantea falta zitzaidan.

A.— **Istituzio publikoetan parte hartzearen aldeko zure jarrera zein den argituko zeniguke?**

Tx.M.— Nire jarrera ez da instituzioetan itxasoratzea. Lan hau beste maila batzuetako lanekin batera eman behar da. Itxasoratzea, gure, HBko, barne mailako eztaba batekin batera eman beharra dago, programa, ekintza politikoa eta abarretan. Bestela kotxearen azeleradorea zapaltzea baina aurretik enbragea ez zapaltzea bezala izango da, kotxeak hots asko eginaz baina aurrera egin gabe. Beste era batera esanda, maiatzeko lore bihur gaitezke. Ez bada maila honetako eztabaidarik ematen urratsa eman aurretik, arrisku hori dagoelakoan nago. Hori dela eta, barnean lan egin behar dela uste dut, eta eztabaidatu

ondoren hala ez dela pentsatzen dutenengatik komentzitua izan noski. Horrela izan da barruan lan egitearen erabakia.

A.— Baina zein une eta egoera zehatzetan hartu zenuen erabakia, duela urtebete ari bait da Karmelo Landa postu horretarako prestatzen?

Tx.M.— Europako Parlamentura berriz ez aurkeztearen erabakia, 1988ko urrian hartu nuen. Orduan eztabaida bat hasi zen, eztabaida diodanean hitzegitea esan nahi dut, joan behar zen ala ez zen gaiaren gainean. Une batean arrazoi ezberdinak eman zizkidan Mahai Nazionalak, eta nire ustez arrazoi zuen. Jendeak nitaz Euskal Herritik kanpo duen ezagutzaz eta hemendik kanpoko botoez zegoen beharragatik, ni aurkeztu behar nintzela aipatu zidaten. Mahai Nazionalaren ustetan, kontua ez zen ni aurkezten ez banintz postua lortuko ez zenik, ez eta alderantziz noski, baina arriskua bazegoen. Kontuan izan behar da Euskadi-Estatuaren arteko gatazkaren nazioarte mailako politika oso garrantzitsutzat jotzen genuela eta ni ados nengoen azaldu ziren arrazoiekin. Gogoratzen naiz gainera honetaz azken eztabaida Tasio Erkizia eta Josurekin (Muguruza) izan nuela. Legealdi osoa egongo ez nintzela esan nuen eta oso ongi ulertu zuten nire jarrera.

Gero, zerrendetan nire kargua oso ongi bete zezaketen pertsona pare batez hornitu ginen, ni bezala edota hobeago bete dezaketen pertsonaz. Hala atera ziren Karmelo Landa eta Iñaki Aldekoa eta Karmelok oso ongi egingo duelakoan nago. Horrez gero, hitz egin eta erabaki genuen dena matematikoki bete egin dugu.

A.— Baina zenbait komunikabidetan politika utzi egiten duzula azaldu da...

Tx.M.— Gauzak hala idazten dira. Sarritan gaizki ulertzeek ondorio zakarrak ekarri dituzte. Niretzat, konpromezu politikoa Euskal Herrian erabatekoa da, betea. Ez dakit zein herriz edo zein pertsonaz ari diren politika utzi behar duela diotenean. Gure herrian politika, militantzi publikoa edo barne mailakoaz gain, bizitza modu bat eta gauzak ikusteko modu batez ulertzen da. Zenbaitentzat gogorra izango da hau, baina nire herria utzi arte ezin dut nire militantzia utzi.

Intentzio txarreko zenbait kazetarik politika utzi egiten nuela esan dute, kontu honenkin metxa piztutzeko asmoz. Onartezina da, gezurra bait da.

«Batzuen ustez instituzioetan etengabe egon behar gara eta beste batzuen ustez, interesgarri edo komenigarri denean soilik. Ni lehenengoaren alde nago, baina ez naiz bakarra».

A.— HBren estrategia instituzionalaz zenbait ezberdintasun duzula esan duzu, baina hauek ez omen dira lan publikoa uztearen arrazoiak.

Tx.M.— Beno, ez dakit HBrekin ote diren ezberdintasunok. Herri Batasunean bi sentsibilitate ezberdin daude gai honetaz. Batzuen ustez instituzioetan etengabe egon behar gara eta beste batzuen ustez, interesgarri edo komenigarri denean soilik. Ni lehenengoaren alde nago, baina ez naiz bakarra. Zuzendaritzako kide asko dago instituzioetan etengabeki parte hartzearen alde, beste batzuk aldiz ez. Nire ustez edukin arazoa baino erritmo arazoa da, ahalik eta azkarren programa eta partehartzeaz eztabaidatu behar da. Hala ere, ehuneko hogeitabost batean eztabaida hau emana da.

“HBren baitan eztabaidatzeko eta eragiteko aukerarik ez dudala pentsatuko banu, ez nuke prentsaurrekorik emango politika publikoa utziko dudala adierazteko, Herri Batasuna uzten nuela baieztatzen baizik”

goela esan behar dut, egin dugun Autonomi Estatutu Nazionalerako proposamena rekin.

A.— Beraz, zein izan da kargu publikoa uztearen benetako arrazoiak?

Tx.M.— Zenbait arrazoi ezberdin dira, bata partehartze instituzionalarena, baina ez garrantzitsuenak. Aipatu dut arrazoi nagusia, militantziaren beste arlo hori lantzea dela, hasiera batean mitinak edo prentsaurrekoak ematea izan zen bezalaxe.

A.— HBk instituzioetara joateari buruzko jarrera aldatuko balu ere, kargu publikoa uzteko arrazoi nahikoa ez litzatekeela aipatu duzu. Eman behar den aldaketa zein da?

Tx.M.— HBk bi mailetan jokatzeko du, barne eta kanpo aldera begira. Lehenengoari dagokionez, analisi orokor bat eginaz, normalki alderdiek eraman duten aurkako zentzua eraman dugu. Lehenik Konstituzioa, Gernikako Estatutua eta abarren aurkako jendea bildu ginen. 1983-87 artean ekintza bateratu batera pasa zen, gorputz politiko sendo eta garrantzitsua sortuz... eta Autonomi Estatutu Nazionalaz eta bere inguruan egin dugun lan guztiarekin, eztabaida bateratu baten bideari ekin diogu.

Eztabaida ideologiko hau alde batera edo bestera argitzen ez den artean, HBk eraketa politiko bezala izugarritzko indarra izango du baina hau adar ezberdin eta askotan kontraesanek beterikoetatik joaten da. Adibidez, gure instituzio politikan, nazioartekoan eta sektore edo masa borrokarako politikan antzeman da. Kontraesanezkoak eta batzuetan sektarioak izan diren jarrerak izan ditugula onartu behar dut.

Bigarren mailari dagokionez, kanpo mailari eutsiz, ETaren aurkako itunek eta kanpo presioek Euskadi-Estatua arteko gatazka, bi aurpegietan banatu da Euskadin. Hau da, demokrazia eta terrorismoa edota errejimena eta disidentzia. Egoera hau larria da, baina ez HBrentzat gogorra delako, benetako gatazka estaltzen duelako. Eta hau botere politikoa eskatzen duen herri baten eta botere hori emateari uko egiten dion Estatuaren arteko gatazka da hain zuzen ere. Borroka honetan ez dugu guk galtzen soilik, Euskal Herriaren nazio eta kultur nortasuna eskatzen dugun denok baizik. Egoera hau beste mota bateko ekin-tza politikoen bitartez apurtu nahi dugu.

A.— Egungo egoera eta markoan zer ekar dezake HBk bere presentziarekin instituzioetan?

Tx.M.— Lehendabiziz, aurpegi ezkutua izatea uztea. Hau da, harritzekoa bada ere, Euskal Herrian HBz baino gehiago hitz egiten den ereakunderik ez dago, baina, aitzitik, hitz egiteko aukera txikiena duena da. Guk, gure ahotsez, entzunak eta ulertuak izatea behar dugu. Beste abantaila gauza txiki baina handi horiek dira, askotan baso osoa salbatu nahian aritu izan gara, enbor banakak kontuan izan gabe, eta enbor bakoitzagatik borrokatzeak garrantzia handia izan behar du. Adibidez, sarritan esan dugu euskararen egoerak ez duela aldaketarik jasango marko juridiko-politikoa aldatzen ez bada, agian horrela izango da, baina agian; agian diot, zeren Irlandan independentzia lortzen da eta irlandera atzeraka doa. Baina markoaren aldaketa ez da goen eta borroka badagoen Ipar Irlandan irlandera gora doa. Asko gara pentsatzen dugunok giza aldaketa handiek gauza txiki-handi batzu aldatzen ez dituztela.

A.— Prentsan agertu denez, Jon Idigorasek Txemak beraiekin jarrai zezala nahi omen zuen baina ezinezkoa izan omen da. Zer esan nahi zuen?

Tx.M.— Testuingurua oso garrantzitsua da. Egun hauteskundeetarako gure zerrendak eginak daudelarik, nik egon behar nukeela pentsatzen duenik ere egongo da. Jonek horixe bera esan nahi zuen. Nostalgia kontua da, baina bestalde nire apostu berria kontuan hartu behar da. Agian oker naiz, baina barne mailan ere lan egin daitekeela demostratu behar dut. Garrantzitsuena, Txema Monterok zerrendak apoiazen dituela da.

A.— Zergatik HBk negoziazioa eta antzeko gaiez hitz egiten duenean prentsak oso jaramon gutxi egiten dio, aldiz, Txema Monterok HBko baren kontuez hitz egin edo ezberdintasunak daudela aipatzean orrialde osoak eskaintzen zaizkio Madrileko prentsari?

Tx.M.— Hori, egiten duenari galdetu behar zaio. Errejimenaaren komunikabideek Maoren esaldi hura jarraitzen dutela uste dut, hau da, «bat bitan banatzen da». Beraiek progesista ohiak izan dira, gorri ohiak ez orain asko, eta buruan geratu zaizkien irakurketen artean, mota honetakoak daude batipat. Honela talde politiko bat banatzeko, gainera ezinezko ezberdintza

AENarekin eskaintzen duguna Euskal Herrirako botere politikoa aldarrikatzen duguna eta hurbiltzeko tresna bat da.

sunak daudela esanaz ahalegintzen dira. Gizatasuna bezain zaharra da teknika hau.

A.— Zuk HBren gehiengoa ez bezala, erakunde honen instituzioekiko estrategiaz zure ezadostaduna publikoki

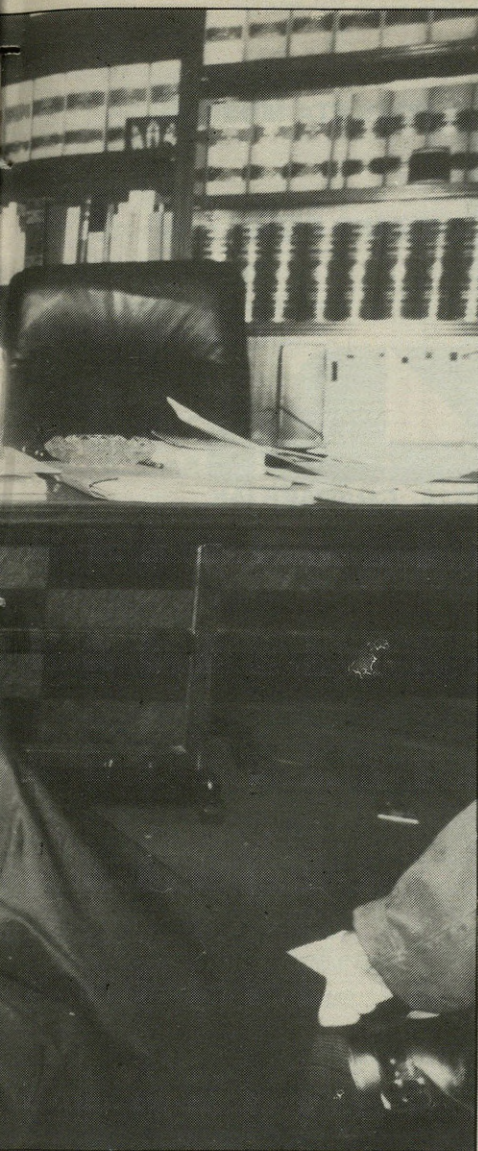
“Talde politiko bat banatzeko, gainera ezinezko ezberdintasunak daudela esanaz ahalegintzen dira. Gizatasuna bezain zaharra da teknika hau”

azaldu duzu...

Tx.M.— Ez dakit gehiengoa izango ote den.

A.— Zera esan nahi da, erakundearen lerroaren baitan, aurkako eritziak agertzen direnean adierazpen horiek bazterkeria jasaten al dute, hau da, komunikabide gehienek jaso duten bezala «bataila» alde aurretik galdua al dago?

Tx.M.— Prentsaurrekoan «bataila galdua» aipatu nuenean prentsak bere era hartu zuen. Hau da, HBren baitan eztaba-datzeko eta eragiteko aukerarik ez dudala pentsatuko banu, barne koherentzia bada ere —eta hanka sartzeak izan ditudala esan didate baina barne koherentzia eza

artean, minimoak gordeaz, eztabaidatzeko

“Euskal Herria ulertzeko beste ikuspegi bat eman dit (euskara ikasteak). Oso desberdina da Euskal Herria erdaldun ala euskaldun bezala ikustea”

tartez soilik. Hori barne lanaren emaitza besterik ez da. Hau honela, gu barne egoe-ra baten kanpo termometroa izan gara. Zentzu honetan, ez dago epe laburreko helburu politiko zehatzik. Noizbait eritzi publiko internazionala irabazten badugu, barne borroka politikoa irabazi dugula esan nahiko du, eta ez alderantziz, hau da, barne borroka eskas batekin nahiz nazioarte mailan lan bikaina egin alferrikoa da.

Badago hainbat indizio ongi goazela adierazten dutenak. Bat, Felipe González bere fase napoleondarrean Europako lauren bila Strasburg-era joan zenekoa eta bere bisitaldia azken lerroko parlamentari batekin negoziaketaz galdetu eta gezurti bat zela esan zionekotzat gogoratuko da. Eta bigarrena, Strasburgeko batzar batean Europako kontseiluaren lehendakariaren ordezkari zuten Roland Dumas frantsesak irtenbide politiko negoziatu baten aldeko eritzia agertu zuenean.

Eta lan politikoaren egunerokotasunean Latinoamerikaz, V. Mendeurrenaz, untziolagintzaz, linguistika politikaz... mintzatzerakoan gure mezuaren orijinaltasun eta jatorrasuna erakutsi dugu. Balantzea eginez gero, eskuratutako abantailak izugarriak dira.

A.— GAL, Mendaille, Paesa... eta honelako gaiak aipatzen direnean, zer somatzen du Txema Montero gainerako parlamentari europarrez?

Tx.M.— Eritzi publikoaren uste garbia da «terrorista euskaldunak» akabatzeke González gobernua «Estatu terrorismoaz» baliatu dela. Eta hau ez da pozez hartzen, azken finean demokrazia gazte espainolari laguntza eskatzen bait zaio. Hau honela, nazioarte mailan Felipe González denbora amaitzen ari zaio, sarritan esan bait du lege polizial bereziak lortzerakoan euskal arazoa amaituko zela, nazioarte mailako

laguntza eskuratzen duenean euskal arazoa amaituko zela, Frantziako «santuarioa» ezereztarakoan euskal arazoa amaituko zela... gehiegitan esan du eta guzti hori pasa eta euskal biolentzia politikoarengana giza babesak jarraitzen duela ikustera koan, ahots europarrak izan dira González arazo honek konponbide baten beharra duela aldarrikatzen hasi zaizkionak, onartezintzat jotzen bait dute European honelako minbizia edukitzea.

Beste neurri batean harritu nauena, parlamentariak Euskal Herriaz duten informazioa da, oso dokumentatuak daudela naberitu dut.

A.— Beste gaia. Autonomi Estatutu Nazionala (AEN) burutzen lagundu duzu; zeri erantzuten dio, zergatik orain, nora doa Estatutu hau?

Tx.M.— AEN hau barne eta kanpo kontuei erantzuten die. Lehenengoaren arazoak lehen azaldu ditut eta kanpoko mailan adostasun bat lortu dugu erakunde abertzaleok Estatutuak eman zezakeena eman duela esan ohi denean. Diagnostikoan denok ados gaude baina tratamenduz mintzatzerakoan desadostasunak behar dira agertzen dira.

Guk eskaini dugun Autonomi Estatutu Estatutu bat baino gehiago eta Konstituzio bat baino gutxiago den zerbait dela esango nuke. Ez dugu Konstituziorik lurraldetasun arazoak ditugulako, hortxe daude Nafarroa eta Iparralde osoa, baina oinarritzko lege baten funtsa izan daiteke. Guk egungo egoera ikusirik AENarekin eskaintzen duguna Euskal Herriko botere politikoa aldarrikatzen dugunon artean, minimoak gordeaz, eztabaidatzeko eta hurbiltzeko tresna bat da.

A.— Politikaren lehen lerroan izan zarelarik euskara ikasi duzu. Zure erakundearen aholkuz edota erabaki pertsonalaz ikasi duzu?

Tx.M.— Erabaki pertsonala da zeren ezinezkoa bait da Euskal Herrian bizi eta euskaraz ez hitz egitea. Beti izan dut arrazoi asko euskara ikasteko; lau hilabetez Gipuzkoan zehar aritu naiz eta euskara ikasteak ez dit ezertxo ere galdu erazi, aitzitik, Euskal Herria ulertzeko beste ikuspegi bat eman dit. Oso desberdina da Euskal Herria erdaldun ala euskaldun bezala ikustea.

XABIER LEKUONA
B. ARTOLA

inoiz ez—, ez nuke prentsaurrekorik eman-go politika publikoa utziko dudala adierazteko, Herri Batasuna uzten nuela baieztatzeke baizik. Hori oso argi daukat.

Lehengoan egunkari madrildar batetik Jaureguik zioen disidentziak ezkutatzen ari ginela eta abar; jaun honi esan behar diot ni HBn nagoela eta Damborenea jaun eguzkipean leku baten bila ari dela.

A.— Europa gaia. Strasburg-eko Parlamentuan izan zara, helburu batzuekin... zein izan da HBren urteotako lorpena?

Tx.M.— Gure asmoa euskal arazoa nazioarte mailan ezagutaraztea zen eta da.

Herri baten askatasuna ez da inoiz lortu nazioarte mailako gatazka politikoaren bi-

ZINKUNEGI
O P T I K A

NEGUI
I C O

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tif.: 46 29 64 — 45 96 29

HONA GURE

ANTZA
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

*Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721*

INPRIMATEGIA

Ele-mele

«Arma baino jopuntu
gehiago daukagu.

Larogeitamar mila buru
misil eramale ezdira
nahikoa Sovietar Batasuna
errausteko».

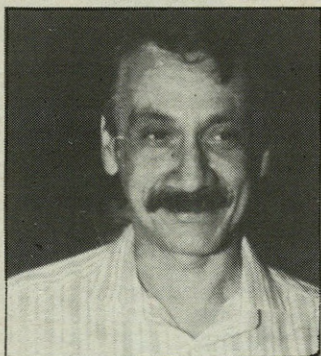
John Chain (U.S. Armadako Aire
Komando Estrategikoko jenerala)

«Brasil ondare europar,
afrikar eta bertakoaren
nahasketa da; baina izaera
beltzak —bizi alaitasunaren
gorputzea— indar gehiago
du, horregatik uste dut nire
herriaren geroa zoragarria
izango dela».

Jorge Amado (idazlea)

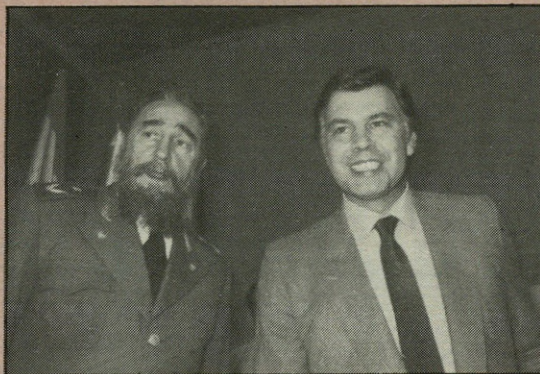
«Najib-en arrakasta bakarra
batasuna erakusteko gure
ezintasuna da».

Hamed Karzai (Afganistango
mujahedin buruzagia)

«Aitortzea samin bada ere,
uste dut egun
inperialismoarekin batean
elkar-bizi baino areagoko
xederik ez dezakegula izan:
haiekin harreman onak
izan eta utz gaitzate
garatzen».

Victor Tirado
(Komandante sandinista)

EUROPAK EKONOMI LAGUNTZAK UKATZEN DIZKIO CUBARI

LA HABANAKO espainiar enbaxadan errefuxiatu ziren kubarren auziak eraginda, Cuba eta Espainiako gobernuen artean aspaldiko urteetan ezagutzen zen gatazka diplomatikorik larriena sortu da. Fernandez Ordoñez espainiar kanpo arazoetarako ministrariaren deklarazio batzuei («Castrok ihes egin nahi dutenei atea irekiz gero, erregimena suntsituko da»), komunikatu gogor batez erantzun zion Castroren gobernuak («kolonia administratzaile»tzat jotzen zuen Madrileko gobernuak). Ondorioz bai Madrilek eta bai Bruselasek Cubarako aurreikutsita zeuzkaten ekonomi laguntzak etetea erabaki dute.

TXIITEK ETA PALESTINDARREK BORROKAK ARRAPIZTU LIBANON

LIBANO hegualdean eta Beiruteko Iklim Al-Tufah auzategian Siriaren aldeko Amal eta Iranen aldeko Hezbolah erakundearen artean gutxienez 60 hildako eta 200en bat hildako eragin dituzten gudateak izan dira azken egunetan. Palestindarren Askatasunerako Erakundeak, beretik, Hezbolahri Jarjuh hiriari eraso egina leporatu dio, eta bere 1.500en bat gudari bidali ditu eskualdera, ondorioz PAE eta Hezbolahren artean ere liskarrak gertatu direla.

BERE BEREZKO ZERBITZU MILITARRA ALDARRIKATU DU LITUANIAK

LITUANIAK zerbitzu militarri buruzko behin-behineko lege bat onartu zuen pasa den astean. «19 urte betetzen duen ezein hiritar lituaniarrek —dio lege honek— bere lurraldea defendatzeko beharra dauka». Orain arte Moskun zentralizatzen zen zerbitzuaren bi edo hiru urteen aurrean, hamabi hilabetekoa litzateke lituaniarrena. Lituaniak, horrela, bere berezko Armada sortzeko oinarriak ipini dituela jotzen da. Segurutzat eman daiteke, bestalde, gainerako Errepubliketan oihartzunik izango duela Vilniusen erabakiak.

Lerroan

ERTEUROPAREN NATURAZ

«**Antisemitismoa** marjinala da, baina azkenean arazo gertatzen da, Txekoslovakiako ijito, Errumaniako hungiarrekin bezala. Hori ez da Erteuropako natura. Totalitarismo-ondoko Europa baten errealitatea da. Lehergailu sozio-psikologiko horiek indargabetzeko arrakasta ekonomikoak beharko lirateke, azkar. Eta hori ezinezkoa da.

B. Geremek («Libération»,
90-VII-9)

PROPAGANDA SERBIARRA

«**Albaniari** buruzko informazioetan propaganda serbiar parte handia dago. [...] Niretzat, nolabait, Albania eredu bat da. Albaniarren mentalitatea izan behar da kontutan, independentzia nola maite duten haiek.

(Robert Escarpit,
«Libération», 90-VII-11)

BESTE TXANDA BAT SANDINISTEK?

«**Beharbada** Washingtonen [Nicaraguan] eraikitako koalizio politikoa ez da gai izango nagusiak inposatzen dituen eskaerak abiarazteko. Orduan, administratzaile berriak beharko dira. Garbi dago nora jo kasu horretan: badago masa-oinarriarekiko erakunde politiko bat [sandinistez ari da] eta lan hori, behar izanez gero, apika berorri agindu liezaiokeite amerikarrek.

Noam Chomsky («Z», 1990-V)

Beste elementu bat Hegoafrikako negoziaketa globalerako

Inkatha eta UDFren arteko zauria zornatu egiten da Natalen

Mende erditsu batez, apartheidaren sistema zurien nagusitasuna ziurtatzearen afrikar populazioak zatitzen entseiatu da. De Klerk presidentea ANC-ekin negoziatzeko prestatzen ari den honetan, Natal-eko gatazkek politika horren ondorioak argi asko erakusten dituzte.

Natalen, urjentzia egoera ez dute altxatzerik izan: Inkatha eta ANCen partaideek elkarri erasoka segitzen dute, zurien botearearen probetxurako. Jendea beldur bizi da. Familia osoek utzi behar izan dute pro-

bintzia, eskualde lasaigoetan kokatzeko. Natalen, 1987az gero, 3.500 lagunek galdu dute bizia —Ipar Irlandan hamalau urtetan baino gehiago.

Etnien arteko liskarrak? Azalpen horren

arabera, Inkathako zuluak ANCen aliatu diren UDF eta COSATUn asko diren xhosei enfrontatuko lirateke. Natalen bederen, azalpenak ez du balio: alde bietakoak dira eta zuluak.

Belaunaldien gorabehera, menditarren eta hiritarren artekoak? Izan ere Inkathakoak nekazariak dira gehienbat, adinako jendea, eta tribuei atxikiago dira. UDFko militanteak berriz, gazteago izaten dira eta hirietan bizi direnak, ekintza politikoaz beste ideia bat dutenak.

Inkatha 1975ean sortu zen, ANCen ba-

Zwelithini, errege (buruan lumarekin) eta Buthelezi, Inkathako presidentea, «Chaka-ko eguna», zuluaren jai tradizionala.

besaz, bere partaide izandako Gatsha Buthelezi-ren eskutik. Egun 1.700.000 kide dituela dio, Hegoafrikako etnia zuluaren laurden bat litzatekeena. Beren agerpene-tan (Buthelezi-ren osaba den Goodwill Zwelithini erregearen inguruan egiten direnak) zuluaren tradizioak goraiatzeko dituzte. Buthelezi, Inkathako presidente egun, Kwazulu «eskualde autonomo»ko lehen ministraria ere bada. Kanpo santzioen eta borroka armatuaren kontrakoa da eta ekonomia kapitalistaren goresle.

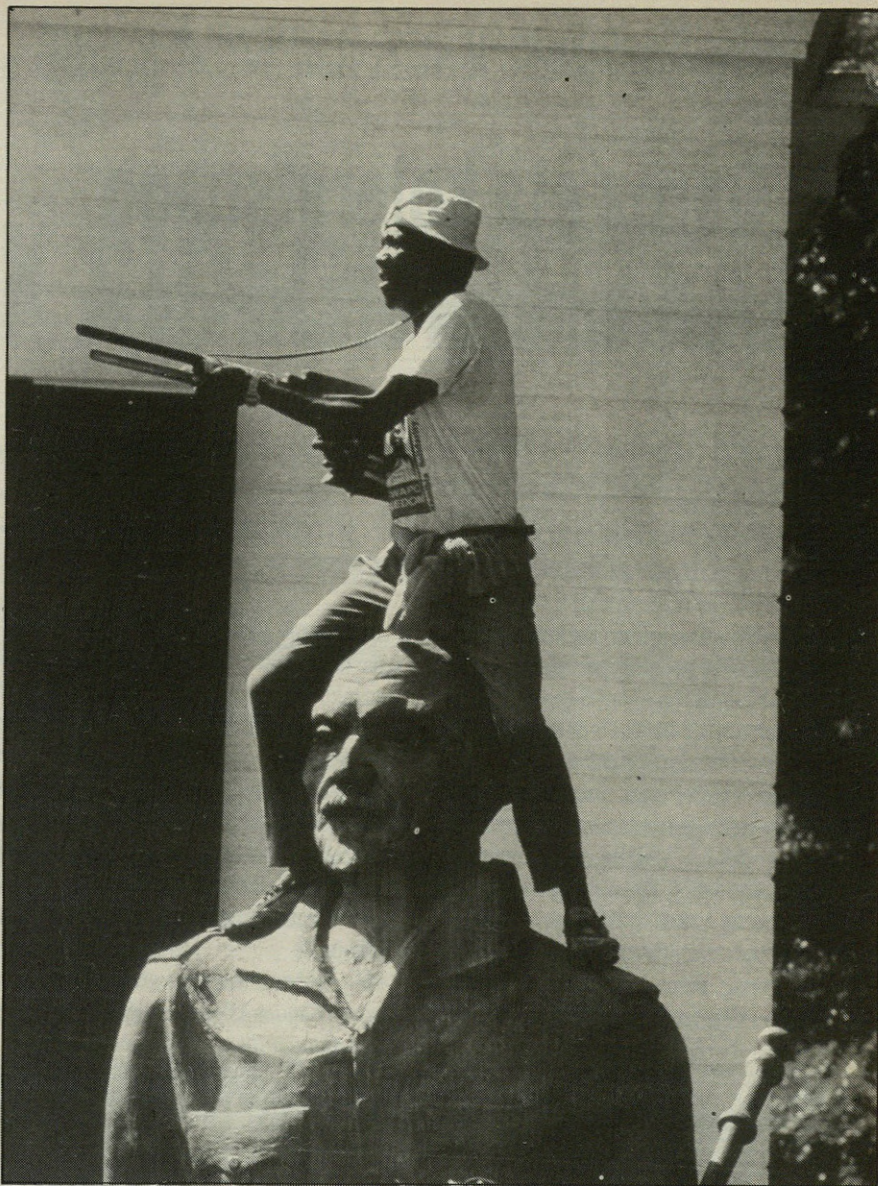
1983an fundatua, UDFk (Fronte Demokratiko Batua) apartheidaren aurkako berderatzirehun bat erakunde biltzen ditu bere baitan, hiru bat milioi militantez. Frontea *township*etan da indartsu, gazteen artean batipat. 1985ean sortu zen COSATU, sindikatuen federazioak, milioi bat militante dauka.

1979an, Buthelezik ANCKekin Londresen izan zuen elkar hizketaren ondoren, haus-tura izan zen. Inkathako eledun den Susan Vos-en esanetara, «ANCK Inkatha bere me-neko bihurtu nahi zuen eta Buthelezi kontrairaultzailetzat salatzen zuen». ANCK orduantxe egindako salaketan, bereak zituen sinbolo batzuk —hala nola, bandera beltz, hori eta berdea— bere probetxuan erabiltzea leporatzen zion Inkathari, eta bere misioari —Kwazulun apartheidaren aurkako oposizioaren sendotzea— iruzur egitea aurpegiratzen zion.

Okerrago: 1986an, «Kwa-Natal» aukera, Inkatha eta zurien arteko botere partiketa hain zuzen, perfilatu zen. Proiektu hura hegoafrikar negozio-jendeak eta liberalek oso ondo ikusi zuten. ANCentzat aldiz, Estatu federal baterantz irristatze bat zatekeen hura, berak Hegoafrikaren batasuna defendatzen duelarik.

Handik urtebetera, Inkathak militante berriak erakartzeko kanpaina zabal bat bultzatu zuen: lur puska bat edo baimen bat eskuratzearen truke, *induna*, buruzagi zuluak familia osoen atxikimendua berenganatzen zuen. Anitz jendeak, ordea, bi suteraren artean harrapatuta, UDFren aukera hobetsi zuen. Bretxa, gero eta gero zabala-goa zen.

Aurtengo martxo bukaeran, ANCen legez-tatzearren iragarpena eta hilabete bate-ra, erenbamentuek sekula ikusi gabeko tamaina hartu zuten. Elementu berriek larriagotzen dute gerra. Batetik, *comtso-tsiak*, erdi *comrade* (ANCen kide), erdi *tso-tsi* (ganberro). ANCKen hasi eta gero berri-iz, egiten dituzten desmasiak direla kau-sa ANCK zigortu eta erakundetik bota, eta

ANCKo militante bat, egurrezko fusilaz, lehen ministrari-ohi baten estatuara igoa.

ondorioz samaldaka eta beren kasa antola-tzen dira, inoren kontrolik gabe.

Mandelaren alferrikako deia

Orain dela gutxi arte, borrokak nabalaz, makilaz edo eta brikolatutako armaz egi-ten baziren (nahiz eta Inkathak, *indunen* bidez, su arma ale batzuk izan), orain berri-iz errebolberak eta fusilak dira nagusi. Arma hauek *comrade*ei, itxura denez, Mo-zambiquetik hel lekizkieke; Inkathak berri-iz, Kwazuluko poliziarengandik, edo eta Hegoafrikakoarengandik ere jaso litzakee-la esaten da.

Izan diren bake saioek bata bestearen ondoan egin dute porrot. Azkenekoa, 1989an, portu onera iritsi zitekeela ematen zuen. Europar nonbait Gatsha Buthelezi, batetik, eta Oliver Tambo, ANCKo idazka-

ria eta UDFko eta COSATUko presiden-teak, bestetik, bilera sekretu bat egitekoak ziren. Erakunde aurrerakoien aldi horre-tako kanpaina arrakastatsua izan zitekeen deskalabruaren arrazoia: Buthelezik behin-tzat, atzera egin zuen azkeneko momen-tuan.

Nelson Mandelak egin zuen Durbango King's Park-ean adiskidetzeko deia: «*Har itzazue zuen panga [sable mota bat], zuen fusil eta labanak eta itsasora jaurtiki*». Al-ferrik. Munduko presorik ospetsuenak ez zituen anaiak abenitu. Aitzitik eta hondar denboretan zuloa handitu egin da. Hilabe-tetik hilabetera, negoziaketen perspektiba ilunago ageri da Natalen —Hegoafrikako baketzeara hein batean horren arabera ego-nik.

PABLO SASTRE

New-Delhi indarrean baketu nahi du Kaximira

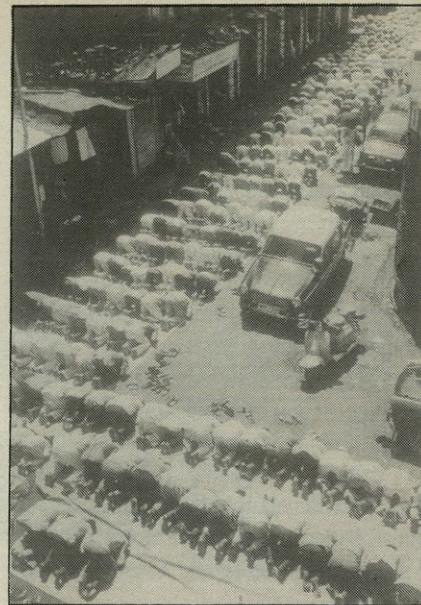
Geroz eta koleratsuago musulmanak eta hinduak

Potentzia handien eta Islamabad eta New-Delhi-ko agintarien borondatearen kontra, Kaximira-ko krisiak Pakistan eta Indiaren arteko gatazka batera eraman dezake. Ordea, Indiar Batasunaren barruan ere, komunitateen arteko tentsioak areagotu ditu.

New-Delhi Kaximiran «administrazio zuzena» inposatu zuenetik sei hilabete igaro direla, Mufti Mohammad Sayeed, indiar barne ministrariak botere federala eta populazioaren artean «komunikazio arazoak» badirela aitortu du: armada eta sezesionisten arteko enfrontamentuetan ehundaka hil, milaka atxilotu, ekonomiaren hondoratzea ekarri duen gordetzeko jozteia [toque de queda/couvre-feu] eufemismo bitxi hori erabiliz azaldu ditu. Ordea, 1971ko gerraz geroz India eta Pakistanen artean izan den tentsio aldirik makurrenak gatazkaren «barne» dimentsioa estali du.

India krisi sakon bat nozitzen ari da: Asia hegoaldeko potentzia nagusi gisa indartzeko dituen zailtasunei eskualde periferikoen inarrotea eta komunitateen arteko tentsioaren areagotzea eranstean zaizkio. Sei milioi lagun besterik ez dituen Jammu eta Kaximirako Estatuko errebolta itzaltzeko dozenaka milaka soldadu bidaltzeak, dialogatzeko borondateari kontsiderazio estrategikoak gainezkatzen zaizkiola erakutsi du.

Jag Mohan, urtarilaz gero Estatuko gobernari dagoena, legez kanpoko mugimenduak *manu militari* deuseztearen alde azal-

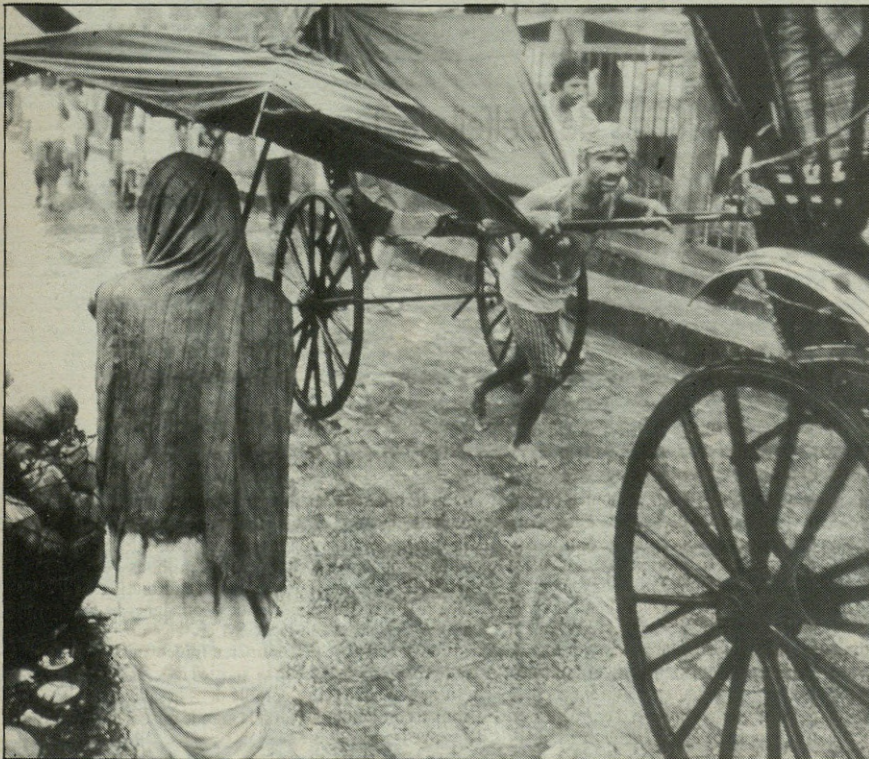

Bombay: musulmanak kale errezoan.

du berri da. Ordea Amanullah Khan, JKLF Jammu eta Kaximirako Askatasun Fronteko presidenteak Karaxi-ko kazetari bati esan zion bezala, «ez dago irtenbide militarrik Kaximiran». Halere euren ahulezia ere aitortzen zuen Khanek, esaten zuelarik «Palestinako PAE edo Polisariorekin jaso dudan esperientzia politikoak erakutsi dituzten, askatasun mugimendu batek ezin bait du erreusitu ez baldin badu aldi berean fronte politiko, diplomatiko eta militarrean iharduten».

JKLF eta Jammu eta Kaximirako Herriaren Liga (JKPL) dira indiarren aurkako aktibismoa biltzen duten hamabi erakunderik gotorrenak noski. Bigarrena Pakistanekin bat egitearen aldekoa bada, JKLFk aldiz, egun Pakistangoa den Azad Kaximira, iparraldeko Baltit eta Gilgit-eko eskualdeak eta Jammu eta Kaximira bildu eta bertako populazioak (12 milioi lagun) bere etorkizuna erabaki lezan nahi luke: independentzia, edo Pakistani, edo Indiari atxikitzea.

Musulmanak Indiako populazioaren %13a dira, Kaximiraz gain Uttar-Pradesh, Gujarat eta Assam-go Estatuetan portzentai handiak osatuz. 1947ko partiketa eta gero, bederatzi milatik gora komunitate enfrontamentu agitu dira, eta orain-orain-txe unerik gogorrenetakoak bizitzen ari dira. Rajni Khotari filosofoaren ustez, «paradoxalki, elite indiarrek ez dute gehiago sinisten aniztasunean oinarrituriko demokrazian», eta ohartarazten duenez, «Indian klaseak, etniak eta nazionalitateak geroz eta gehiago kointziditzen dute».

Etnia, klase, nazio eta erlijio etsaitasunak lotuta eta indarrean ageri dira Indian.

PABLO SASTRE

Ekainean eman beharra zitzaion parke naturalaren legeari baiezkoa

PIRINIOAK BIDE GURUTZEAN

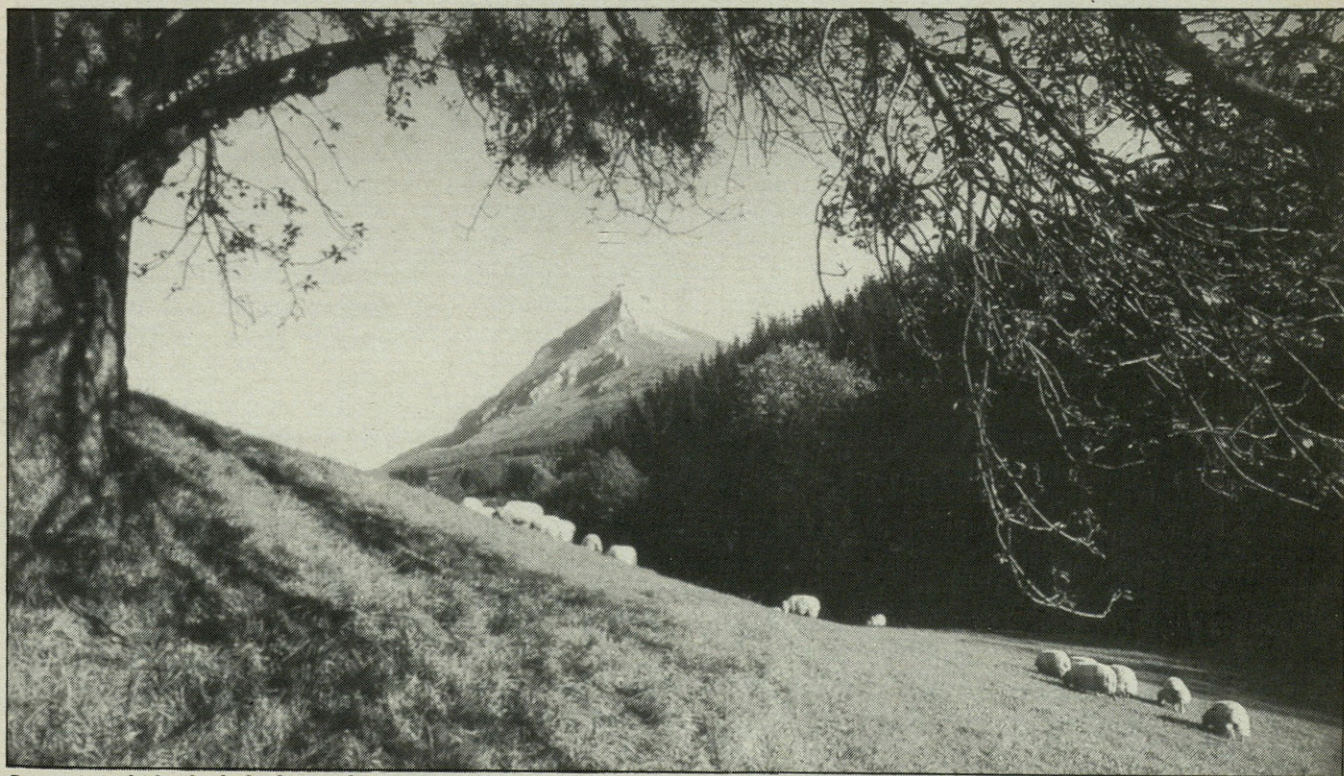
Ez du aspaldi, Belagua ingurua urbanizatu nahi izan zuen Etudesa entpresak diputazioaren oneritziaz baliatuz, egungo nafar parlamentuko buru dena Etudesako gerente delarik, Izabako udalaren legeen kontra joanez. Oraingo proiektuari hainbatek betertzez so egitea ez da beraz harritzekoa. Gazteek segitzen ordea ogi bila Iruñera joaten.

Ekainean eman beharra zitzaion Pirinioetan parke naturalaren irudia ezartzen duen legeari baiezkoa, baina nafar Gobernuak ez du erdietsi bizilagunen arteko batasuna, eta udaroko sargoriarekin batean geldirik dirau proiektuak, oraingo gauzek onera edo txarrera egingen ote duten sumatzen ez dela.

Pirinioak giza eta ekonomi gibelamendu erabatekoan bizi dira, biztanlego gehienak, gazteak batik bat, herritik kanpo lan bila irtenak bertan geratzen direnak oso zaharrak izaki. Abelazkuntzak eta nekazaritzak ere hortzetako ederra hartua dute azken honetan krisia medio, Europako Ekonomi Elkartean sartuak areagotu duelarik. Etxean lanean segitzeko aukera ez

da batere garbia. Horren ordezko turismoa proposatzen da hainbat lekutatik, gobernutik bereziki. Turismo bilgune gisa Irati ohianaren ingurua hobetsi da azken honetan, eta orain arteko bizimodua uzteko ordu dela aldarrikatzen. Jakina, turismo hori benetan irtenbide ote den zalantza handia dago, eta turismo horretaz gehien gizenduko dena zein den iduri du garbi dagoela: Oraindik orain, Etudesa entpresak Belaguan ezarri nahi duen hotelen proiektuek zutik diraute, NH (Nuevos Hoteles) kateak dirua eskainia du Irati eraikuntzak egiteko, eta Bankunion ere guzti honen gibelatik iduri du dabilela erne. Gobernuan bada kike segur guzti hori, nahiz gehien zabalitzen duen hitza ekologia eta Irati ohianaren babesa izan.

Hotelen holding horiez gain, Europak

Ba ote irtenbiderik abelazkuntzak?

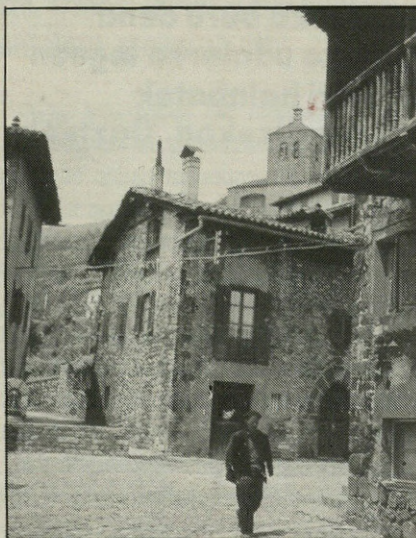
Izaba bere hotelarekin. Zer ekarriko dio turismoak Pirinioari?

gure lurraldeari zer eskaini nahi dion kezkatzea biziki interesekoa da, izan ere, gure abelazkuntza kentzeko subentzioak heldu bait dira Bruselasetik, pinua jartzea ere diruz laguntzen delarik. Tuteran eta Agoitzen papertegi berriak irekiko diren susmoak ere badabilta. Orotz Betelu batean parke naturala litzatekeenaren mugan, pinuak alderdi freskoa behar bait du (Kantauri aldea, Pirinioak), elementoko pinu pila sartu dute azken urteetan, eta ez da ahanzi behar entrepresa kutsagarrienak estatu espainolera ekarri nahiko dituela Europak.

Gobernuaren baldintzak

Esana dago Pirinio aldeko eta inguruko alderdiek, egia esan Nafarroaren ekialdeko alderdi guztiak, ekonomi aldetik beherako martxa larria daramatela, eta horri aurre egiteko neurri bereziak behar dituzte, ez bait dute inolako zerbitzurik: Pirinioetan badira udan urik gabe egoten diren herriak, karrikak mende hasieran bezala oraindik dituztenak, anbulantziarik gabe eta abar. Honelako eskubideak edonorenak badira ere, Gobernuak ez du ezartzeko asmorik, aurretik ibar horiek parke naturalaren proiektuari baiezkua ematen ez badiote, eta hori esplizitoki aditzera emana du gobernuko kabineta zuzendari den Joaquin Pascal-ek. Honen ustez parkearen proiektu honi ezetza emateak azken trena galtzea lekarko. Esan beharrekoa da Pascal bera dela proiektuaren koordinatzaile nagusi.

Proiektuak direla eta, esan, lehen proiektu bat izan zela udaberrian, baina Gobernuarekin negoziatzen diharduten ibarretako ordezkariak proiektu berri baten idazketa eskatu zioten Gobernuari.

Gardeko Herriko Etxeak ere ezezkoa eman dio proiektuari.

Proiektu edo aurreproiektu berri horretan azken hilabeteetan ihardun dute eta ekainean eman behar zioten oneritzia biztanleen ordezkari diren Herriko Etxe eta ibarreko batzordeek. Ordea, gauzak oker joan dira lehen mementutik, eta espero bezala ez da akordiorik izan, hemendik aitzinera zer gertatuko den esatea zail delarik.

Biztanleen eritzia

Biztanleek ez dute sinesten parke naturala egiazki ohianak babesteko tresna juridiko dela, uste dutelako berek ohiana zaintzen eta hustiratzen duten moduan egoki dela. Egia esan behar baldin bada inguru honetako biztanleen ustean ekologia ez da garrantzi handiko zerbaite, baina ez daude prest menderen mende berenak izan dituzten lur batzuk Gobernuaren eskuetan edo erdibanako jabegoan uzteko. Horrez gain, parke naturalaren irudi juridikoak es-

propiazioari ataria zabalik uzten dio, eta ohi bezala, kontserbatzeko grina nagusi gertatu da Pirinioako gizartean. Turismotik bizitzeko adina aterako ote duten ere ez daude batere ziur, nahiz badakiten gaur egun nekazaritzak eta haragiak daraman abiada ere ez dela aski bizitzeko.

Honek denak zalantza gaitzak sortu du bertako bizilagunengan. Aipatu beharreko egun ezin eraiki daitekeela ez hotelik eta ez antzekorik herri hauetan Herriko Etxetako lur legeek uzten ez dutelako, eta parke naturalaren irudi juridikoa ezinbesteko dutela hotel edo antzekorik sartu nahi dutenek.

Batasunik ez

Parke honen barnean sartzen diren ibarrak Erronkari, Zaraitzu eta Aezkoa dira, eta hortik goiti Luzaide, Auritz eta Orreagako herriak. Hauek denak hasi ziren negoziatzen, baina gerora erronkariarrak atera dira, parkearen aurreproiektuari ezezkoa emanez, Orbaitzeko herriko etxeak egin duen bezala. Gainerakoek negoziatzen segitu nahi dute, baina ez dute batere garbi ikusten ezer onik aterako den, eta oraino ez diote erantzunik eman Gobernuak egiten dien proposamenari. Ezin isilpean utzi ekologia edo Irati ohianaren babesa eta zaintzea ez direla inola ere negoziaketako gai gertatu, Iratiren jabegoa baizik.

Negoziaketetan ikutu dena beti izan da, zer, nola, zertarako eta zeinek espropiatu; jabegoa noren esku geratzen den; eta parkerik gerta baledi, zer nolako ekonomi eta giza hobariak jasoko lituzketen bizilagunek eta ibarretako batzorde nagusiek; nekazaritza eta abelazkuntzarako dirulaguntzak zenbatekoak izanen ziratekeen; in-

dustri eremurik sortuko ote den ibar horietan bertako gazteriak non lan egin izan dezan; lurren jabegoak gobernu eta ibarren artean sortu patronatuak zer nolako eragina izanen lukeen; orain arte egin diren husteraketak eten beharko ote diren; horien ordezkotzat dirutzarik izanen ote den; ehizea egin ahaliko ote den eta abar.

Negoziaketaren aurka atereaz parkearen proiektua gaitzetsi dutenen argudioak indarrekoak dira inolaz ere: 1) Belagua eta Belabartze espropiatzeko beldur handia dago. 2) Iruñean onartu nahi den parke lege horrek ez luke benetako baliorik Madrilko 1989ko legeak bait dira parkeen alorrean edozein patronaturen gainetik daudenak, eta hark dioenez komunitate autonomoa da, beraz gobernuak kasu honetan, lurren jabegoa duena. 3) Aurreproiektuak dioenaren arabera hainbat lekutan erabileraren intentsiboak egin daitezke, hauen ustez naturaren hondatzaile gerta litezkeenak. 4) Ekai naturalen ordenamendurako plangintza parkearen deklarazioa baino lehenago behar du, non eta ez dagoen oso arrazoi pisuzkoa alderantziz egiteko, eta kasu honetan ematen du ez dagoela, eta hala ere parke deklarazioa ezartzen du plangintzaaren aurretik.

Bada anitz jende parkea medio Pirinioak arrisku bizian egon daitezkeela ikusten dutenak.

Negoizatzailleen ikuspegia

Aetz eta Saraitzuarrek negoziatzen segitzen dute Orreaga, Luzaide eta Auritz he-

rriekin batean, ikusten bait dute ezinbestekoa dela inguru honentzat ekonomi eta giza alderditikako gorakada, horregatik parke legeak negoziatu beharrean, parkearen irudi juridikoa eta ekonomi bultzakada batera dituen irudi juridiko bat osatzen saiatzen ari dira. Darabiltzaten puntuen artean, espropiatzeko eskubidea Gobernuak eduki beharrean, patronatoak eduki dezala (gobernu eta ibarretako administrazioen artean eraturik), ekai naturalen ordenamendu plangintzan, parkearen mugaketan eta ekonomi husteraketan erabakia patronatuarena izan dadila eta abar. Honetaz gain, ekonomi aferetarako patronatuak ere izan dezala erabakitzeak aukera eskatzen dute, Pirinioarekin orain artean egin den injustizi historikoari aurre egiteko, eta bidenabar salatzen dituzte Gobernuak egun eskaintzen dituen ekonomi garapenerako hobekuntzak, aski ez direla argudiatuz. Diote, eskaintzen zaiena, 90 %an, nafar guztiei eskaintzen zaiena dela, eta laguntza neurriek askozaz ere handiagoak beharko dutela. Ekonomi garapen horretan errepideen hobekuntza premiazkatotzat jotzen dute industriarik izanen bada, eta epe laburrean lanpostu batzuren sorrera ezinbestekotzat jotzen dute, Gobernuak aditzera ematen duena generikoegi dela salatuaz. Dena den, negoziaketarako prest ageri baldin badira ere, ez du iduri Gobernuak honelako ekonomi neurri zehatzik hartzeko gogo handirik duenik.

Gobernuak eskaintzen dituen hobekuntzak

Pirinioetako ingurunearen garapenerako Nafarroako Gobernuak ibar horietako batzordeei eskainitako neurri espezifikoak hauexek dira, ekainaren hamabikotzat batzarrean Iruñean aurkeztutako hurrenkeraz:

- Mendialdeak izategatik ematen diren indemnitazioak Europako maila gorenen arabera 50%a eginez.
- Bazkaleku ezarketa eta irrigaketa eraldaketak, irrigaketa erregulatzeko urtegien bizkarretik, lan hauek interes orokorrekoztat joko direla.
- Eskulan mailako nekazaritza eta abelazkuntza industrietarako inbertsioen 55% diru laguntzak.
- Industriagintza politikaren barnean neurri koiunturalei dagokienez eta inbertsioen eta lanaren zuzpertzarekin loturik, 1982ko ekaineko 23ko legearen arabera, saleroste, industria eta turismo arloko inbertsioen guztizkotik 20% diru laguntza baldintzarik gabekoa.

- Arestian aipatutako puntuan aipatzen diren inbertsio proiektuetarik sor litekeen lanpostu bakoitzeko, 500.000 peztako diru laguntza.
- Diru laguntzen dekretu foralek ziotenaren arabera, parke naturalaren inguruko giza eta ekonomi bilakaera ingurunean gertatuko diren inbertsioetarako, diru mailegu eta leasing izeneko operazioen gaineko interes puntuen apaltze ahalik eta handiena. (Laguntza guzti hauek bil daitezke batean inbertsio proiektu bereira).
- Parke naturalaren giza eta ekonomi eraginpeko inguruan biltzen diren biziguneak, orrazturik gelditzen dira herri hornidurari dagokionez.

Boskarren mendeurrenak bostehun milioitako aurrekontua du eta kupularen obrak ekintzak atzeratu ditu

LOIOLA MEETING POINT: SAN INAZIOREN OHOREAN?

Datorren hilean hasiko dira Loiolan San Inazioaren jaiotzaren boskarren mendeurrenaren ospakizunak. Horretarako Loiola 91 batzordea eratu da eta prestaturiko aurrekontuaren arabera bostehun milioi inguru gastatuko da ekintzak antolatu eta azpiegiturak txukuntzen. Eusebio Larrañaga Gasteizko kultur zuzendariak kondatzen digu nola dagoen une honetan gertakizuna.

Milioi bat kristau eta turista biltzea espero dute datorren urtean Loiolako inguruotan.

Loiolako Inigo historia osoan azterketa eta kontraesan gehienak sortu izan dituen irudi bilakatu da. Kañoi bala batek eragindako aldaketa, Lutero eta Erreformaren aurrean hartutako jarrera, Germana de Foix eta bere amoranteen arteko disputa edo Manresan igarotako hamar hilabete mistikoei katoliko eta eliz kanpoko gizonen interesa jaso dute bost gizaldiotan. Jaiotzaren eguna zehaztu gabe badago ere, Aita Leturiak 1491 urtean kokatu zuen data eta horrela datorren urtean Inazioaren boskarren mendeurrena ospatuko da, fasto usainez kutsatutako festa erraldoia. Loiolak, sorleku eta sinbolo, ekintza franko izango du orduan bere Basilikaren itzalean eta abuztuaren estraineko eguna San Inazioaren kantataren lekuko bihurtu ondoren hasiera ofiziala emango zaio urte inigotarrari.

Zentzu honetan, Eusko Jaurlaritzak, Gipuzkoako Foru Aldundiak, Azpeitia eta Azkoitiko Udalek, Jesusen Lagundiak eta zenbait kultur erakundek «Loiola 91» batzordea osatu dute mugida honi erantzuna eskaintzeko. Eusebio Larrañaga Jaurlaritzako kultur zuzendaria eta, era berean, batzordeko zuzendaria, lau urte atzera itzultzen da ideia honen funtsa gorpuzteko: «Legislatura honetan zeuden efemerideei errepasoa eman ondoren, euskaldunak ameriketan eta San Inazioaren mendeurrena zeudela konturatu ginen, eta jesuitekin bildu ondoren aurrera eramatea erabaki genuen. Gauzak horrela, protagonista guztien artean osatutako komisioa eratu zen, lauzpabost puntutan oinarritutako zirriborroa tajutzeko: erakusketa alorra, biltzar

atala, kultur eskaintza eta difusio ekin-tzak».

Loiola eta turismoa

Egitaraua mamitzeko, ordea, erakunde guztiek diru kopuru bana ezarri zuten mahai gainean San Inazioaren apaltasuna oroitzeke. Hau honela izanik, «Eusko Jaurlaritzak hiru urtetarako 150 milioi jartzeko prest zegoela adierazi zuen lehenik, Diputazioak beste 50 milioi ezarriko zituela berretsi zuen eta gero geure kontura ibili gara sponsorrak bilatzen. Orokorrean bada, 500 milioitako aurrekontua pilotzen da ekintza guztiak aurrera eramateko», aitortu zigun Eusebio Larrañagak.

Presupostua gizendu egin da ordea kupulan agertutako pitzaduren ondorioz. Crocci arkitekto italiarraren ikerketaren arabera, Basilikaren egitura desegokia da eta eraikuntza konpondu egin behar da: «Hau sorpresa handia izan du guretzat eta hala uztaileko nola abuzturako genituen ekintza guztiak hankaz gora geratu dira. Halaber, Euskal Herriko errealitatea eskaintzeko antolatu genuen Expo91 erakusketak porrot egin du momentuz, larogei edo ehun milioi jasotzeke geratuz honela. Arazo honek ipurdiko ederra eman digu eta esfortzu izugarria egin behar dugu datorren urtean honi buelta eman ahal izateko».

Loiola Euskal Herriaren gune bilaka dai-

teke beraz datorren urtean Inigoaren oroitzapena aitzaki, Jaurlaritzaren xedea bese-telakoa bada ere: «Gure asmoa ez da Loiola urte horretarako soilik sendotzea, olatuaren kolpea profitatuz turismorako probisioak hartzea baizik. Nolanahi ere den, talde bakoitzaren helburua desberdina da, baina Jaurlaritza bezala pertsonaia hori kulturalki garatzea eta lurralde horretan turismoa desaroilatzea dugu buruan. Egun, esate baterako, Loiola ez da zirkuito erlijiosoetan azaltzen».

Kalkulo guztien arabera, milioi inguru pertsona hurbilduko da Loiola91ko ospakizunetara turismoa indartzeko ahalegin honetan. Jendetza horren barnean turista franko izango dugu gure artean, turismo

Txema Auzmendi: «Gure helburua barne aldaketa bultzatzea da»

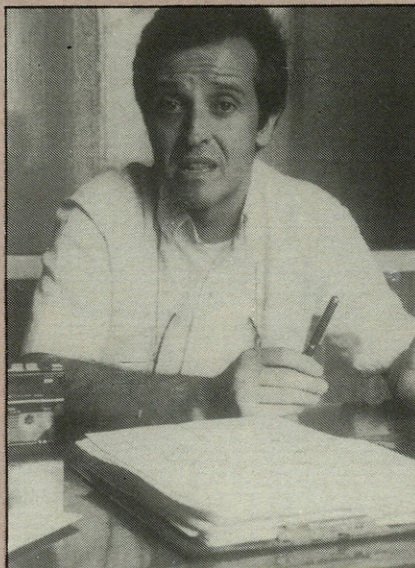
Txema Auzmendik Jesusen Lagundiako kide izateaz gain Loiola'91ko prentsa arduradunaren papera betetzen du. Berarentzat San Inazioaren bizitza ezagutu eta bertatik ikasi behar dugu.

Zein izan da San Inazioaren ekarpen handiena?

Gogo ariketak eta konstituzioak bereziki. San Inazio kategoria handiko gizona izan zen eta burutu zuen esperientziak aberastasun eta kualitate normaletik at zegoela erakusten du, nolabait esanda. Sinesdunek Jaungoikoarekiko esperientzia bezala onartuko dute, eta gainerakoek, bere bizitza bizi izan zuela aitortuz, aldaketa jasan zuela baieztatuz, bere kontzepzioa bilakatuko dute. Testuinguru horretan, izen handiko gizon bihurtu zen, baina ene ustez ez zuen mundua edo bere ingurua kontrolatzeko asmorik, zerbitzua eskaintzea baizik. Zentzu honetan, gure mezua San Inaziotik aporteratutakoa, geure neurrian bederen, gizarteari eskuragai jartzea da.

San Inazioaren mezua apaltasuna izanik, nola uler daiteke fasto guzti hau.

Begi bistan dago kontraesan antzekoa dagoela. Gure aldetik ez dugu hau montatu, beste erakunde batzutatik etorri da, eta geuk ere maila horretan geure presentzia aportatu dugu, baina diru aldetik eta eskaera alorrean ez dugu ezer egin. Gure zerbitzuari begira zerbait positiboa egin

daitekeela pentsatzen dut. Kontraesan hori ez da niretzat prolema handia, neuk ezin baitut kontrolatu, eta ikusten dut beste instantzia batzuek daudela eta eskubide osoz gainera horrelako gauzak egiteko.

Zer prestatu du Jesusen Lagundiak mendeurrena ospatzeko?

Gure aldetik ez da apenas kasik ezer egin orain arte. Batzordeek hiru urte ingu-

ru daramatzate lanean Erroman, baina geuri honako ohar txiki hau besterik ez zai-gu iritsi. Testua Kolvenbach Jesusen Lagundiaren buruak probintzia buruei luzatutakoa da eta honela dio: «Iraganaren gogorapen triumfalistikoa ez litzateke apropos izango. So egin diezaiozun gehiago San Inaziori Lagundiari baino. Begira diezaiozun etorkizunari iraganari baino. Egintzeta-pasa behar dugu San Inaziotik egindakoa eta guk egiteko eskatutakoa. Mendeurrenaren izeneko gastu handiek eskatzen dituzten ospakizun garestietatik urruti egon behar dugu. Saia gaitetzen gure egin-beharrak gero eta hobeto egiten. Gure ekimenek eraman gaitzatela San Inazioaren buru-bihotzak hobeki ulertzea eta bere oroipena gure bizitzan eta apostolutzan iraunaraztea». Kontua ez da beraz diru asko gastatu eta muntaia erraldoia eratzea, konbersioa, barne aldaketa talde eta pertsona bezala bultzatzea baizik.

Zer aztertu nahi duzue datorren urte honetan?

Lehenik, Inazioaren ingurua eta garaia ikertu nahi dugu. Guk prestatu dugun ospakizuna irailaren 27an hasiko da eta egitarauaren barnean, mundu osoan dauden jesuiten probintzia buruak, historian lehen-dabiziko aldiz, batzarre batean bilduko dira. Biltzar honetan hamaika gai jorratuko dugu, Soviet Batasuna, Txina, Islam, Vietnam eta beste hainbeste. Munduari begira Jesusen Lagundiak zer egin dezakeen eztabaidatuko dugu.

A.G.

Inazio Sainduaren urteurrena medio hamaka obra eta eraikuntza egiten ari da.

artifizialaren eraginaz kutsaturik makina bat. Eta Jauriaritzak badaki turismo artifizial hori izango dela Loiolan: «Portzentaia handi batean bai, erdia pasatxo. Egia da turismo artifiziala izango dugula, baina

jende hori erakartzeko, oihartzuna nola-bait lortzeko, izarrak ekarri behar ditugu, etxeokak eta ez etxeokoen arteko kontraposizioa ez baita egokia kasu hauetan. Unibertsaltasuna eskuratzea nahi badugu,

Loiola ez da egun zirkuito erlijiosoetan sartzen

kanpoko jendea ekartzera behartuak gaudede. Geure zilborrari begira ezin dugu luza-roan jarraitu».

Euskadiren zabaltasuna lortzeko Loiolak mendeurrena itxaron behar izan du eta Eusebio Larrañagak berak beren «torpetasuna edo moztasuna» aitortzen du: «Ez dugu aprobetxatu daukagun aberastasuna. Aita Santua etorri zeneko irudia ere nahikoa negatiboa izan zen eta hori konpondu nahi dugu aurrerantz. Halaz ere, helburua ez da hurrengo urtea, datozenak baino». Aita Santua, erlijioa eta Inazioren irudia ukitu ondoren bereziki, kontraesanak sortu dira hainbat jesuiten pentsamenduan santuaren apostolutzat xumearen eta festa honen dotoreziaren artean. Eusebio-rentzat prolema honek «baditu kontraesanak, baina gauzak berezi egin behar dira. Kontraesanak daude adibidez Jesukristo beraren doktrina eta gizonek nola gauzatu duten ikusi ondoren, pobretasuna eta Elizaren aberastasunaren artean alegia. Eta berdin gertatzen da Jesusen Lagundiaren barnean. Beste gauza bat alabaina kultura horren inguruan sortu diren monumentuek osatzen dute, eta eskaxa izango litzateke Loiola bezalako eraikuntza ez aprobetxatzea. Eta gure eginkizuna da hori kontserbatzea».

Baina justifikatzen al du diru guzti honek muntaia ala paripe hutsa baino ez dakeena askoren eritziz? «Ez da paripea soilik. Dirua gastatzen bada suzko festetan, ados. Baina dirua erakusketetan, monumentoetan edo ikerketetan gastatzen bada, hori ondasuna sortzea da. Dirua, portzentaia batean, kanpo boato batean alferrik galduko da, baina hori toki guztietan gertatzen da. Loiola munduko zirkuitoan sartzea eta azpiegiturak hobetzea erdies-ten badugu, hori ez da paripea egitea». Ekintza turistikoa kulturalaren gainetik beraz. «Azken finean, dena kultura da, jendea geureganatu eta kultura ezagutu. Ekonomia, kirola, komertzioa, funtsean, kultura berezi baten eragina edo emaitza batzu besterik ez dira».

A. GOSTIN

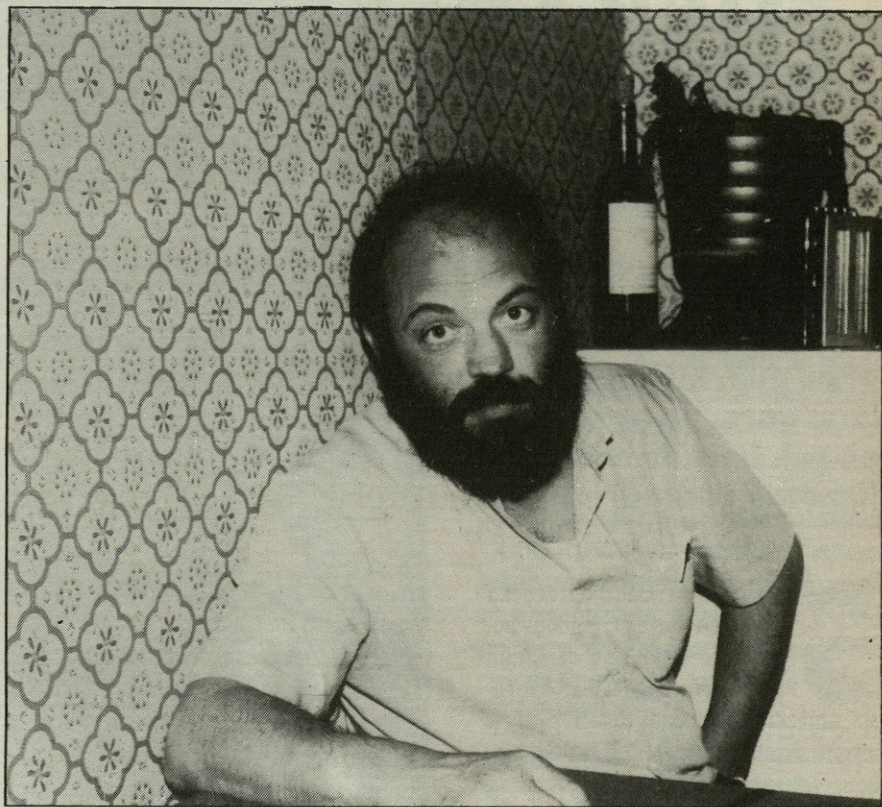
Loiolako Iñigo

Loiolako Iñigok ez du bere etorkizuna hautatzeko aukerarik izango, ez diote eskainiko. Patriarkala, jerarkikoa eta gerrazalea zen giroan jaio zen Iñigo. Ama post-partoan hil zen eta inoiz ez zuen ezagutu. Bere familia herri arteko jauntxo oñaztarren aldekoa zen, eta etxean eskolatu zuen mai-xuak ez zuela elizarako balio esan zion Don Beltrani. Bapo. Zer egin benjaminarekin? Garai hartan, halako seme galduek, guztietan, Gaztelako Armadan edo Itsasontzirian amaitzen zuten. Nolanahi ere, Arealon hobeto bizi zen Don Beltranen ahai-de batek seme bat eskatu zion, eskutari lanetan presta zedin bere gazteluan. Paje edo hidalgoen gisa hazten da Iñigo, esgrima, frontoia, eta romanzeroaren artean. *Libros de caballería* zelakoen apezpuek liluratzeko dute batez ere Iñigo gaztea. Autore batzuen ustez, gainera, Loiolako Iñigok Don Quijote itxura unibertsala inspiratu zion Cervantesi. Eta badirudi egiantzekoa dela.

Loiolak, hidalgotxo anitz bezala, Gaztelako jauntxo, duke, aristokraten menpean ezpatatz ireki zuen bidea. Horrekin batera, eta aipatutako *libros de caballerías*ek bere nortasunean eragiten dutenez gero, amodio ezinezkoak, idealak, platonikoak asmatzen ditu.

Bestalde, Iñigo ez zen militarra bere zentzu zehatzean, baizik eta dibertsio bezala Najerako dukearen lepotik bizitza konpensatzeko, nagusiaren gerletan parte hartu behar zuela derrigorrez. Iruñean, gatazka lehendik galduta zegoen, iruñearrak kanpotarren alde bait zeuden. Iñigok harrasian ekiten dio eta kañoi bala batek betirako koju lagatzen du. Etsai berberak Azpeitira dakarte zauritua, lagunkiro. Paradojkoa.

Eta orduan koka dezagun, Iñigo bere kontestu historiko eta psikologikoan. Frankismoaren sinkretismoa, hots, herri konfliktiboen mitoak asimilatzea itxura maltzurari so dakigun. Kideak ziren Iñigo eta Xabier euskaldunek, erdi monje erdi solda-

do paradigma falangista ezin hobeki eratzten zuten. Francok bota zuen diskurtso batetan, bere burua Xabierrekin konparatzen du: «*No hay como un legionario para comprender a otro legionario, y Javier era un legionario de Dios*». Eta alajainkoa.

Loiolako dorrean suspertzen den Iñigo kojuak gaur depresioa edo hipokondria dei genezakeen egoeran erortzen da. Krisia sakona da. *Libros de caballerías*ek ez zegoen Loiolan, baina Magdalena koinatak zenbait liburu erlijioso eman zizkion leitzeko. Amadís eta Palmedinesen tokia Jesukristok eta Asisko Frantzisko Deunak hartzen dute. Kurioski, eta psikiatra batek esan zidan arabera, beste garai baten izaki depresiboek monasterioetan amaitzen zuten. Bere obsesioa Jerusalem da. Adierazgarria da Elizako agintariekin, Inkisizioak hain zuzen, sekta bat antolatzeagatik epaitu eta giltzapetu zutela bizpahiru aldiz, Alcala, Salamanca eta Parisen, *alumbrado*

eta herejea zela leporatuz.

Bere hankarekiko daukagun ikonografiak Iñigoren itxura deformatu digu. Errena izan zen bai, eta Iñigok ez zuen erretratorik onartzen. Pintoreek eskatzen zioten, baina ez zuen inorentzat posatu nahi. Jacopino del Kontek erretratatu zuen jadanik hilda zegoenean. Erretrato honetan, Iñigo irrifarrez, bitalista, goapoa nolabait esanda, agertzen da. Erromako *Curia Generaliciana* dago Iñigoren egiazko aurpegia. Madrilan, berriz, Jacopinoren erretratoak ez zuela aszeta erakusterik pentsatu zuten eta, beraz, erregeren erretratista zen Sánchez Coellori beste bat enkargatu zioten. Gisako maskarillatik atera zuen koadro berria Coellok, eta gaur arte nahiko tenebrista izaten den Iñigoren efigieak gure ikonologian jarraitzen du. Batzutan Historiaren egia ez dela Historiaren errealitatearekin egokitzen pentsatu dut. Loiolako Inazio oso adibide adierazgarria izan daiteke.

Turista giroa euskal kostaldean

EUSKADI FLUORESZENTEA

Udaro, vikingoek inbaditzen dute euskal kostaldea. Turismoak erabat aldatzen du hainbat herritako bizimoldea, eta ez bakarrik udan. Puntu bat aukeratu dugu guk, Mundaka, Bizkaiko kostaldean: bertara joan gara, ea turistak geure artean zer galdu duten, ea guk haiekin ezer irabazten ala galtzen dugun, ea benetan Euskadi is different, ala ez.

Sabin Arana Goiri hil zeneko etxearen aurrean, autobus holarra gelditzen da. Adin guztietako hogeitamar bat turista, argazki kamara bana dutela, jaitsi eta makinei sakatzen hasten dira, ez Sabinen azken etxeruntz begira, pareko itsasadreruntz baizik. Kartel erraldoiak dienez bezala, «Estuary of Mundaka» delako hau paraje gogoangarria omen da eta. Reflex objetiboen bitartez, paisaia bi minutuz miretsi ondoren, berriro autobusera. Zein ote dute hurrengo geldiune «ikusgarria»? Matxitxako akaso?, beharbada Bermeora eramango dituzte arrantzale bizitzaren berri hurbil hurbiletik ezagutu dezaten.

Pixkat beherago, Sabin Arana ehortzi zuteneko hilerria dago, Sukarrietako kanposantua. Ondo ondoan dagoen kanpianean, entsalada eta oilaskoa bazkaltzeko 1.275 pezeta dira. Beste hainbat euskal kanpin bezala, baserri bat zen hau duela 30 urte arte, Frantziara joan zen Mundakako karabineroaren semea berriro herrira itzuli eta baserri zaharraren soroak akanpaleku bihurtu zituen arte.

Mundakak 1.000 biztanle inguru ditu, baina udan 10.000tik gora dira. Ondoko Sukarrietan, 300 dira errodan, baina udan 5.000 inguru pilotzen dira herri honetan, Gernikako itsasadarrean dagoen Txatxa-

rramendi irlaren inguruan. Arana Goirik esan bezala, «nazionalista izateko ez da nahikoa urtean behin Txatxarramendira joatea». Nazionalista izateko ez dakigu, baina azala beltzitzeko ez da leku txarra.

Australiarren aurkikuntza

Bertakoek ez zekiten ezer, baina australiarrek deskubritu bezala, Mundakak Europako ezkerreko olatu onenatarikoa dauka. Duela hogeitau urte agertu ziren herrian lehen surfistak. Taula hartu eta behin eta berriro Mundakako olatu amaitezin honetan zutunik ahalik eta txukunen egotea zen jende honen bizitzaren helburu nagusia. Furgonetarekin etorri eta auto bera zuten etxebizitza, kalean bizi ziren esateko.

Lehen bisitariek hotsa zabaldu zuten eta, urtetik urtera, gero eta surfista gehiago hasi ziren agertzen. Australiarrak gehienak, baina baita Zelanda Berritik eta Estatu Batuetatik etorritakoak. Mundakarrak ez omen zituzten begi onez ikusten lehen garai haietan, kanpotarrek apenas zuten kontakturik herrikoekin eta ohitura ez oso ortodoxoak zeuzkaten: kalean bertan erropaz aldatzea eta plazako arboletako ada-

rretik adarrera ipintzea denak lehortzen ez zen herri arrantzale honetan portaera erdugarritzat hartzeko bezalakoa.

Probetxua herriarentzat?

Surfistak turismoaren alderik exotikoen dira Mundakan, baina «beraneante» multzoaren zati txiki bat baino ez dira. Gaur egun, Bizkaiko kostaldelko herri hau udan turismoari irabazitakoari eskerrak bizi da, bertako bizibide tradizionalak desagertu egin bait dira kasik. Duela urte batzuz, 200 bat herritar bizi zen arrantzale edo marinel bezala merkanteetan, gaur hiruzpalau unti besterik ez dabilta, eta hauetarik pare bat jubilatuekin itsasoratzen dira, legez kanpo.

Arrantza behera doa, eta turismoarenganako dependentzia ekonomikoa gero eta nabariagoa da

Turismoaren probetxua, aldiz, batzuren eskutan geratu da. Ostalaritza eta alokairua izanik diru iturri nagusiak, jabeek gain gutxi dute profitatzeko aukera. Ostalaritzan, tabernen jabeek jende gaztea kontratatzen dute, urtetik urtera desberdina normalean eta gutxitan herri bertakoak. Mundakarrak gazterien artean, langabetuak

Mundaka.

ugari dira eta askorentzat dirua irabazteko aukerak turismoarekin zerikusia duten lan postu publikoak dira: hondartzak garbitzen, portuan obra txikiak.

Mundakar mutikotxoek surfisten eredua segitzen dute: skate-board koloretsuak, belau azpirainoko bainu jantziak

Turismoarenganako dependentzia ekonomikoa gero eta nabariagoa da Mundakan. Azken hiru urteetan bi hotel zabaldu dituzte, bata bederatzi gelatakoa eta bestea hamabikoa. Azken honen ugazandrea, Kruzita, 60 urteko andrea, ingelesa ikastekotan dago datorren neguan. «Badakizu —esplikatzin digu—, numeroak, egunon, eskerrik asko esateko, estranjerok zer gura daben jakiteko, behar dan». Momentuz, bere alabaren ingeles apurraz baliatzen da Kruzita bere nazioarteko bezeroekin komunikatzeko.

Portuko hotel honetara datozen estranjerok ez dira «hooliganak». Jendea nahiko bare dabil, eta surfistak ere gero eta zibila-zatuagoak dira: ez dituzte jantziak kalean erazten eta herrian segi nahi badute Udalak ezarritako «hezkuntz» araudia bete behar dute. Mundakak ere lasaitasuna eskaintzen die bisitariei. «Frantsesak eta beti dabiz arduratuta ea kotxea kalean itxi leikean, eta horretan lasai egon leikez, hemen ez daukagu lapurrik», esaten digu Kruzitak.

Mundakako turista arruntaren eguneko plana zera da: emakumezkoak goizez portura edo hondartzara joaten dira eguzkitara, eguerdian buelta umeei jaten emateko, eta arratsaldean atzera eguzkitara. Gizonezkoen portaera tipikoa, txalupatxoa hartu eta kaia ondoan txipiroitan saiatzea da. Hiriko edo laneko neurak ahaztu eta ordu batzuz «arrantzale» sentitzen dira turista hauek. Iluntzean, familia guztia, portuko kafeetan biltzen da eta ilundu arte bertan, hanburesak, izozkiak, olagarro gordina eta kafesnea hartzen dute Izaro irlara begira.

Craig australiarra, «Earth & Ocean» surf arropen banatzaile eta Mundakako atzerriarren alkate.

Craig eta Brian

Craig australiarra 1980an heldu zen Mundakara lehenbizikotz. Orain, bilbotar batekin ezkondua dago, eta «Earth & Ocean» surf arropen banatzailea da Euskal Herrian. Mundaka Surf Shop dendaren jabea da, eta Mundakako atzerriarren alkatea da praktikan. Edozertarako, Mundakan dauden surferrak Craig-engana hurbiltzen dira.

Mundakarrekin oso integratuak daudela kanpotarrak komentatzen digu Craig-ek. Hala ere, bere emaztearekin hasi zenean komentarioak entzun behar izan zituztela aipatzen digu. «Beno, nik ez nuen ezer ulertzen orduan, baina nire neskak zurrumurruak entzuten zituen». Geroztik, normalagoak diren arren harreman hauek, gertatu dira istiluak. Craig-en lagun australiar batek hanka egin behar izan zuen, berarekin zebilen neskaren aita etxean eskopetarekin agertu zitzaioen eta. Pasa den udazkenean, bermeotar guraso larritu batzu agertu ziren Craig-en dendan bi alaben argazkiekin —adingabetuak biak—, ea bazekiten norekin joan ziren. Antza, Londrene zeuden bi surfistarekin.

Besteak beste, Mundaka Surf City dioten kamisetak eta matrikula amerikar itxurako pegatina fluoreszenteak saltzen ditu Craig-ek bere dendan. Atearen parean, mundakar mutikotxoak surfisten eredu imitatzen saiatzen dira beren skate-board

koloretsuekin, belaun azpirainoko bainu jantziez apainduta. Mundaka Euskadi fluoreszentea da.

Brian Zelanda Berrikoa da, azken lau urteetan noizbehinka etortzen da Mundakara, denboraldi luzeak egitera. Bestela, Londresen bizi da squat batean (etxe okupatua) elektrikari bezala lan eginez, baina gehiago gustatzen zaio Mundaka.

«Nasionalista izateko ez da nahiko urtean behin Txatxarramendira joatea» Sabin Arana Goiri

Gaztelaniaz zuzendu gintzaizkion Brian-i: «¿Hablas euskara?», eta berak, «*badakizu euskaraz?*». Nik bai, eta zuk?. «*Apurtxo bat*». Hemen daraman denbora apurrean zerbait ikasi du: «gero arte», «tabakoa nahi dut», hogetamarreraino zenbaitzen, eta antzerakoak. Bere herriko indigenen hizkuntza, maoria, baino gehiago eza gutzen du gurea behintzat. Hala ere, Mundakan ez dutela askok egiten susmatzen du Brian-ek. Gehiagok Bermeon, diosku, baina oso arraro egiten dutela.

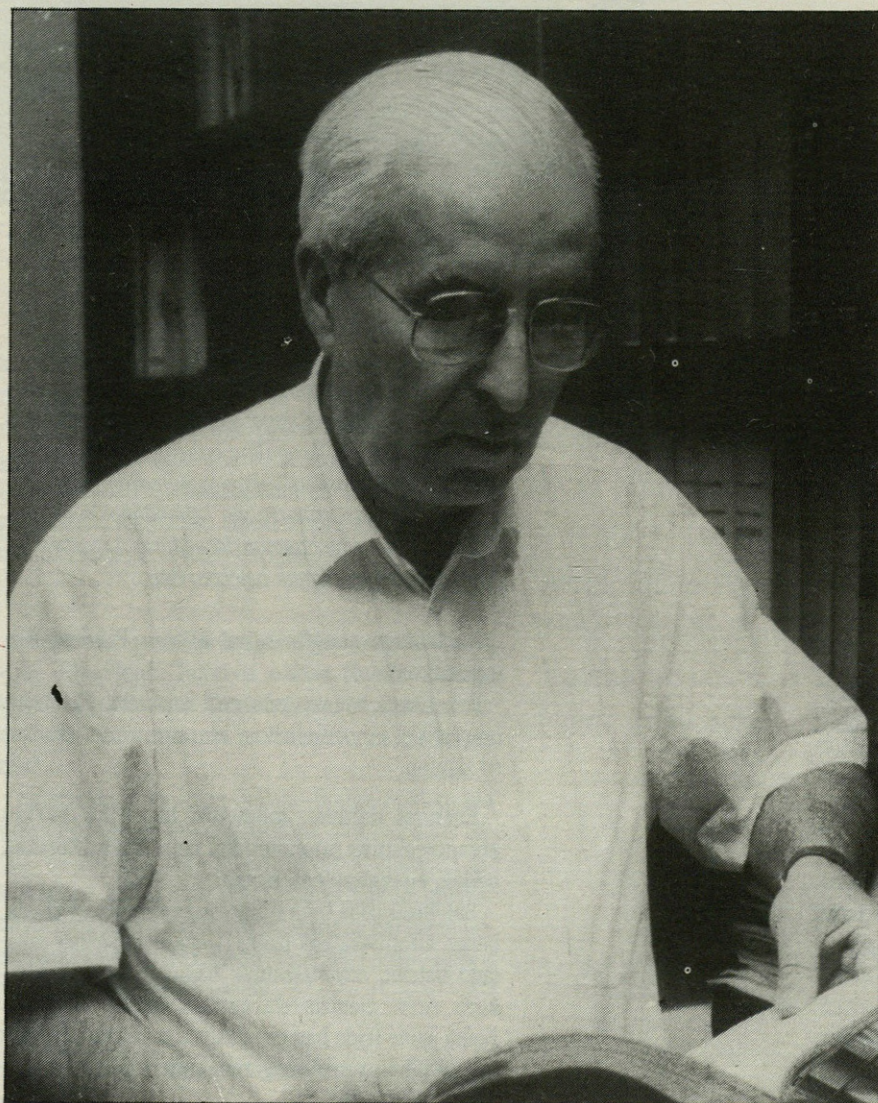
Neskei dagokionez, zaila omen da euskaldunekin ligatzea, Brian-en ustez. Bermeon izan du lagun bat edo beste baina errezagoa da atzerriarrekin. Hori bai, nekato euskaldun beltzaranak izugarri politak iruditzen zaizkio. «*Baina 22 urte betetzen dituztenean, pum, ipurdiak eztanda egiten die*». Politikaz, nahiago du ezer ez esatea PNV eta HB artean hautatu dezan esaten diogunean. Hori bai, «HB» («Hot Butter», gurin beroa) surf taula marka erabiltzen digula aipatzen digu. Politikoa, Brian-entzat, putaseme batzu dira oro har, eta berari dagokionez, ekologizatzen aurkeztzen da. Harriduraz komentatzen digu hemen zikinkeriananako daukagun ardurak falta.

Berandu gabilta Brian-ekin, goizeko laurak dira eta italiar koadrila bat bilbotar neskato batzurekin txantxan ari da hotel aurreko ahulkietan. Bapatean, Kruzitak iritet du: zer ordu dira hauek?, alde hemendik denok!. Italianoak badoaz, gu ere bai, Brian-ek ardo beltza amaitu eta gero (ez du dirurik beste ezer edateko). Izaro irla bakarrik geratzen da gure aurrean. Fraileak bizi zirenean han, batek amorantea zuen Mundakan eta, gauero, neskak kandelaren argiaz gidaturik, hurbiltzen zitzaion maiteari Izarotik igerian. Gaur ere ikusten dira argiak, Bermeo pareko «Gaviota» gas plataformakoak.

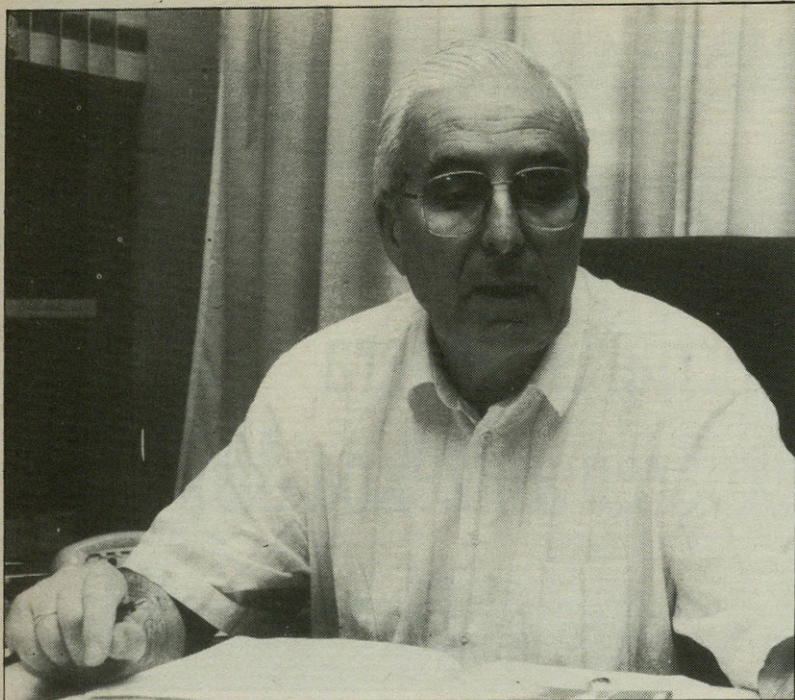
LUIS FERNANDEZ

JOSE MARIA AYCART

«Euskal Herriaren egoera XVIII. mendekoaren antzekoa da»

Euskalerriaren Adiskideen Elkartearen zuzendaria da, Real Sociedad Bascongada de los Amigos del Pais delakoaren burua alegia. Hogeitabost urte daramatza Euskalerriaren Adiskide izaten. Bere egiten ditu Euskal Herriko elkarterik zaharrena eratu zuten 'ilustratuen' pentsakera eta helburuak. «Borondate oneko nork ez lituzke, bada, gizon haien ideiak onartuko?», galdetzen du abokatu donostiarrak.

XVIII. mendeko bigarren erdialdean Euskal Herriaren egoera ekonomiko motelak eragin omen zuen Euskalherriaren Adiskideen Elkartearen(EHAE) sorrera. «Herriaren aberastasunaren iturburu ziren nekazaritza eta burdingintza indarra galtzen ari ziren. Lantzen ziren eremuak ez ziren behar bezain emankorrak, eta urtzagintzarako prozedura, bestalde, zaharkituta geratzen ari zen». Jose Maria Aycart-ek xehetasun guztiekin azaltzen digu bera zuzendari duen Elkartearen historia. «Peñafloridako kontea eta bere lagun aristokrata eta noble gazteak izan ziren irakaskuntzaren berritasuna plazaratzen hasi ziren lehenengoak. Ekonomiak aurrera egin zezan lehenik jendearen pentsakera, mentalitatea berri behar zela zioten. Helburu hori zutela osatu zuten, 1765ean, Euskalherriaren Adiskideen Elkartea».

Gipuzkoarra al zen, bere hastapenetan, Elkartea?

Ideiaen sorrera gipuzkoarra da, eta hasieran Gipuzkoarako bakarrik planteatu zen taldea. Gero, ordea, Bizkaia eta Arabako lagunengana jo zuten. Iparraldeko eta Nafarroako ere bildu zen bertan. Hiru probintzien egitura mantentzen bazuen ere, ez zen horretara soilik mugatzen.

Hortik dator, orduan, «Iruac bat» lema.

Bai, baina esku bakoitzak probintzi bat adierazten ote duen ez dago oso garbi, sinbolismoa ez da hain zehatza. Azken finean elkartasun ikur bat baino ez da.

Hasierako Estatutoetan Nazio Bankongadoan zientziekiko zein arteekiko nahia eta gustoa lantzea aipatzen da helburu bezala. Zer ulertu be-

«Ez dugu ez muga geografikorik ezta politikorik ere. Pentsatzen dut euskal herritar den guztia dela euskal herritar»

har da Nazio kontzeptu horretaz?

Zaila da jakitea garai hartan honetaz zen pentsatzen zuten. Haiek nazioa zirela pentsatzen zuten behintzat, eta euskara unitate bat dela.

Ba omen zituzten hala ere eztabaidak. D'Abaddiek «Iruac bat»aren aurrean «Zazpiak bat» proposatzen zuen.

Iparraldeko jendearekin harremanetan jarri zirenean sortu ziren halako tira-birak. Ez dut uste «Zazpiak bat» hori onartzeko arazorik zuenik inork. Elkarrekin momentu batean lortu zituen bi milatik gorako bazkideak bazter guztitakoak ziren. Asko amerikarrak ziren, Mexikokoak. Baina guzti hau azken finean jakiteke dago, Elkartearen historia osorik ez bait da idatzi oraindik.

Eta nola ulertzen duzue, gaur egun, «nazio baskongadoa»ren kontua?

Guk ez dugu ez muga geografikorik ezta politikorik ere. Pentsatzen dut euskal herritar den guztia dela euskal herritar. Berdin da non bizi den. «Iruac bat» lema eta hiru eskuen irudia aldatzea ere planteatu da, eta asko eztabaidatu da horren gainean. Ez dago Elkartearen helburuetan eta bere ekimenaren esparruan, inolako kokatzen geografikorik. Gertatzen da hor dauden muga geografiko batzuren barruan egiten dugula lan. Baina guk joerarik ez dugu. Eta hain zuzen ere, ordazkaritza sistemak funtzionatzen segitzen du; ordezkariak bultzatu egin nahi ditugu. Ez ditugu Nafarroa edo Iparraldeko batzordeak bertara joanda guk geuk sortu nahi. Baina baldin badaude bi nafar Elkartearen delegazio bat han sortu nahi dutenak, bada, aurrera. Eta berdin munduko beste edozein tokitan egin nahi badute ere.

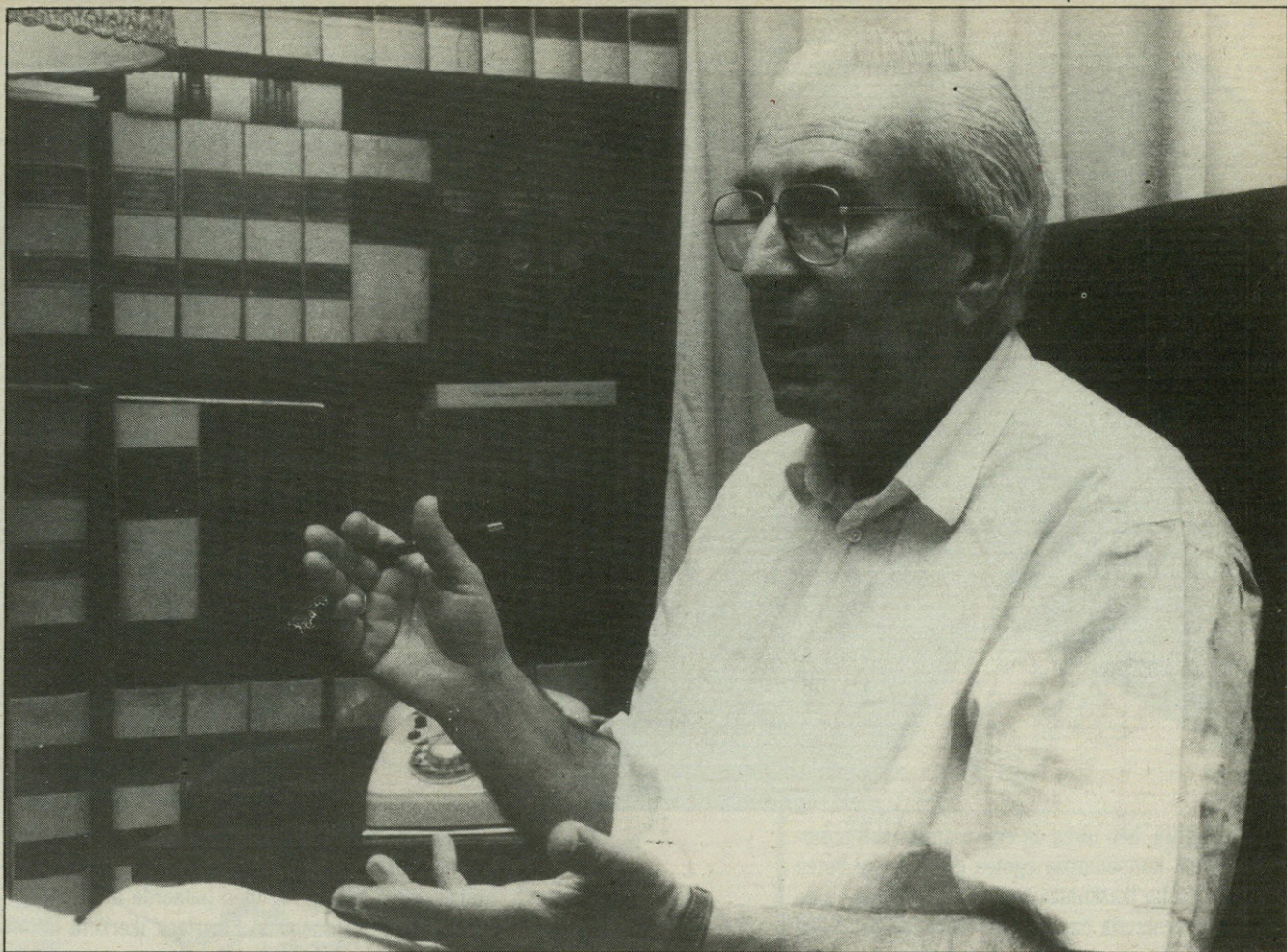
Egun, Euskalherriaren Adiskideen Elkartea hiru batzordetan antolatuta dago: Gipuzkoakoa bata, Bizkaikoa bestea, eta Arabakoa azkena. Madrilgoa da, bestalde, ordezkariak bakarra. Batzorde bakoitzak bere Asanblada Orokorra eta Lehendakaria dituzte. Zuzendariak —une hauetan Jose Maria Aycart-ek berak— koordinazio lanak betetzen ditu.

Ilustratuen mugimendua al zen Elkartearen ingurukoa?

Bai. Gazte hauek, gehienek ikasketak Frantzia buruturik, Europaren azken korrontearen berri eka- rri ziguten.

Esan al daiteke, momentu historiko hartan afrantsesatuen mugimendua zela, eta kulturalki, ordea, euskaltzaleak zirela?

Bai, ilustrazioa bera frantsesa zen izatez. Normala, beraz, afrantsesatuak izatea. Dena den, zentzu zabalago batean, afrantsesatuak baino Europaren aldekoak ziren, zientzia eta aurrerapenaren aldekoak. Baina jende talde hau oso gustora sentitzen zen bere herrian, harro sentitzen zen bere nortasunaz, hizkuntzaz eta kulturaz.

Ilustratuen mugimendua?

Bada, bai. Agian hitza apur bat zaharkitua dago baina bai. Bai pentsatzen dugu Elkarteak bere sorreran izandako ideiek indarrean dirautela, egin beharreko salbuezen guztiak eginez... Baina aztertuz gero Herriaren egoera lerro orokorretan, XVIIIkoaren antzekoa da. Orduan, hain da arrazoitsua nola pentsatzen zuten gizon haiek, erabat baliogarria dela modu berean pentsatzen jarraitzea.

Hasierako garaian izugarritzko eragin soziala zuen Elkarteak, boterea azken finean. Botere hori hezkuntza eta ikerkuntza arlora mugatzen zen ala ekonomia eta politikara ere hedatzen zen?

Elkarteak ez du inoiz inolako botere politiko eta inolako botere ekonomikorik izan, orain ez duen bezala. Ez dut uste gure Elkarteak, ez XVIIIan, ez XIXan eta ez XXan, inoiz botere izateko desio, anbizio ala ideiarik izan duenik. Motore izateko bai baina botere izateko ez. Beraz, ez dut uste inoiz presio taldea edo talde politikoa izan denik.

Tankera liberaleko mugimendua al da orain ere?

«Elkarteak, ez XVIIIan, ez XIXan eta ez XXan, ez du inoiz botere izateko desio, anbizio ala ideiarik izan. Motore izateko bai baina botere izateko ez»

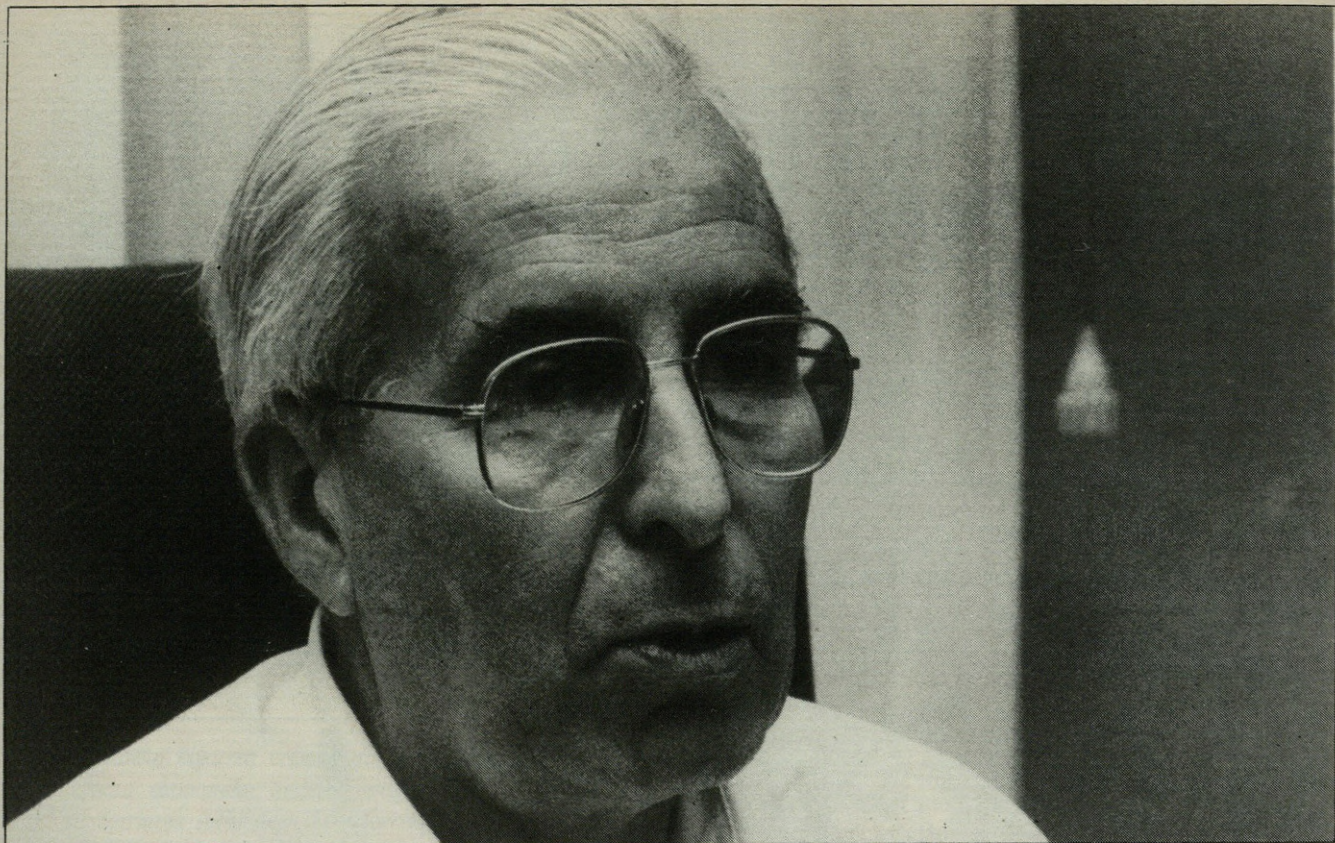
Bai, politikaren zentzu zabalean mugimendu liberala da.

Orain ez duen garrantzia izan zuen Elkarteak bere lehen urtetan. Zer dela eta?

Gertatzen da, XVIIIan hau sortu zenean elkarte bakarra zen, eta denetik egin behar zuen beste ezer ez bait zegoen hemen. Orain, aldiz, euskal unibertsitate bat dago, beraz, eremu horretan sartzea ez dagokio gure elkarteari. Euskaltzaindia hor dago, eta horretan ere ez gara sartuko. Eusko Ikaskuntza ere hor dago... Sozietatari ematen diogun definizioa, Elkarte akademiko eta multidiziplinarrarena da. Baskongada-k nahi zuena eta duena zera da: edozein arlotan zeresana duen jendea biltzea, beti herriaren onerako. Gogortasun akademiko bat izan behar du: linguistika, ekonomia, kimika, historia izan daiteke; dena da baliogarria Herriaren onerako bideratzen bada.

Aipatu duzuna da agian Elkartearen egungo arazoa. Geratzen al zaio EHAEari lanerako esparrurik?

Uste dut, lehenik, denontzako dagoela lana, zoritarrez. Herriak, daukanetik, ez du ezer soberan. Bigarrenik, koordinazio eta borondate oneko lan bat egin behar da erakunde guztien artean. Zentzugabekeria iruditzen zait bakoitza bere arloan modu itxian

aritzea, «geldi, hau nirea da eta» esanaz. Hori absurdoa da, eta konpetentzia egotea ere bai. Gai baten ganean Eusko Ikaskuntza sakontzen ari bada, esate baterako, zentzurik ez du beste erakunde batek lan bera egitea. Baina, «hau nik egiten dudalako ez deza la beste inork egin» esatea aurrekoa bezain zentzugabekoa iruditzen zait. Lehendabizi behar duguna zera da, koordinazioa eta borondate on handia: «hau zuk egiten duzu eta nik ez, eta beste hau bion artean egingo dugu» etabar esateko. Gainera, bestelako erakundeetako jendea Herriaren Adiskideak dira, Elkarteko bazkide. Baina esaten badidazu, «baina zein da konkretuki Elkartearen eremua?». Uste dut lehen esan dizuedala: arlo akademiko hori dagokio Elkarteari. Azken finean, Herriko gorputz zientifikoko partaide den jendea da, une jakin batean Euskal Herriaren Adiskideen Elkartean biltzen dena, arlo konkretu bat landu eta bertan laguntzeko. Gutxien kezkatzen nauen gaietarikoa da hau. Zergatik? Denek zeregina dutela pentsatzen dudalako.

Baina zuen ikerketek ba al dute proiektzio sozialik?

Denetarik dago. Batzutan dibulgazio kontua baino ez da izaten. Beste ikerketa moeta batek beste erdiespena izan dezake. Agian etorkizunean gauza serioagoak egingo ditugu, hori da desiratzen dudana eta amesten dudana. Saiatzen gara egiten diren lan guztiak argitaratzen.

Elkarte bezala, ez al zarete atzera begira bizi?

Elkartea apur bat fosil bilakatzen hasia zegoen,

«**Bai barrundik begiratuta eta baita kanpotik begiratuta ere, Elkartea zaharkitzen hasia zen: bere partaideetan, bere ideietan eta bere atzera begiratze horretan**»

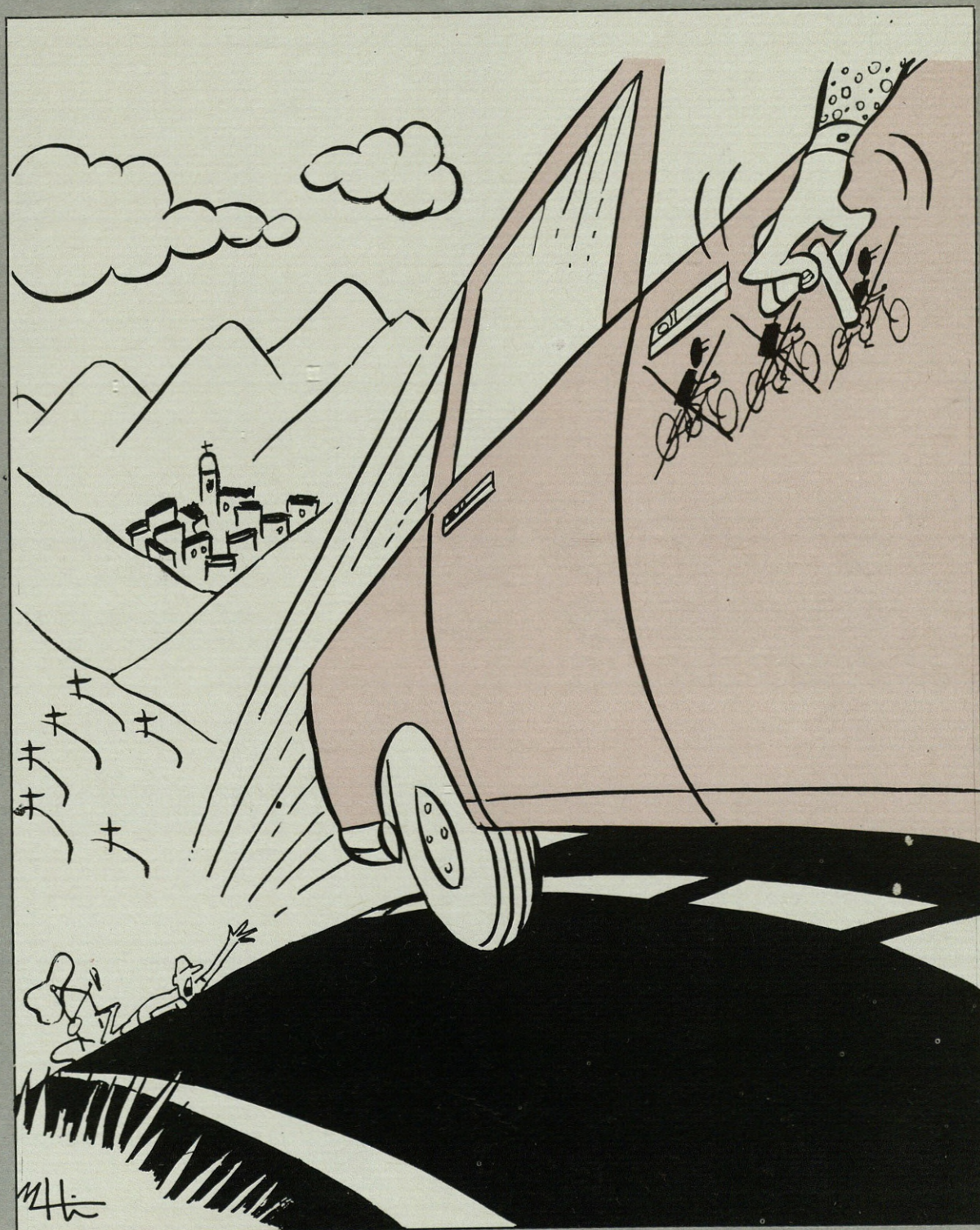
arrazoi desberdinegatik. Lehenengoz, desoreka bat zegoen batzorde historiadorearen alde, alegia, partaide askoz gehiago zeuden batzorde horretan bes-teetan baino. Honegatik, Elkartea ikerketa historikoak egitera jotzen zuen gehienbat, eta agian ez zuen beste eramuetan eragiten. Eta inertiagatik agian, bai barrundik begiratuta eta baita kanpotik begiratuta ere, Elkartea zaharkitzen hasia zen: bere partaideetan, bere ideietan, bere atzera begiratze horretan. Horri buelta ematen saiatzen ari gara azken urteotan. XVIIIan, gure aurrekoek gehiago begiratzten zioten etorkizunari iraganari begira ziezaioketena baino. Gure egunetan, atzera gehiegi begiratzeko pekatua egin dugu. Hori aldatzen ari da, eta onartu ditugun Estatuto berriek joera hori dute. Orain, Elkarteko adiskide izan nahi duenak, ez du inolako ohore edo pribilejiorik, baizik eta lanerako konpromezua. Bazkideekin izan behar dugun gogortasuna handia da. Jaun batek, lan oso ona egin duelako Adiskide izatea proposatzen bazaio, eta sarrerako hitzaldia ematen badu, hitzaldi bat gehiago azken finean... eta hurrengo egunean deitzen badiozu, eta jada ez da Herriaren Adiskide bere artikulua sinatzerakoan baizik, jaun hori ez da interesgarria. Horretarako eskubide osoa du, baina era berean behar-kizun osoa du Elkartea zerbait ikertzerantz deitzen badiu, etortzeko. Herriak Elkartearen bitartez eskatzen diona betetzeko beharkizuna du.

GARBIÑE UBEDA
IMANOL MURUA

TXT

Komikia
204

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

KONPREN- GARRIA ERASO- TZAILEA	↓	GAUDE GAI BURU- NAHASLEA	↓	INTSEKTU MOTA JAINKO EGYPTIAR	↓	ARRAIN MOTA KARGA	↓	BIZKAIKO HERRI MOTA BAT	↓	LANBROA EHUN OSAGAIKO	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
BARRENAK ZOROA	→							LANDARE HEZE IPAR- INGURU	→		
→				AMAORDE TXORI KAKA	→			↓			
KONTSONANTE BIKOTZA HALA ERE	→		AZKENEKO INTER- JEKZIOA	↔	HEGAZKI HARRAPARI MODU ATZIKIA	→					
→			↓		↓		ITXURA BILOA	→			
ROENTGEN JAUSI	→	IX. HILABETA GARI	→			↓		NORK PLURALA SUGE- TZARRA	→		JOAKI NAIZ
→		↓			SINDIKATU ABERTZALE KONTSONANTE BIKOTZA	→		↓	ZINTZO IPARRE- TARRAK	→	↓
JAI BAIEZ- TATZE	→				↓		INTER- JEKZIOA BOROA	→	↓	ZERO BAT	→
→			PETATXUA	→			↓			↓	

LETRA BATUKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian ipin ezazu bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipini. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

Z U R E
+ A M A
H O R
D A G O

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
O	H		R		E				

EZETZ ASMA

1.- NONGOA DEN EUSKARAREN ALDE DIHAR-
DUEN «EUSKAL BIRUSA» TALDEA?

- a) Arrasatekoa
- b) Bilbokoa
- c) Ermukoa
- d) Medikuntza fakultatekoa

2.- ZENBAT ETAPA IRABAZI DITUEN MARINO LE-
JARRETAK TOURREAN BERE BIZITZAN ZEHA?

- a) Bat ere ez
- b) Bat
- c) Bi
- d) Hiru

3.- NON ESTREINATUKO DEN UZTAILAREN 22AN
AURTENGO PASTORALA?

- a) Maulen
- b) Atharratzen
- c) Barkoxen
- d) Donostiako Belpdromoan

4.- ZENBAT ORRI ZITUEN «EUSKALDUNON EGUN-
KARIA»REN ZERO ALEAK?

- a) 48
- b) 52
- c) 56
- d) Zero

IRRI FARREZ

USA! TXARRA

Ezkontzeko bezperan, bakoitza bere lagunekin bildu dira mutila eta neska.

Mutilak:

— Adiskideok, lagundu egin ber-
ar didazue, izugarritzko arazoa dau-
t eta.

7er duzu bada?

— E. 'akizue bihar ezkontzen naitzela, bainu oraindik ere badago nes-kari esan ez diodan gauza bat: han-ketan kristoren usaina daukadala, edozeini goragalea sortarazteko mo-dukoa.

— Gizona, lasai horregatik. Zuk
egin behar duzuna zera da: gaua
iristen denean, edozein aitzakiz ba-
liatuz duxatu, hankak garbitu, kolo-
nia bota, jarri galtzerdiak eta kata-
rroa harrapatzeko beldur zarela esa-
nez oheratuko eta kitto. Ez duzu
inolako arazorik izango beste lane-
tarako.

Neskak:

— Adiskideok, lagundu behar dizazue, izugarritzko arazoa daukat eta.

— Zer duzu bada?

— Badakizue bihar ezkontzen naitzela, baina oraindik ere badago mutilari esan ez diodan gauza bat: Kristoren aliento txarra dudala, alegia; edozeini goragalea sortarazteko modukoa. Orain arte ez diot aurpegira begiratzu hitzegin, ez diot musurik ematen utzi, baina, lehenengo gauean ez dut beste erremediorik izango eta beldur naiz.

— Emakumea, lasai horregatik. Zuk egin behar duzuna zera da: gaua iristen denean, ahoa ondo garbitu eta baezpada zabaldu ere ez. Ezkontzeko mugimenduekin afoniaz zaudela esan, oheratu eta kitto. Kitto arazo guztiak.

Ezkundu dira. Heldu da gaua. Duta da mutila eta derrepentean galtzerdi bat falta zaiola konturatzen da:

— Nekamen! Galtzerdia galdu dut.

— Galtzerdia galdu egin duzula?

— Jodeeee! Tragatu egin duzu eta!

A ZE FLASH A!

SOLUZIOAK

EZETZ ASMA: 1-C; 2-B; 3-A; 4-C

LETRA BATUKETA:

$$A = 2 \dots \dots \dots E + A + R = 0 \text{ edo } 5 + 2 + 3 = 10.$$

M = 4.....R + M + O + Eramana = G edo

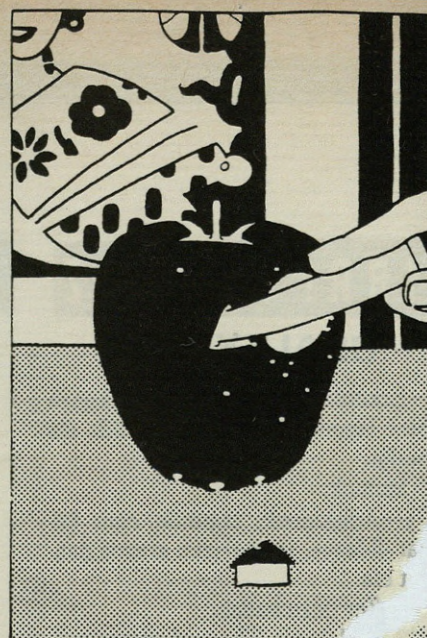
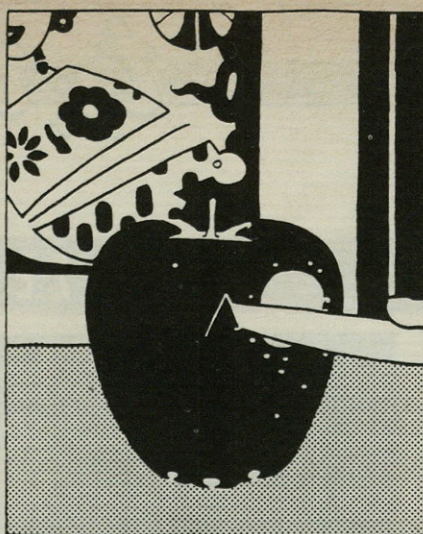
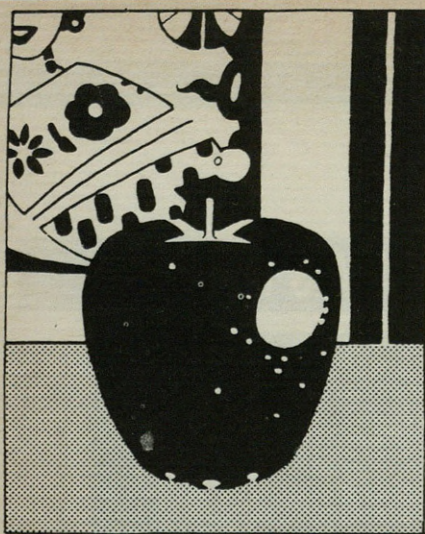
$$3 + 4 + \text{Zero} + 1 = 8.$$
$$U = 9 \dots \dots \dots U + A + H = \text{A edo } 9 + 2 + 1 = 12.$$

Z = 6 eta D = 7.....Z + Eramana = D edo 6 + 1 = 7. Bi

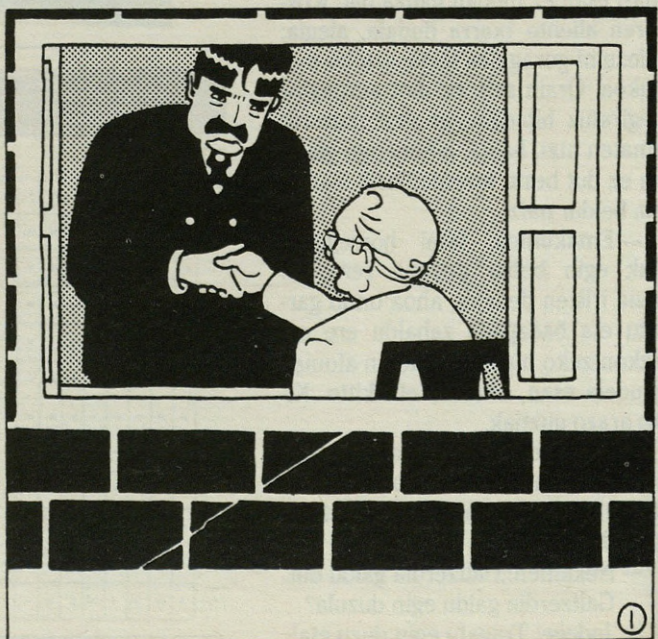
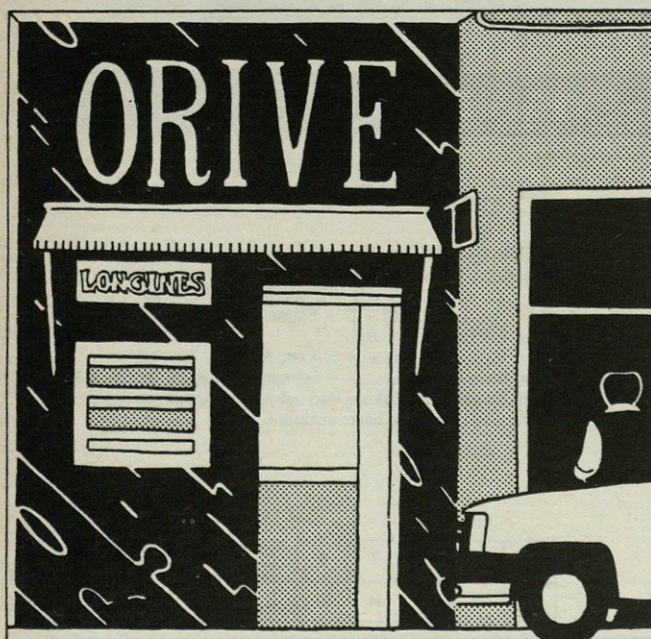
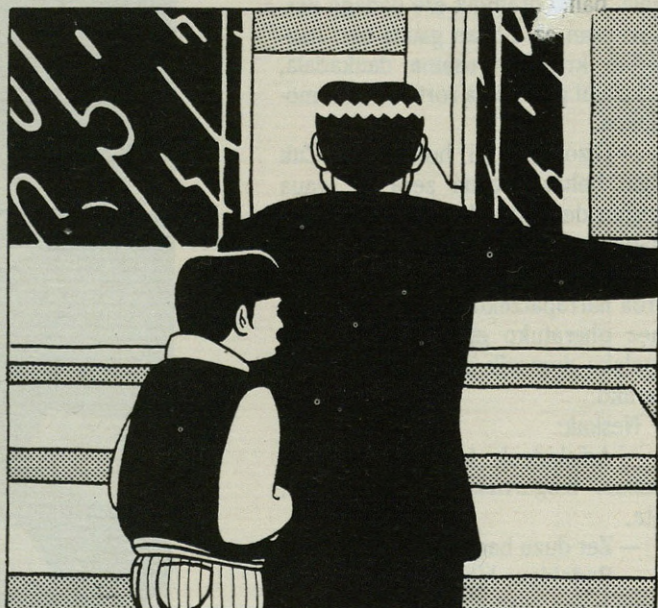
zenbaki hauek ondozkoak izan behar dute. Gelditzen diren zenbakiekin ez dago beste aukerarik.

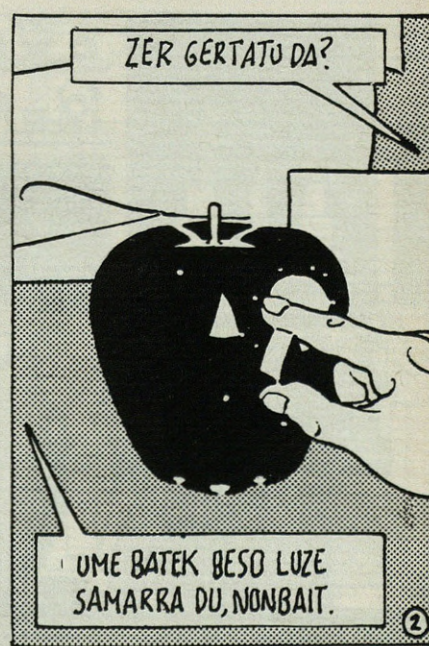
.	U	G	O	M	E	L
O	L	D	A	R	T	Z
.E	H	R	A	I	K	.I
E	R	O	A	A	I	Z
						U
G	G	A	Z	A	R	R
A	T	I	K	E	T	E
N	A	I	R	A	L	A
.	R	.			B	.
E	R	O	R	I	L	A
.	I	G	A	N	D	E
						O
B	A	I	.	A	D	A
						B
						A
						K
						I
						A

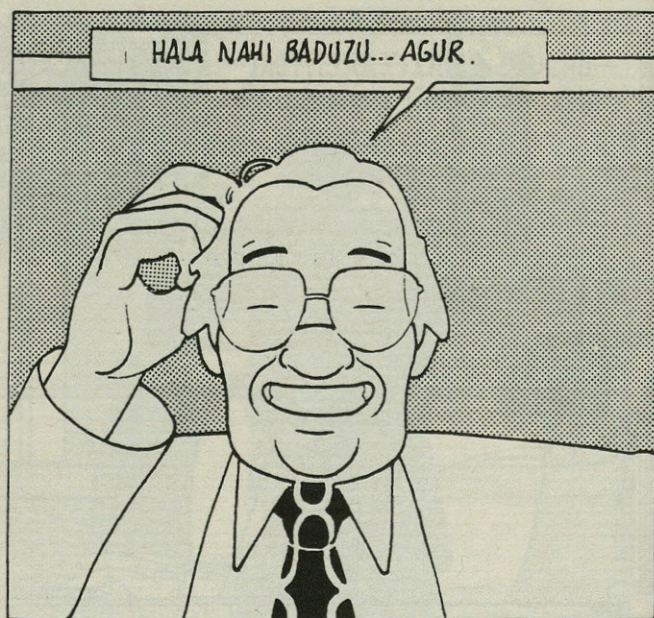
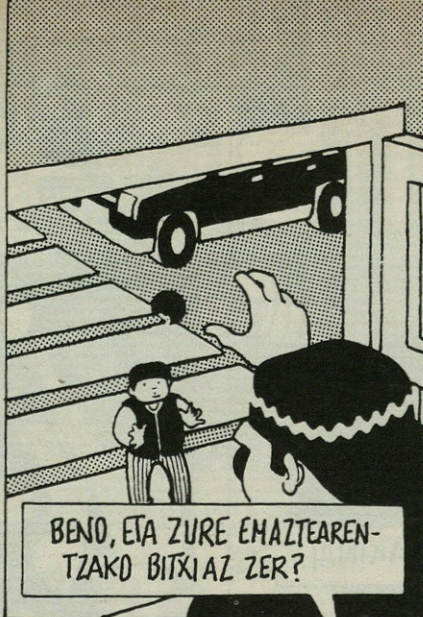
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
O	H	A	R	M	E	Z	D	G	U

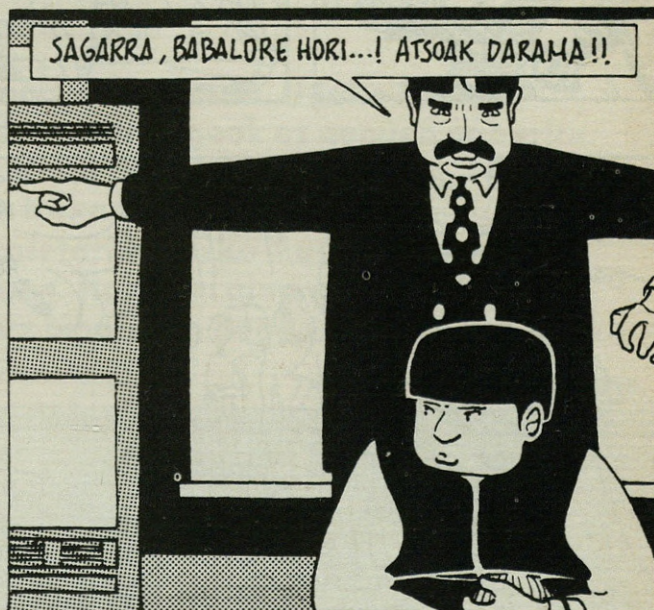
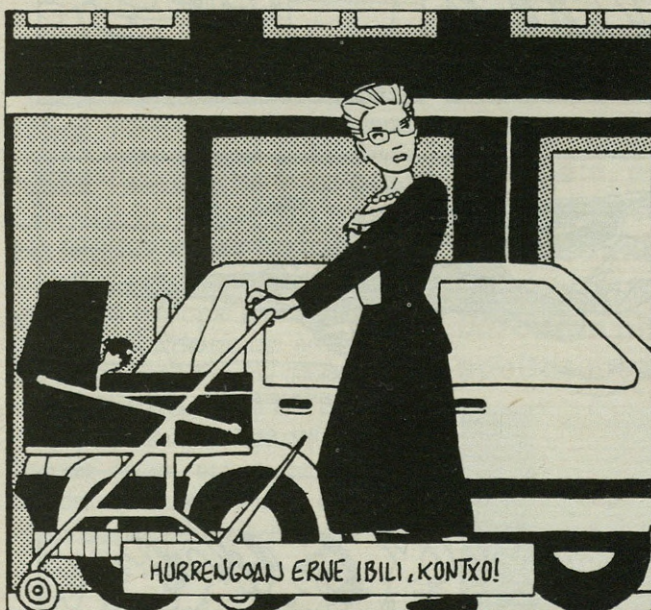
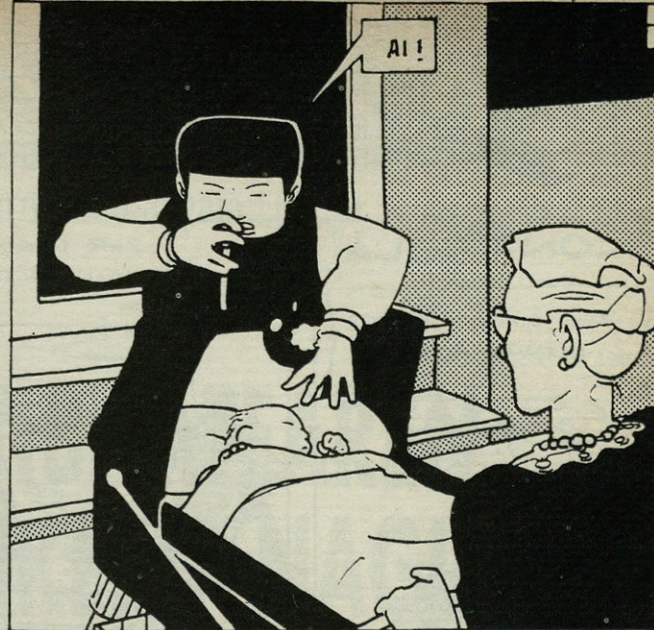

SAGARRA

SUPERHERTZAINA

Alti + Morau *

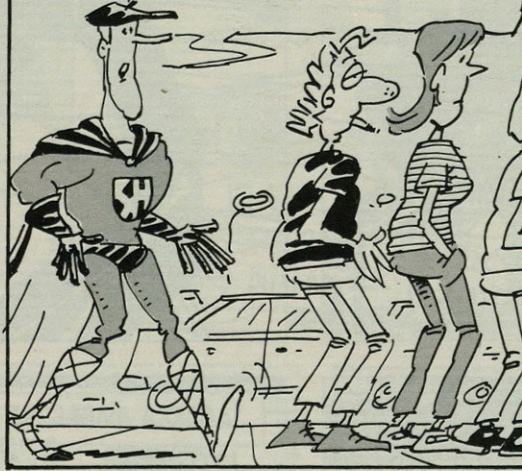

"KONTROLA"

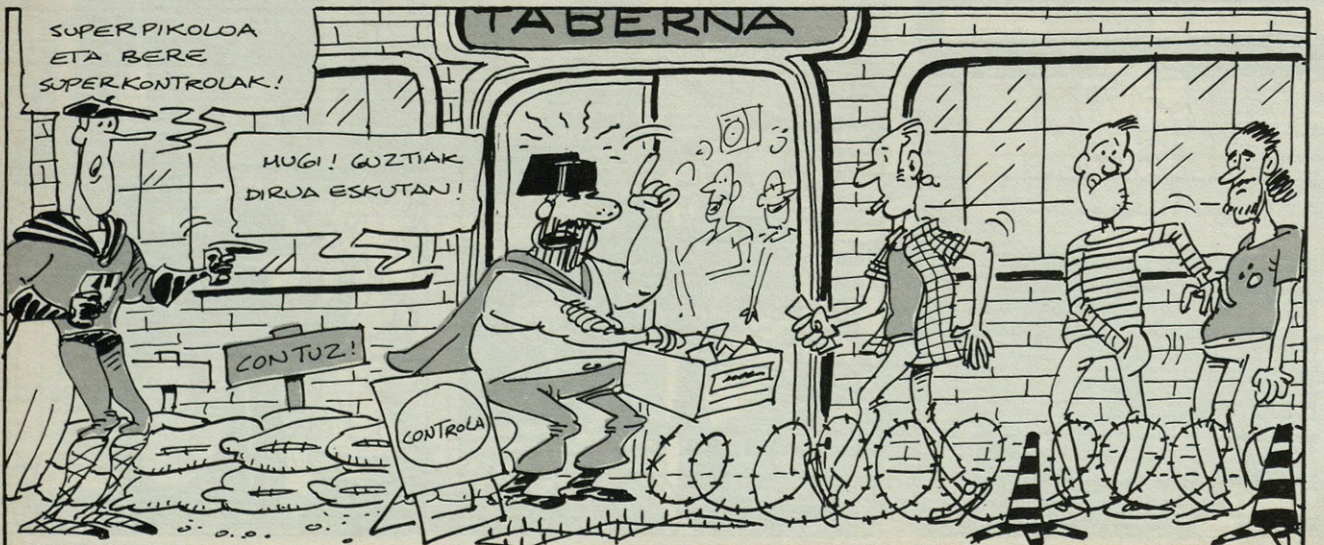
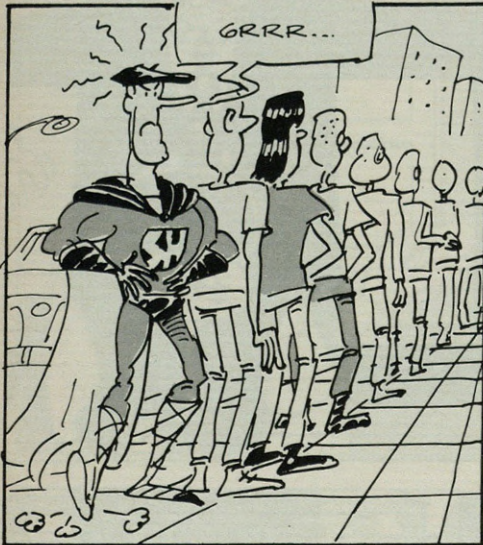
ZEIN GUSTORA EDAN-
GO DUDAN ZURITO BAT!

ZER DAGO, KOLA TABER-
NAN SARTZEKO, ALA?

MORAINO IRI-
TSIKO OTE
DA?

Alti + Morau.

Fernando Plazaola fisika irakasleak zuzendu du erradioaktibitateari buruzko ikasgaia UEU-n

«ERRADIOAKTIBITATEAREN INGURUAN ARINKERIA NAGUSI»

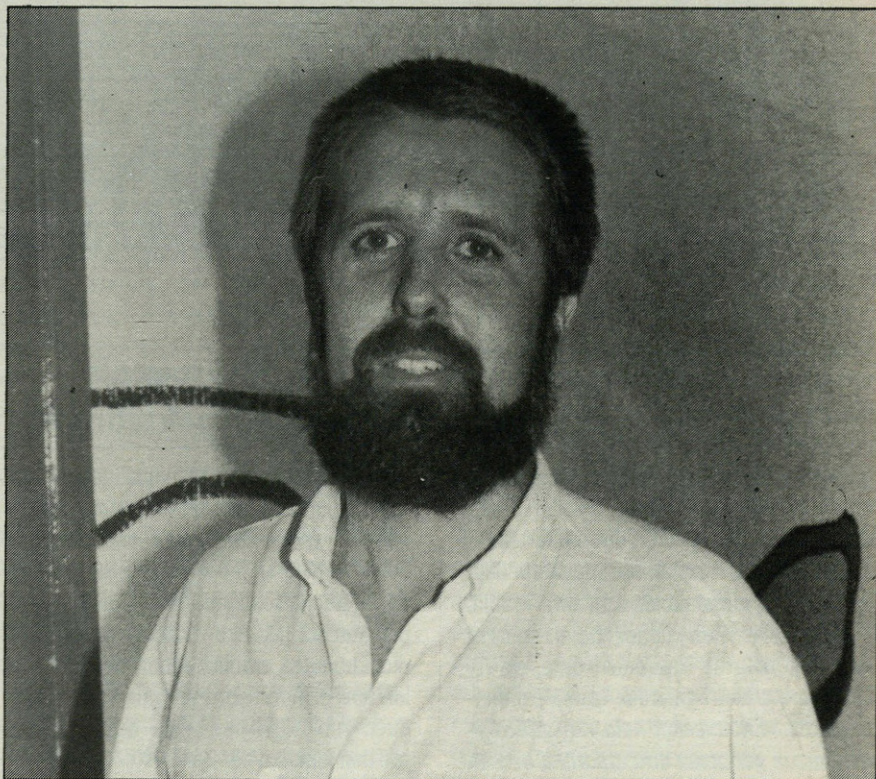
Erradioaktibitatearen erabilera zabalak eta horren inguruan gizarteak duen ezjakintasunak markatzen ditu Udako Euskal Unibertsitatean Fernando Plazaola irakasleak emandako klaseak. Fernandok berak dioskunez, «*jakina da kliniketan erradiografiak egin beharrean garenean X izpiak erabiltzen dituztela eta izpi horien eraginez erradioaktibitatea, dosi txikietan bada ere, jasaten dugula*». Hala ere, ezer gutxi dakigu, aipatutako kliniketako erabilpen horrezaz gainera, non eta zertan erabiltzen den erradioaktibitatea eta horrek zer nolako eragina izan dezakeen gudan.

Beltzak zuritu egin ditzake

Ez da brometarako kontua, baina horixe ikus daiteke Fernando berak aitatu digun 1908. urteko «*Ilustración Española de las Americas*» izeneko liburuan dagoen irudi batean. «*Sendagile zuri bat ikus daiteke X izpien aparailua duela, eta erradiazioa probatzen berriz gizonezko beltz bat. Jasanako erradiazio maila altuaren ondorioz beltzak bere larruazaleko kolorea ia erabat galdu egin du eta hori azpimarratu nahi du liburuak. Hala ere, gaur egun ditugun ezagupideekin erraz pentsa daiteke sendagilea bera ere ondo kutsatua egongo zela*».

1990. urtean, ahaztutako garai haietatik ia ehun urte igaro direnean erradioaktibitateaz dugun informazioa ezer gutxi aberastu da. Orain gutxi arte eritetxeetan X iz-

Iruñeko Larraona ikastetxean, Udako Euskal Unibertsitatean ez dago, geuk ez genuen nabaritu beinipein, erradioaktibitateari. Bai ordea, Fernando Plazaola fisika irakasleak zuzendutako erradioaktibitateari buruzko ikasgaia beste hainbaten artean. Han izan ginen geu ere, Iruñeko beroaren bihotz bihotzean dagoen UEUK eskainitako epeltasunean.

Fernando Plazaola irakaslea erradioaktibitateaz hitz egitera etorri da UEU-ra.

piak kasik edozein modutara erabiltzen ziren, bular parean, sabel barrenean, ume

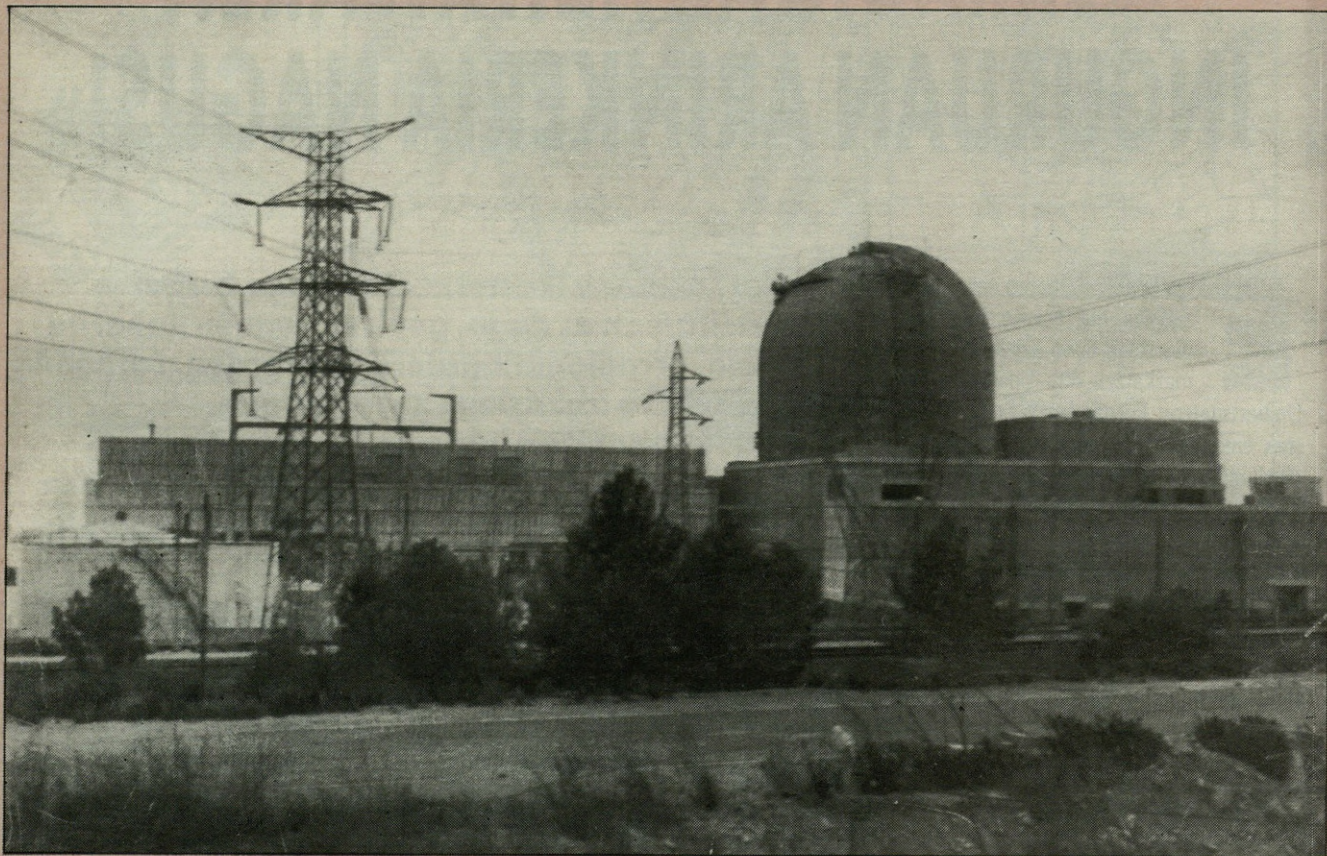
Zentral nuklearren inguruan beti beldur

Interes politiko eta ekonomikoak ia beti behar sozial, ekologista eta zientifikoen aurretik jarri dira eta hori inon izatekotan nabarmena da energia nuklearra sortzeko zentralak egiteko politikan, eta halaber, erradiokatibitatearen erabilpenak izan

duen arinkerian. Horretaz zer ikasi askorik ez dute Tarragonako Vandellós II zentralaren inguruan bizi direnek.

Zentralak hil honen zortzian izan zuen berè azken «*inzidentea*». Ur ionizatu lurruna galdu zuen zentralak bere lehen errak-

torea hozteko erabiltzen den makina errefigeratzailetik. Orduko berrehun eta laro-gei litro izatera iritsi zen galdutako ura, seguritate neurriek ametzten dituzten berrehun eta hogeitazazpi litroetatik gora. Tarragonako Emergentzi Nuklearrerako Pla-

txikiengan, e.a. Orain nahiko mugatu da erradiologiaren erabilpena, bai eritetxeetan X izpien bidez, bai eritetxeetatik kanpo. Esate batera, umeei ezin zaie erradiografiarik egin, zelula erradio sentikorrenek mitosia sortzen eta zatitzen iharduten bait dira umeengan hazten ari diren bitartean.

Esan bezala, X izpiak oso mugatuta daude, edozein motatakoak ezin dira erabili. Fernando Plazaolak dionez beren indarra oso ondo neurtua izan behar dute, eta fokalizatu eta diafragmatuak izatea ezinbestekoa da. «*Eritetxeetan hala ere, gauza sinetsgaitzak gertatzen dira, aparailu berrien kostoa izugarria delako eta ospitaleetako administrazioek gehienetan ez dituztelako lehengo makina zaharrak aldatu nahi*».

Arrikutsuenak hondakin nuklearrak

Burdingintzak, kolada jarraituan, kolada horren jarraitasuna zenbaterainokoa den jakiteko erradioaktibitatea erabiltzen da. Soldatze lanetan beste hainbeste gertatzen da, egindago soldaketa horiek ondo eginak daudenentz jakiteko modurik onena erradioaktibitatea erabiliz egiten dena da. Eta lan hori ezinbesteko egiten da burdin ugari duen zubi berri bat behar bezala gelditu ote den jakiteko besteak beste.

Minbizi zenbait sendatzeko hala beharrez erradioaktibitatearen jo behar da eta lehen esandako industri erabilpenetan beza-

la oso tresna egokia da. Hala ere, Plazaola irakasleak esaten digunez, «*oso gutxi kontrolatuz erabiltzen dira isotopo erradioaktiboak*». Bestetik, denok dakigunez, erradioaktibitatea erabiltzen da baita ere zentral nuklearretan, eta are kezagarriago den maila batean armamentuaren munduan. «*Gaur egun komunitate zientifikoak, edo zientifikoen gehiengoak zer pentsatzen duen esatea ez da batere erraza. Hor bait daude alde batetik Abdul Salham Nobel sariak bultzatutako arma nuklearren kontrako kanpainak, eta bestetik, nabaria da gero zientifiko gehiago direla armamentuaren industriak eskaintako txanpon goxotara hurbiltzen direnak. Gizarteko beste maila batzutan erradioaktibitatearen era-*

na martxan jarri zuten emergentzi aurreko fasean, eta zentrala badaezpada geldierazi egin zuten eguerdiko ordubata eta erdieta-rako.

Tarragonako gobernu zibilak berak onartu zuenez, zentralaren barnean erradioaktibitate mailak gora egin zuen. Kanpora ordea, gobernu zibil bertatik emandako datuek, eta LÁtmella de Mar herriko batzorde antinuklearrak dituen erradioaktibitate neurgailuek ziotenez, ez zen erradioaktibitate oraingoan irten.

Arrisku hori muturren aurrean izan dute ordea berriz ere Vandellos II zentralaren ingururuetan bizi direnek. Zentral nuklear honek 1987. urtean zabaldu zutenetik istripu eta gorabehera ugari izan du. 1987ko Abuztuaren bentezko sistiman izan zen lehenengo aberia. Hurrengo hilabeteen zentralak emergentzi plana gelditu egin behar izan zuen inguruko udaletxeen ezetza medio. Gero urte beteren buruan, hiru sute izan ziren zentrallean, ondoren enpresak esan zuenez materiala zaharkitua geratu zelako izandako kortozirkuitoek eraginda. Sute hauetako azkenengoa gertatu ondoren zentrala itxita euki zuten hiru hilabete pasatxo. Hil honetan bertan lehen esan dugun bezala, ur lurrinak alde egin du. Inork ez daki berriz, bihar bertan zer gerta daitekeen, hurrengo erreportaiari nolako tituloa jarri beharko diogun.

JOXANJEL ALDAI

bilpenaren inguruko arinkeria nagusi da, baina zientifikoen artean ere ia beste hainbeste gertatzen da. Adibidez, egun, mundu osoan protoien azeleragailuak ateratzen ari dira eta hortik sortzen diren proiektuak bonba nuklearrak sortzeko erabili ohi dira gero».

Tximistorratz erradioaktiboaren kaltea

Arlo horietan ikerkuntzak egin egiten dira eta zeozer behintzat badakite zientzilariek, nahiz eta zentral nuklearrak dituzten arriskuak ezer gutxi aurreratu den. Oraindik inolako erantzunik izan ez duena hondakinen kontua da. Etenik gabe bete-

Tximistorratz erradioaktiboek arrisku latzak sor ditzakete.

tzen ari dira itsasoetako zuloak hondakin nuklearrak, eta gizakiak kontrolatzen ez dituzenez, horietan gerta daitekeena ere giza-aren eskutik kanpo gelditzen da erabat. *«Itsasoko uraren indar oxidanteak esate batera, lehenxeago edo geroxeago, erradioaktibitate askatzea eragingo du, eta isotopoen batzuek bizitzaren hain luzea izanik, gure ondoko belaunaldiak erraz litzake hortik aske gelditzen den erradioaktibitateak».*

Horiek dira erradioaktibitate maila altua jasanez gero senti ditzakegun sintometako batzuek. Fernando Plazaolak adierazi digunez hala ere, «erradioaktibitateak orain arte sortu dituen prozesuak ez dira beste motakoen desberdinak. Latentzia denbora luzea denez, erradioaktibitate sindrome bat ez bada behintzat, kantzerra hamar urtera sor daiteke. Horregatik ari gara orain piskanaka piskanaka datozen arazoak ezagutzen. Erradioaktibitatearen eraginak luze has daitezke agertzen, Tiroides kantzerrak horrela ari dira sortzen adibidez. Hiroshiman gertatuko izugarrikeria haren ondoriak oraindik ere ezagutzen ari gara eta beste hainbeste gerta lebiguke Txernobil inguruan bizi ziren lagunek jasaten dituzten kutsadurek».

Lehen aitaturako sintoma horiekin batera erradiologoaren artean ezagunak dira hartzamarrak galdutako kasuak, barrabiletan kalteturik gertatutakoak e.a. X izpiak begi aurrean jarri ezkerre berriz, kristalinoa azkar kaltetuko litzateke eta begia galtzeko

arriskua, handia.

Behin eta berriz aipatu dugu erreportai honen lehen zehar, eta Fernando Plazaola irakasleak berak ere azpimarratu digu, lehenengo arinkeria gainez gainez, lehenengo murrizten duela erradioaktibitatearen erabilpena eta kontrola areagotuz doala dudarik gabe. Zentzu horretan poliki poliki ari dira bazterretan oraindik ere zutik diren tximistorratz erradioaktiboak erretiratzeko. Fernandok esan bezala, «fogatua dago iadanik tximistorratz horien ordezkako erradioaktiboak bezain onak direla eta ez dagoela batera arazorik lehengoak ordezkatzeko». Halere, tarteka tarteka tximistorratz erradiokatioen kontrako salaketek aurkitzen dituzte komunitateetako lehen orrialdeak, oraindik orain Aia inguruan Eguzki-k mendiko zarba artean aurkitu zuten tximistorratzak bezala.

Tximistorratz zahar horiek gainera ez dute sarri babes kapsularik izaten eta erori ezkerre inguruko lagunentzat arrisku handia sor dezakete. Hortxe daukagu oraindik oroimeneko sareetatik galduta Brasil gertatu zena. Han eritetxe bat eraitzi zutenanean kalean botata utzi zituzten eta tximistorratzak txatarreroek ezizki umeen esku ere ibili ziren. Gaisotu eta hildakoak ondoren etorri ziren, aurretik inork ez zuelako tximistorratzei begiratu ere egin.

JOXANJEL ALDAI

Atlantiar ardatzaren baitan kokatzen da
errepide sare honen eraikuntza

URIBE-KOSTA ETA TXORI HERRI PROIEKTU HANDIEN ERDIAN

Korredorea herrien arteko autopista bati deritzo. Ez da errepide normala, gehienetan lau karril ditu eta abiadura handiko trafikoa jasaten du. Urte gutxi barru korredore hauek gure herriak zeharkatuko dituzte. Pil-pilean daudenak Uribe-Kosta eta Txori Herrikoak dira egun, Kantabria eta Lyon batuko dituen atlantiar ardatzaren zatiak direnak.

Bizkaiko Foru Aldundiak bi proiektu hauek banaturik aurkeztu ditu. Alde batetik Uribe-Kostako korredorea eta bestetik Txori Herrikoa. Biak «La Avanzada» deritzaionarekin batuko dira, Plentziatik Zornotzaraino abiadura handi-

ko errepide bat eratuz. Hau plangintza oroko-rrago baten zati bat baino ez da, aireportua, superportua edota Zamudioko teknologi parkea beste zati batzu direlarik.

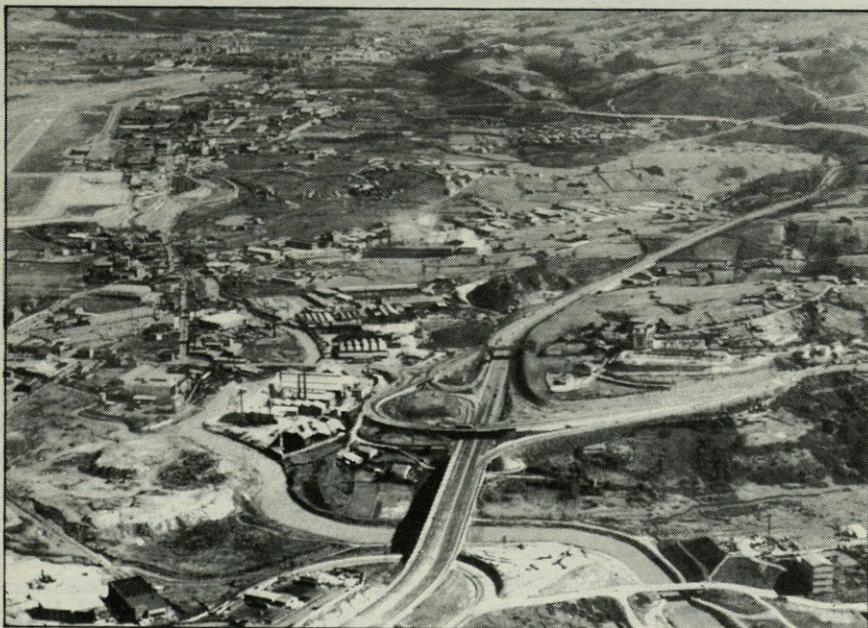
Txorierriko korredorea bi zatitan banaturik agertu da. Lehenengoa iadanik onartuta dago eta publikoa da, Enekuritik De-

rriorainokoa. Bigarren zatia oraindik ez da publikoki eztabaidatu, eta bere ibilbidea ez dago zehazturik, nahiz eta Deriotik Zornotzaraino egin nahi dutela jakin.

Errepide berri honen lehenengo atalaren planoak eragindako udaletxeetara ailegatu ziren. Onartzeko, bertako arau subsidiarioak aldatu zituzten, egoera berriari egokitzuz, nahiz eta inolako ikerketa sakinik agertu ez. Sondika, Loiu eta Zamudioko Udaletxeetan proiektuari onezpena eman zitzaion, eta Deriokoan aldiz atzera bota zuten arazo formalak zirela eta. Onartu ondoren Foru Aldundiak zeukan informazioa publikoki ageri zuen.

Uribe-Kostan planteamendu berdintsua jarraitu da. Hau ere bi zatitan banaturik dago, bata Leioatik Berangoraino, publikoa dena, eta bestea Plentziaraino, oraindik azaldu gabekoa. Lehen zatia eragindako udaletxeek onartu dute dagoeneko. Ez dira ingurugiroaren azterketak egin hala ere, ez dira aurkeztu aurrekontuak, informazio falta nabaria da.

Partidu bakoitzaren jarrera antzerakoa izan da udal guztietan. PNV eta PSOE korredorearen alde agertu dira denetan, EA eta Eek, alde azaldu diren arren, aldaketa puntual batzuk eskatu dituzte. HBk, aldiz, informazio gehiagoren beharra ikusi du proiektua neurtzeko, eta jarrera bat hartzeko. Hala ere Uribe-Kostan kontra agertu da, beste irtenbide batzu ikusten dituelako. Hauen artean, garraio kolektiboari bultzakada bat ematea, edo Bizkaiko hidrografi errekursoak garbitzea eta zaintzea, asti gune eskaintza zabaltzeko izanik beraiek aurkeztutako konponbideak. Hau dela eta, HBk zenbait alegazio aurkeztu ditu, Diputazioan eta Udaletxeetan informazio gehia-

Txori Herri.

go eskatuz, eta bitartean proiektu guztia geldi arazteko.

Berangon Plenoak ez zuen korredorea onartu herria erdibituko lukeelako, eta Foru Aldundiak aldamenara utzi du oraingoz projektua Getxorainokoa bakarrik luzatuz.

Proiektuaren zergaitiak

Bizkaia zonalde industrializatu bat izan da betidanik, estadistikek diotenez krisi ekonomikotik irtenen ari dena. Garapen honek industrial gune tradizionalak alde egin du, gune berriak bilatu nahian. Honegaitik Txori Herrin antolatuko den Parke Teknologikoak indarra hartzen dihardunez eta Aireportuaren handitzearen ondorioz errepide sare garrantzitsu bat eraikitzea beharrezkotzat jotzen da.

Uribe-Kosta *lo-hiri* handi bat bilakatzen ari da. Bertan Bilbo eta Ezkerraldeko biztanleria kokatzen joan da urtez urte. Hala ere ekonomikoki selektiboa izan da kokatze hau. Lur espekulazioa gero eta handiagoa, pisuen prezioak goraka, gero eta lur gutxiago geratzen da eraikuntza berriak egiteko, nekazal zonaldeak egoitza guneak bihurtzen direla. Herria bere izaera galduz doa, Bilboko auzo batetan eraldatuz.

Hauek epe luzera gertatutako ondorioak

Eskualdeko korredorea.

dira. Orain Korredorearen arrazoia igandetan hondartzetara doazen kotxeen pilaketa da, ikerketen arabera. Udako asteburue-

tan Uribe aldeko hondartzak jendez gainezka daude, batez ere Rontegi Zubia zabaldu zenetik. Sortzen diren trafiko arazoak konpontzeko aurkitu duten irtenbide bakarra korredorea izan da.

Proiektua zatika agertu da esan dugunez. Zati batek bestea egitera behartzen du. Hasi baino lehen bi aukera desberdin zeuden, trafikoa kontzentratu edo trafikoa banatu. Alde batetik zeuden errepideak konpon zitzaketen, aldakuntza minimo batzuk eginez toki zehatz batzuetan. Edo bestela, trafiko guztia batu eta autopista moduko korredore hauek egin. Bigarren aukera hartu zuten, «La Avanzada» autobia bihurtu zuten, eta muturretako bi erroton-datan trafiko pilaketa izugarriak sortu ziren. Konponbidea, argi dagoenez, bi muturrak luzatzea izango da.

Merkantziak garraiatzeko balioko dute korredoreek, Santurtziko superportuarekin Ugaldebietatik lotzen da, eta bestalde beti geratzen da Superportuaren bigarren zatia ren mamua, proiektu originalean Eskualdean Punta Luzerotik ataratzen zen adarra. Bestalde, zergaitik agertzen zaigu Berangon hondartza txiki batetara garmatzen enlaze handi hori? Galdera anitz erantzuteke geratzen direnak.

Sarearen nondik norakoa

Txori Herriko korredorea 6.500 metrotako eraikuntza izango da. Berrogei metrotako zabalera izango du, lau karriletan banatuta, bi alde bakoitzean, erdian bi edo lau metrotako mediana batez. Hiru lotura egingo dira, Enekurin, Larrondon eta Derion. Azken honetan, loturak bizigunea baino lurralde handiagoa betetzen du. Ekologikoki, Artxanda mendialdean dauden erre-kurtso hidrografiko guztiak lan hauekin galtzen dira, inolako berreskurapenerako aukerarik izan gabe. Bestalde Artxanda bera oihartzun orma batean bihurtuko da aran guztian errepidearen zaratak hedatuz. Herri hauen garapen geografikoa guztiz mugatuta geratzen da hormigoizko muga horren eraginez.

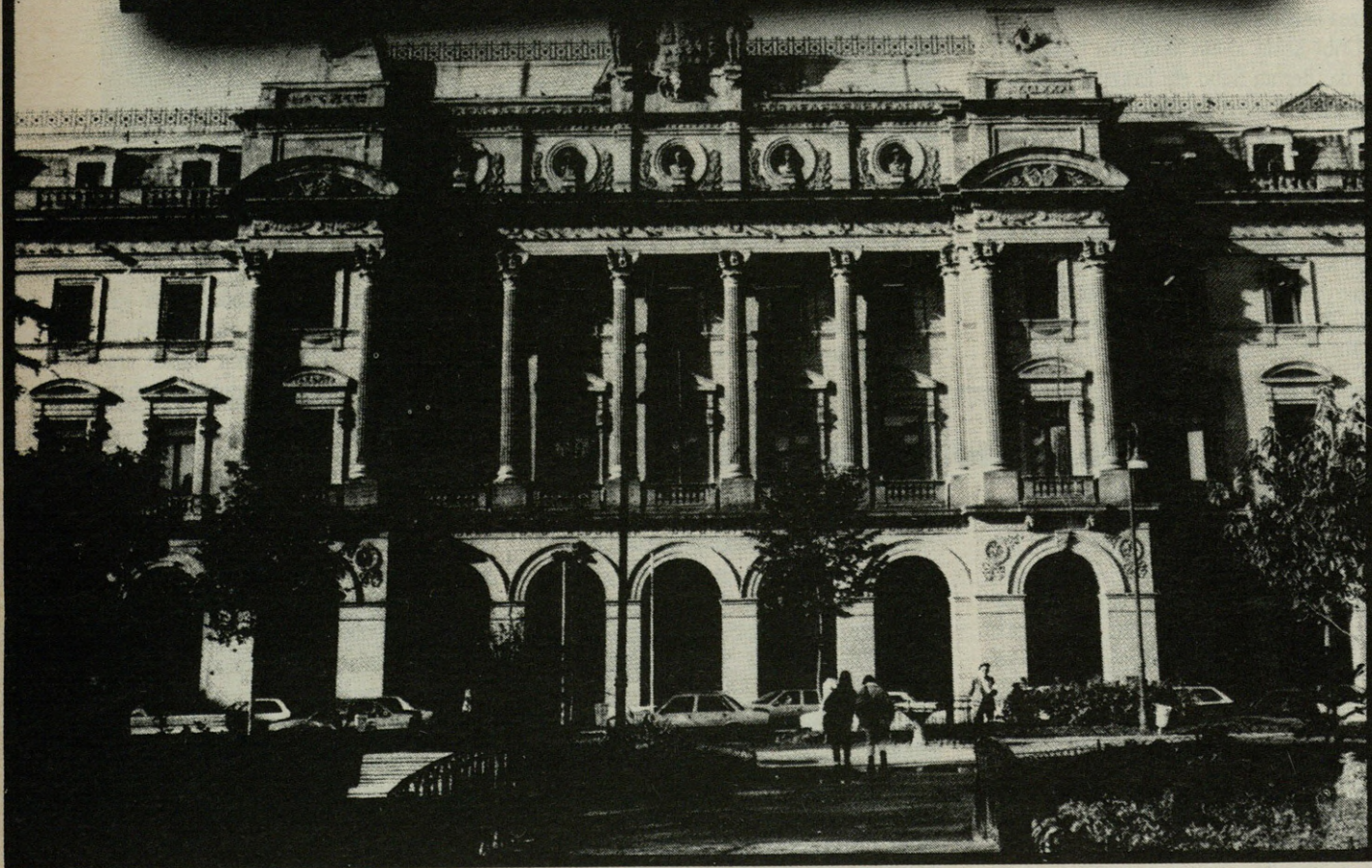
Uribe-Kostakoa oraindik ez dago hain zehazturik, bere tajuketa hiru alditan aldatu bait da azken urte honetan. Oraindik ez dago garbi Bolue fadura zeharkatu ala inguratu egingo duen. Bo-

lue zonalde horretan geratzen den azkenengo gune hezea da; nahiz eta kutsadurak hondaturik utzi Bereziki Babestutako ingurunea da. Beste toki batzuetan ere arazoak planteiatzen dira, hurbilegi pasatzen da zenbait lekutan dauden etxebizitzetatik, zarata arazoak konpontzeko ere ez dira neurriak hartu. Errepide honek ere lau karril izango ditu, hau da, berrogei metrotako zabalera. Hirigunea eta nekazalgunea erabat banaturik geratuko dira errepidearen eraginez. Korredoreak ez du uzten industrial guneak kokatzeko aukerarik, horrela *lo-hiri* batean bihurtuz. Biztanleria berriaren maila ekonomikoak al-tua izan beharko du, lur espekulazioa dela eta, horrela gizarte konfigurazioa aldatzen delarik.

I.B.
I.F.

IZASKUN BASTERRETxea
ITXASO FERNANDEZ

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

Erranak erran

EUSKARA EXIJITZEA MAKURKERIA

“Zeharkako bidetatik kolonizatu nahi gaituzte, euskaraz jakitea exijituz eskubide gisa. Era makur eta gaiztoenean exijituz gainera, urdailetik alegia. Izan ere, euskaraz ez dakienak ez du lanpostu eskubiderik. Euskara ezagutzen ez duenak ez dauka jaterik (Unidad Alavesakoa).

Ramon Garin.
(«Egin», 90-7-18)

ETB-1 EUSKARA HUTSEZ LORPENA

“Nere kudeaketaren lorpen garrantzitsuenetariko bat ETB-1 euskara hutsezkoa izatea da. Gure herriaren eskubidea da euskaraz bizitzea nahi duen edozein herritarak bere TB propioa edukitzea eta gure hizkuntza nazionallean.

Josu Ortuondo.
(«P y H», 576. zenb.)

EGUNKARIAREN ALDEKO APOSTUA

“Euskarak apostu asko du oraindik, euskarazko egunkariarena besteak beste. Eta Eusko Jaurlaritzak euskarazko egunkariaren aldeko apostua egin du. Euskarazko egunkaria abentura denez, ezin gintezke abenturetan ibili, euskal prentsan normaltasunerira iristeko ezin bait gintezke bide anormaletatik abiatu.

Joseba Arregi.
(«Eguna», 90-7-19)

BERE HISTORIAKO EGITARAU BIKAINENAZ

ARABAKO X. ASTE KORALA JADA PREST IRAILERA BEGIRA

Irailaren 7tik 14a bitartean paratuko den Arabako Aste Koralaren X. edizioak inoiz bildu duen koru sortarik bikainena bilduko du aurtengo edizio honen egitaraua osatzeko. Bederatzi izango dira denetarik parte hartu beharreko taldeak, hain zuzen Txina, Hungaria, Polonia, Dominicar Errepublikak, Filipinak, Txekoslovakia eta Belgikatik etorritakoak.

Hala ere, 14 milioi pezetako aurrekontuaz plazaratzen den edizio honek, goi mailakoak ez ezik, bertako abesbatz xumeagoak ere urkeztuko ditu. Izan ere aste osoan zehar Arabako 51 herrik izango dute beste hainbeste emanaldiz lisfrutatzeko aukerarik. Azkenik aipatu behar, egitarauak berak hondarreko egunean bi kontzertu bereziren berri ematen duela, hots, Mendizorrotzan aipatu nazioarteko bederatikotearen agerpena eta bertako abesbatzen saio bateratuarena.

DANTZA, ANTZERKI ETA MUSIKA TALDEENTZAT

DONOSTIAKO UDALAK BANATU LAU MILIOI SUBENTZIOTAN

Joan den astean Bizkaiko Foru Aldundiak antzerki eta dantza taldeei luzaturiko diru laguntzen berri ematen baguenen, oraingoan aipatu behar Donostiako udalak bertako musika, antzerki eta dantza taldeei zuzendutakoak azaldu behar. Denetara lau milioi pezeta banatzeko asmoaz, Donostiako Antzoki eta Jaialdien Udala Patronatoa zabaldu du subentzio eskariak bideratzeko epea. Printzipioz, euskarazko muntaiak lehenetsuna izango luketeela, saritugaiek aurkeztu eta jaso beharko kumentazioa aipatu Patronatoan irailak 30 bete baino lehen.

Iaz laguntzik handiena 'Bederen-1' antzerki taldea jaso zuen (600.000 mila pezeta), txikiena (150.000) 'Sebastopoleko titiriteroei' egokitu zitzaizela.

Txutxumutxuka

IRAZABALBEITIA BESTE URTEBETE UEU-N

□ Azken hiru urteotako iharduna alde batera utziaz, agertua du dagoeneko Inaki Irazabalbeitiak UEUko zuzendaritza uzteko gogo. Oker omen dakioke ordea, dimisio eskaria Irazabalbeitiari. Izan ere, hainbat alderdietan ordezkotzat joa izan den Kepa Altonagak (EHUn Biologia Zientzietako irakaslea eta UEUko *historikoa*) datorren urtean ardura honi eusteko trabarik izan lezake, nonbait, unibertsitatearekin dituen konpromesezkoak direla eta. Hemendik letorke beraz, heldu den ediziorako ere Irazabalbeitiaren izena litekenekotzat joztearen zurrumurrua.

EGUNKARIAREN KANPAINAKO EK ZAZPI ETA BOST IRABAZI

□ Euskaldunon Egunkariaren aldeko kanpaina neketsu eta arrakastatsuen ondoren, bertan aritutako kideei geratu zitzaizen nonbait indarrik, izan ere, joan den astean ARGIAko kazetarien aurka jokaturako futbol partiduan zazpi eta bost irabazi bait zuten. Partidua bukatuta eta merkagailuaren xifrei buruzko eztabaidarik piztu bazen ere (Egunkariakoek beste gol baten jabetza sutuki aldarrikatzen zutela), dutxetarako bidean erresiznazioz puzturiko zorion emateak ugaltu ziren galtzaileen artean. Berauexek hain zuzen, ordaindu behar izan zuten segidako bazkaria. Aipatzekoa azkenik, kanpinalarien artean prentsa bulegoek erakutsi zuten joku bizkorra eta erremate zuzena.

JOXAN OIZ

ELKAR-EK PLAZARATURIKO DISKOAZ TAPIA ETA LETURIA «JUERGASMOAN» HILAREN 28AN
ALTZON PARATUTAKO AURKEZPEN-ERROMERIA LEKUKO

Joseba Tapia: «Junkeraren gerizpean ibili izan gara beti»

Hernaniko udal musika eskolan topatu genuen asteasuarra, Leturiarik gabe. Grabagailua atril baten gainean jarri eta disko berriaren aitzakiaz lotu gintzaion berriketari. Trikitixa kitarraren ordezkio izango dela, «Trikiti band» osatua omen dute, bateria, baxu eta guzti.

Diskoaren lehen alde erritmo tradizionalen oinarritutakoa genuke: trikitixa, porrusalda, fandango eta arin-arinak. Bigarrena, ordea, contry, Tex-mex, reggae eta horrelako doinu 'arrotzez' osaturik legokeela. Soldaduz-koatik bueltan, trikiti eta pan-

deroa (eta erritmo kaxa kontzertuetan) astintzen bost urte luzez ihardunda, «eta herrietan trikitixaz aparte beste gauza batzuk ere ondo funtzionatzen dutela ikusita», Tapia eta Leturiak beste zerbait egiteko go-go agertu dute disko honetan, teklatu, baxu eta bateria sar-

tuaz. «Horrela gure betiko zera aparte, fandangoak eta, bada egin nahi izan dugu beste gauzak fuerte entzun daitezela, nolabait Ipar Amerikan oso instrumentu gutxiz eta trikitixa antzeko batez aritzen diren taldeen antzera. Horregatik ausartu gara diskoan sartzen ere gero zuzenean hala jotzeko. Rock taldearen formula dugu asmoa instrumento aldetik».

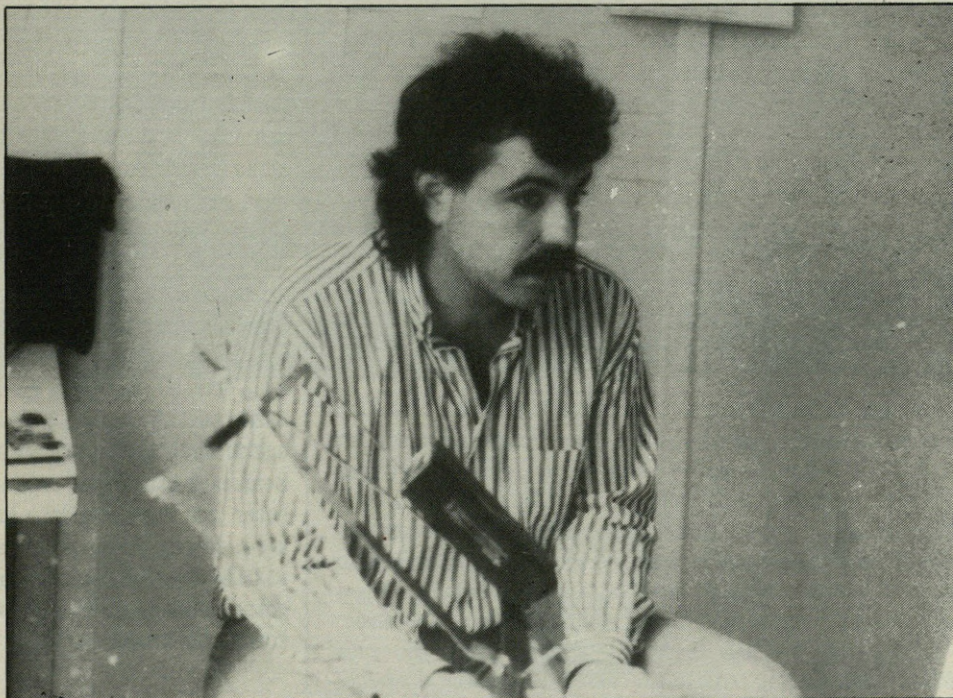
ARGIA.— Trikitixa edo pandero soinuak ez ote da galduko horrenbeste tresnaren artean?

JOSEBA TAPIA.— Ez ze trikitixa kitarraren ordezkio erabili-

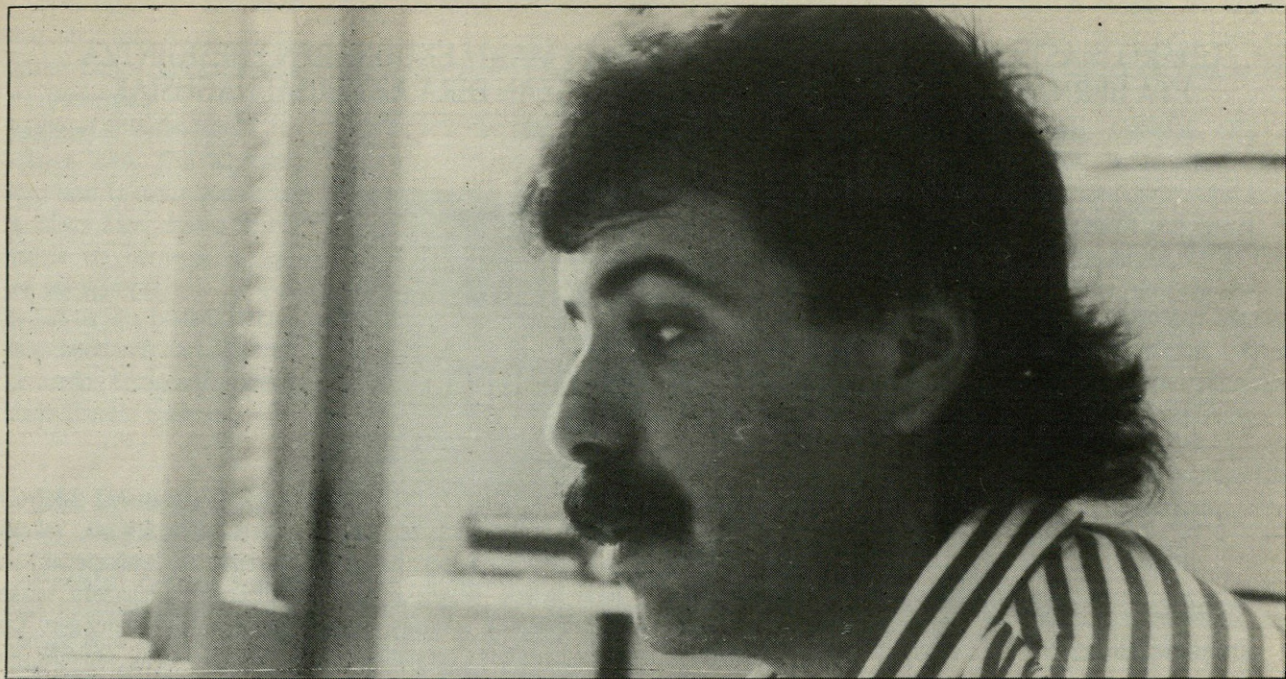
ko dugu eta hain zuzen horixe da rock taldeetan gailentzen den soinuak, besteak dira pixka bat erritmikoak. Formula honekin, base erritmikoa hor ego-nik, trikitixari ematen diot aukera bada 'solo' guztiak egiteko eta beraz nabarmentzeko. Panderoarekin ere ez dago arazorik (gogoratzen naiz lehen jende askok esaten zuela ez zela konpatiblea erritmo kaxarekin eta gero ikusi da baietz). Aipatzekoa diskoan bateria ro-keroa sartuz egin dugun arin-arina, baina uste dut azke-nean ez zaigula arin-arin bat atera rock kanta bat baizik. Hala ere, proba bat da eta ikusi be-harko nola suertatzen den, agian bertan behera utzi behar-ko, baina oso ilusionaturik gau-de.

A.— Junkera jazz talde ba-tekin, zuek 'trikitixa taldea' osatu nahian. Konpainia bila ari ote trikitixa?

J.T.— Gertatzen dena da, bai Kepa bai gu igoal trikitixaren mundutik zuzenean sortuak ez garen (nahiz eta ni osaba eta eduki), badiugula beste errefe-rentzi batzu eta ezagutzen ditu-gula berauen erabilerak zer eman dezakeen. Hala ere esan behar hau dela aukera bat eta ez dela derrigorrez izan behar trikitixak daraman bidea. Aukera bat besterik ez da, des-berdina bata bestearen artean gainera, gurea dantzarako bait

«Trikitixa kitarraren ordezkio jarrita, instrumentoen aldetik rock taldeen formak ditugu asmoa».

«Juergasmoan» diskoan pandero eta trikitixa ez ezik, teklatu, baxu eta bateriaren soinua enzuteko parada izango dugu.

da eta Junkerarena berriz kontzertutarako gehiago. Gurea rock tankera eta bestea jazz edo inprobisazioa. Orain trikitixa ikasten hasiko dana gauza gehiagok deituta izango da, ez da bakarrik izango Ernion ikusitako erromeriak liluratu duelako. Aukera zabaltzea da.

A.— Bestalde, nola egokitu zaizue grabazioa?

J.T.— Grabaketa kriston naspila izan da. Eromena izan da ze jende eta talde pilo bat zegoen grabatzeko, udaran atera nahi zutelako diskoa. Horrela denbora ikaragarria pasa dugu, martxoa, apirila eta maiatzean normalean hiru astez osatzen den gauza bat eginenez. Bestela, oso polita eta interesgarria izan da estudio lana orain arte ezagunak ez genituen hainbat elementu erabili behar izan ditugulako, gainera beste musikoak primeran eta momentuan moldatzen ziren gure kontura. Etenik gabe, estudio lana oso interes handikoa da.

A.— Doinu mexikar antzekoz ari dira gorritzen erromeri eta diskoak. Zuenare bai nonbait.

J.T.— Jende askori guztatzen zaizkio mejikanak, aspaldidantik gainera, baina ni mejikanazalea ez naiz ikaragarri, bakarrik ezagutu nituen *Tex-mex* egiten zutenak (inprobisatzen dute trikitixa antzeko batekin,) eta orduan oso interesgarria zen zer gauzak egiten zituzten. Iaz telebistan ateratzeko eta Anje Duhalderekin hasi ginean batez ere ikusi genuen moldeak erabiltzeko posibilitadea. Geroztik hartu du beste zentzua, beste kutxua, kanta bat gehiegi entzuten denarena. Orain ez nuke sartuko hori baino diskoetxeak eta jendeak eskatzen zuen eta sartu ditugu horrelakoak.

A.— Entzunda diogu Junkerari disko honek ondo funtzionatuko duela, egongo dira ordea ere ohizko kritika, ezta?

J.T.— Junkerak beti jaso du egurra bera izan bait da beti berrizaleena, apurtzailena, trikiti munduan pisu handia duen jende batek asimilatzen ez dituen ekarpenak plazaratzen ditu. Horrela gu beti Junkeraren garizpean ibili izanak gara, pis-

kat mantsoago goaz nonbait. Diskoa ere, gurea xuabeagoa ez ezik komertzialagoa da, mejikanak eta, jende xeheari ez zaio hainbeste kostatuko entzutea baina noski jende bat egongo dela kontra, baina nik uste funtzionatuko duela.

A.— Berrikuntzak beraz, baina muga batzuren artean...

J.T.— Bai, baina gauza batzu jakinda. Orain hain modan dauden mejikanak sartu izana alegia, pixkat itsusten dute diskoa baina besteentzat aldiz hori izango da diskoa salbatzen duena. Keparekin hizketan komentatu dugu hori errebajatez dela, eta arrazoia dauka alde horretatik baina hori baikoitzak bere aukeran dauka.

A.— Junkerak 'New trikitixa' aukeratu du eta zuen 'Trikitixa band', taldea...

J.T.— Lehen oso ziur ez baren goen ere, jada nahiko seguru nago lau lagun arituko garela. Talde txikia baina potente entzungo dena. Hala ere gauzak ez daude finkatuta ze urriarte ez gara hasiko, abuztuan kanpora goaz bost urte pasa

bait ditugu oporrik gabe eta deskantsatu nahi dugu piskat.

A.— Azkenean nola ez bada Txapelketa. Aurtengoa oraindik airean ezta?

J.T.— Aurtun ba ote den zurrumurua dago, baina txapelketarena bai dela pixkat lotsagarria. Guk gara errudunak horretan, halako momentua izanik trikitixak duena ba ez edukitzea kapazidadea elkartu eta parte zuzena izatea txapelketan. Hala ere, fetxa ziurririk gabe ari dira zer baitetan. Baina kontua da halako jaialdi bat egin eta barrutik hain ustela izan. Puntuaketen nahaspilaz aparte, modua ez da egokiena, ez da justiziarik egiten askotan (eta agian ni naiz ixildu beharreko bat): txapeldunari ohore guztia eta gainontzekoei ezer ere ez. Saiatu gara gerorrek zerbait antolatzen baina bakarrik gaude. Halaber, bada beste egitekorik, adibidez jaialdiak nola eta zenbat egiten diren kontrolatzea, ze aurreko urtekoen kopurua astakeria bat zen, edota telebistan sartzeko ahaleginak egitea, etab.

JOXAN OIZ

UDAKO IKASTAROETAN MIKEL LASA ETA JUAN MARI LEKUONAREN POESIGINTZA
ETA BERNARDO ATXAGAREN «OBABAKOAK» IZAN DIRA AZTERGAI NAGUSIAK

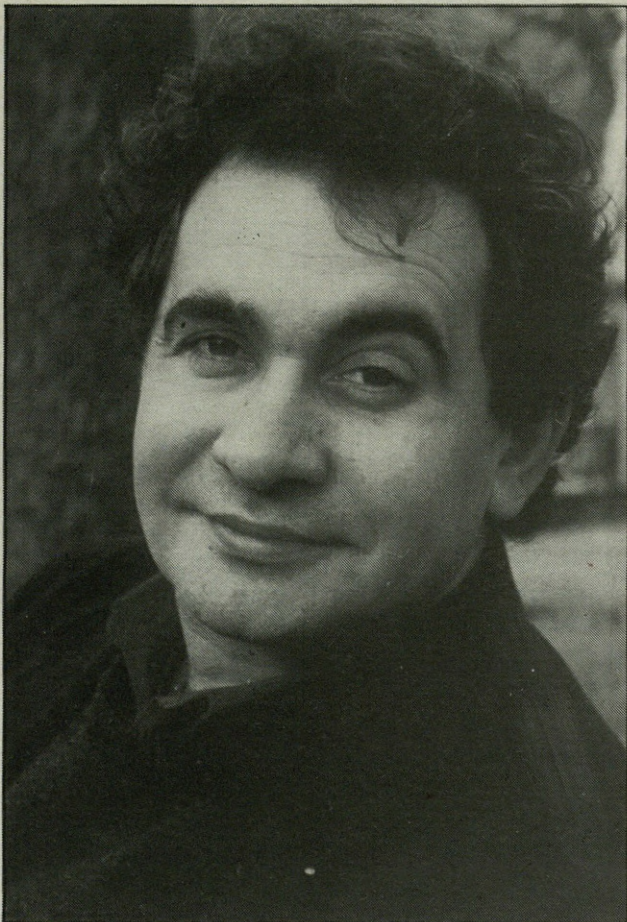
Literatur kritika kapitulu gehigarri

Hala Iruñeko UEU nola Donostiako UPVko udako ikastaroetan literaturari eskainitako egitarau bereziak apailatu zituzten, kritika gai ardatz gisan hartuta.

Kritikaren premiaz, eta batez ere gaur egun dagoen hutsuneaz, sarri mintzatu dira idazleak euskal letren munduan. Ez da dudarik, ia soilik kazetal moldez pla-

zaratu ohi diren argitalpen kritikoak biziki estimatzen dituztela literatura zaleek, baina literaturgileek bestelako espezializatuagorik 'eskatzen' dute.

Unibertsitate eremutik entseiatu dira lehen urratsak. Urte hauetan agertutako liburgintzak *corpusa* handitu eta puztu duen neurrian, unibertsitateko irakaskuntza esparruan literaturaren historia, eskolen bereizketak, sailkapenak eta antzerakoak tajutzeko saiakerak abiatu dira honez gero. Lan horretan ordea, oraindik ere iraganari erreparatzeko joera da nagusi, gaur egiten den literaturari baino gehiago orain urte batzutakoari helduz.

Atxagaren «Obabakoak» liburua eta Lekuonaren poesigintza izan dira udako literatur ikastaroetako protagonistak.

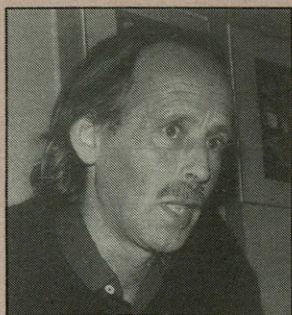
Ikasleentzako aztergaiak izan ziren hain zuzen Iruñeko Udako Euskal Unibertsitatean eta Donostiako UPVko udako ikastaroetan jorratutakoak, uztailearen 20tik 27ra bitartean. Juan Mari Lekuona, Xabier Leite, Mikel Lasa, Joseba Sarriandia eta Bernardo Atxagaren poesigintzaz aritu ziren alde batetik, eta bestetik Ramon Saizarbitoriaren narratibaz eta Bernardo Atxagaren «Obabakoak» liburuaz batik bat.

J.M. Lekuona, okrea eta ikatza

«Poesiaren eskolan» izenburuko hitzaldian Juan Mari Lekuonak bere olerkigintzaz hitz egin zuen. «*Eskolak asko erakutsi dit*», adierazi zuen; «*alde batetik, artista izaten, metodoa eta estiloa ikasten; bigarrenaz, arte moeta teorikoa eskuratzen, alderdi estetikoak neureganatzen, eta azkenik, garaikideak izan diren poeta eta lagunekiko leialtasunez bizitzen*». Lekuonak lau sasoitan banatu zuen bere poesigintza: Orixe eta osaba Lekuonaren eraginez sorturikoa, Arestiren «Harri eta Herri» liburuaren eraginpekoa, Iratzederri zor omen dion hirugarrena, eta Gorputz azpilduen oihu ilunak deituraz ezaguturazi zuen laugarrena —Txillida eskultorea eta Bitoriano Gandiaga gogoan—. «*Azken liburua ordea, 'Mimodramak eta Ikonoak', bakardadean egindakoa da, inorekiko leialtasunik gabe*».

Jon Kortazar mintzatu zen aipatu liburu honen sinbologiaren gainean. «*Bi sinbolo dira nagusi Lekuonaren azken liburuan: okrea eta ikatza, irakurketa piktoriko eta antropologikoa baten arauera. Ikatza iluntasuna da. Eta okrea, Barandiaranen kosmogoniako elementu bat, lur-argia. Bi kolore horiek bizitzari buruzko erreflexioa egiten du Juan Marik*».

Mikel Lasa, Rimbaud zergatik isildu zen jakin nahian

M. Lasa, isiltasunetik deiadarka.

Neure buruari galdetu diot askotan ea zergatik Mikel Lasa bezalako poeta batek, Euskal Herriak eman duen aurreneko poeta puroak —eta puro adjetibo sinbolistek erabili izan duten moduan darabilt, hau da, bizitza erreala, bizitza, eta bizitza literarioa, poesia, bat egiten direnean—, Mikel Lasak bere poema liburua argitaratu ondoren zergatik ez duen gehiago idatzi, zergatik isiltasun luze hori.

Erantzunaz jabetzeko Mikel Lasaren poesia behar da aztertu, hango elementurik nagusienaz jabetu, haren poesia esperientzian bait dago oinarrituta, sentimenduak ditu euskarri, eta hango sentimendurik nagusienari Baudelairek *spleen* deitu zion, eta guk gure hizkuntza honetan melankolia edo malenkonia deitzen dugu.

Bernardo Atxaga: Etiopiatik Obabara

Joseba Gabilondok Bernardo Atxagaren «Etiopia» poesia liburua eta «Obabakoak» narrazio liburua aztertu zituen. «*Etiopia*», *literatur moderno europarra euskal literaturan barneratu duen poema erabakiorra bihurtu da, eta erakusten duen isiltasunaren estetika poesia modernoa osoki biltzen*

iragan galdutako baten kantua edo lantua da Mikel Lasarena, «paradisu galdua» dakarkigutxo oroimenera, eta paradisu hori noizpait amodioak zuen eraiki, denborarekin galdu bazen ere, gauza guztiak denborarekin galtzen diren eran.

Denbora iragana da Mikel Lasaren denbora, eta bere poesian agertzen dira beste elementu batzu, pertsonalitate melankolikoaren ezaugarriak direnak: bakardadea, mantsotasuna, tristezia eta, batez ere, memoria. Guzti hori alegorien bidez formulatua, alegoria bait da Mikel Lasaren eta poeta sinbolisten ezaugarrietako bat.

Hala ere hasierako galdera formulaturik badago ere, ez dago erantzunda. Bizitza zirkulo bat dela diote, betiereko itzulian murgilduta gaudela adierazten digute filosofoek eta poetek —Nietzschek eta Rilkek batez ere—, eta zirkulo horren amaieran aurkitzen dugu Mikel Lasa, Rimbauden poemak itzultzen, Rimbaud zergatik isildu zen jakin nahian.

Izan ere, bizitza eta poesia kontrajartzen direnean isiltasuna iristen da, hasieran, gauza guztiak mintzatzen hasi haurretik, isiltasuna bait zen.

FELIPE JUARISTI

tera jo beharko du, literatura ofizial honek ireki zuen espazioa zabaldu eta gainditu asmatan.

Iñaki Aldekoak UEU eta UPVko ikastaroetan, bietan hartu zuen parte, «Obabakoak» erreferentzia gisan hartuta, Angel Lertxundiren «Carla», Felipe Juaristiren «Arinago duk haizea» eta Juan Mari Irigoien «Babilonia» aztertuz. «*Obabakoak*» eginiko ekarriak asimilatu egin dira, eta fikzioa eta errealtatearen arteko zaltzak konstante tematiko bihurtu dira narratibaren, adierazi zuen Aldekoak.

Hizkera narratiboa eta egiantzekotasuna

Elebitasuna eta sinesgarritasunaren arteko erlazioak neuritzen saiatu zen Mikel Hernandez Abaitua hizkera narratiboari buruzko Iruñeko solasaldietan. «*Gure herrian hiru hizkuntza mintzatzen dira, eta narratzeko orduan arazoak sortzen ditu errealtate honek*», azadu zuen. «*Nola narratu euskaraz gizarte elebidun batean gertatzen den istorio bat? Idazle bakoitzak bere irtenbidea hartu du: batzuk erdarara jotzen dute besterik gabe; beste batzuk ordea zera adierazi dute, batek ez duela narratzen nahi duena, ahal duena baizik, eta iraganera jo dute*».

Azken bolada honetan erdaren erabilera onartzen ari dela uste du Hernandez Abaituak. «*Saizarbitoriaren 'Ehun metro' agertu zenean, halako harridura bat izan zen erdaren erabilerrari dagokionez. Orain badirudi jendeak onartu egin duela erdaren baliatzea, sinesgarritasuna eta egiantzekotasuna lortzeko*». Hernandez Abaituaren eritziz, erabilera hori alaiki egiterakoan eta neuririk gabekoa bihurtzerakoan sor litezke ohi-tura kaltegarriko arazoak.

GORKA ARRESE

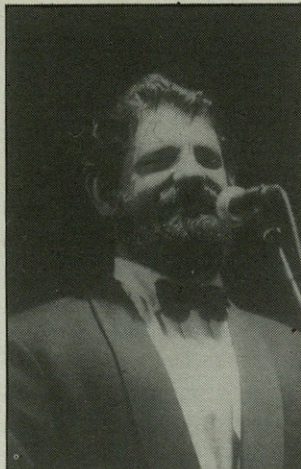
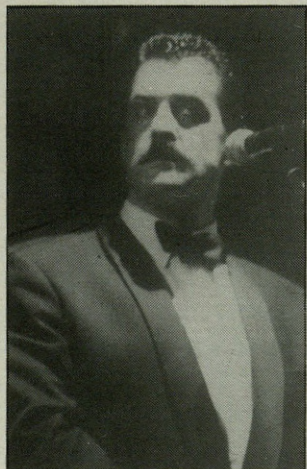
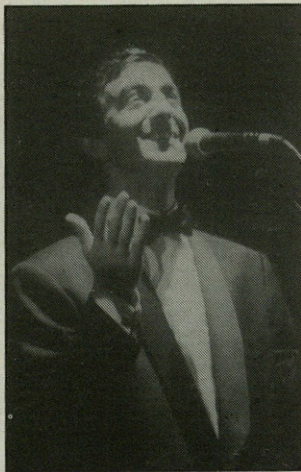
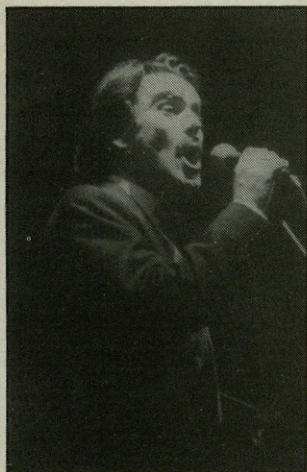
du ironiaz. «*Etiopia*»ren proiektu modernoak «Obabakoak»en topatu du bere buruketa», gaineratu zuen Gabilondok. «*Obabakoak*»en Azken hitzaren bila zatiak «Etiopia»ren bidea bermatu baino ez du egiten».

Gabilondoren ustez, Atxagak lehen euskal idazle profesional ofizialaren statusa lortu du, eta ondorioz, hemendik aurrera literaturak ugaritasunera, desberdintasunera eta marjinalita-

TALDE DONOSTIARRA, GOSPEL ETA BLUES-AREN BIDETIK, JAZZ-A ETA UMOREA ARDATZ DIRELA, DONOSTIAKO JAZZALDIAN BERTAKO TALDE BAKARRA IZAN DA

«Golden Apple Quartet», Urumea riverside-en sortutako laukote beltza

Donostiako Jazzaldia bete-betean zela lotu ginen, 'Golden'ekoekin. Pareko tabernan ensaiatzen ari zen Jazz taldeak burrundara gehiegi sortzen zuela eta, Urumea riverra itsasora zabaltzen deneko ingurunean solastatu ginen.

Ezkerretik eskubira eta goitik behera: Eduardo Errondosoro, Loyola Garmendia, Enrique Otxoa eta Cruz Maria Larrañaga.

Aurtengo Donostiako hogeitabostgarren Jazzaldiaren barnean, joan den astean, aurkezpen 'ofiziala' egin zuen 'Golden Appel Quartet' edo 'Golden Sagar Laukotea'k Victoria Eugenia antzokian. Izugarritzko gogoia zuten beraien hirian jotzeko, «nahiz arriskutsu ikusten genuen baina benetan jendeak oso ondo erantzun du. Egia esan ikusle goa eresia genuen», aitatu digu, barre artean, Loyola Garmendia kantariak.

Musikarekiko afizioa eta bereziki kantatzearekikoa, aspal-ditit dute taldeko partaideek. Denak ere abesbatza desberdinetan ibiliak dira. Baina hortik gospel talde bat osatzera bada-go saltoa. 1986-eko urrian, la-gun bat ezkontzen zela eta «bururatu zitzaigun laukote bat egin eta ezkontzan bertan abestea. Esmokina jantzi, lau kantu beltz espiritual ikasi eta aurrera». Dena den lehen saio honetan aritu zirenetatik, egun bi daude taldean: Loiola Garmendia eta Eduardo Errondosoro. Cruz Maria Larrañaga eta Kike Otxoa geroago lotu ziren taldera. Taberna batean edo bestean, han hemenka, kantaldiak eskaintzen hasi eta iazko uda garaian jada bai Zumarragako eta bai Getxoko Jazzaldietan parte hartu zuten. Historia gehiagora zihoala ikusiaz, pasa den neguan planteatu zu-

ten, nolabait, serioago heltzea kantatzeari. «Jendeak gero eta gehiago eskatzen du; eta nahi edo ez nahi horrek aurrera joatea bultzatzen zaitu».

Bersio orijinalaren bidetik: umorea

Azken zazpi hiletan, lan gorrean aritu dira, oraiango emanaldia apailatzeko, Eneko Olasagasti, zuzendari artistiko lanetan aritu dela. «Kantuak prestatuak genituen, baina emanaldiari, osotasun bat edo hari gidatzaile bat eman behar zitzaion eta hortan aritu da Eneko».

Denbora aurrera, mataza handituz doa eta haserako jai giroko pasadizuan zeuden lauak, orain orotara hamairu bihurtu dira; Kantariak lau, soinu-joleak hiru (Trio Tom), argien montatzaile bi, argi teknikari bat, soinu teknikari bi eta zuzendari artistikoa. Ahots moldaketak Anjel Unzu-ren esku izan dira. Gidoigilea, Eduardo Errondosoro abeslaria izan da eta arazo bokalen inguruan aritu dena, gure elkarriketatu, Loyola Garmendia.

Burutu duten show-ea, gospel musika, blues-ak, rock & roll klasikoenak abestu ohi dituzte. 'Golden Gate Quartet' beltz taldea dute erreferentzi; esan beharrik ez izena nondik hartua den, «Golden sagarra da

«Golden Apple Quartet» sagar golden bana eskuetan.

«Inoiz ezin da lortu bertsioak baino gauza hobeagorik egitea. Horregatik absurdoa da gauza berdina egiten saiatzea, ez bait duzu inoiz lortuko, bapatean beltza bihurtuko ez zaren bezala»

ez, urrezko sagarra batzu itzuli duten bezla». Talde honen kantuen bertsioak dira emanaldian kantatzen dituztenak. Bertsio orijinalak, «gure ikutua beti sartzen dugu. Inoiz ezin da lortu bertsioak baino gauza hobeagorik egitea. Horregatik absurdoa da, gauza berdina egiten saiatzea. Ez bait duzu inoiz lortuko, bapatean beltza bueltatuko ez zaren bezalaxe». Ikutu pro-

pio horren baitan, umorearekin egiten da topo. «Umorea erabiltzen dugu, jendea ez dadin gehiagi fijatu kantatzen dugunean. Haienbeste pitokeria egiten dugu eszenarioan, jendeak azkenean ez dakiela ondo eta gaizki kantatu dugun». Baina ez da inprobisazio kontua, ongi baino hobetoago landutako eskenaratzea ikus baitaiteke.

Beltz kolorea ñabardura kontua soilik

Urumearen errekaldean (Riverside), umoreaz ekiten diote kantazeari bai eta erantzuteari. Beltzak ez direnik ez dute esaten, «azken finean kolore ñabardura kontu bat da, eritzi kontu bat. Baina ez dugu ulertzen jendeak nola esan dezaken beltzak ez garela». Dena den golden sagarren amorante sutsu diren hauek ez dute, beren musika jazz eta umorera mugatzen. «Rantxerak, tirole-sak, afrikanak... edozer egin dezakegu hemendik aurrera. Hain zuzen ere, maila honetan, uste dut oraingo dinamika dexente aldatuko dela». Ez da, taldea definitzeko erraza eta beraiek ere hal aitortzen dute eta honek promozionatzea eragozten omen du. Orain arte bi-

deo bat grabatua dute, bai eta zinta pare bat. Antza, uste baino lehenago oso posible izango da iraupen luzeko diskaren bat kalean jartzea, «nahiz oraindik ez dagoen oso seguru, eskaintza batzu izan ditugu, grabaketan sartzeko. Uste dut alor polita zabalduko zaiola 'Golden'ari gauzak ondo badoaz».

Hauen asmo nagusia jotzea da eta ahalik ta gehien ezagutera ematea. Hau da gustora aritzea; «kantatzera irten baino lehenago, beti esaten dugu, gu libertzera goazela. Guk geuk ez badugu ondo pasatzen, nola ba ikuslegoak? Egia esan gu geu gara lehen harrituak jendearen erantzunarekin. Oso ondo erantzun du eta horrek aurrera jarraitzeko animu handiak ematen ditu».

LOREA AGIRRE

IDAZLE FRANTSESAK EDARIARI UTZI EGIN DIOLA AITORTU DU PUBLIKOKI,
«BAINA ALKOHOLEZ ETA GABE IDATZITAKOEN ARTEAN EZ DA DESBERDINTASUNIK»

Marguerite Duras: «Literatur orrialdeek jada ez dute ezertarako balio»

Ez da erraza Duras idazlearekin hitz egitea. Gogor erantzuten du. Erreparorik gabe. Ez da erraza Duras-ekin elkar hizketarik lotu ahal izatea. Ez ditu kazetariak sobera maite. «Le Nouvel Observateur» astekari frantsesak argitaratutakoa laburbildu dugu.

GALDERA.— Alkohola, zigarretak: larrutik ordaindu duzu. Eta hemen zara berriro lanean, aurpegi alaiaz.... granadinazko sirope baso bat aurrean duzula. Aldatzen al du horrek bizitzare-

kiko gustoa?

ERANTZUNA.— Ez dut jada edaten, txanpain kopa bat noizean behin, besterik ez. Heroikoa naiz ni. Edan ezin duten alkoholiko guztiak, edaten ez duten alkoholiko izaten segitzen

dute. Aldatzen dena, batez ere, mozkorraldirik eza da. Horrek ez zidala idazten utziko uste nuen. Baina ez. Une jakin batean idatzitako liburuen sailkapena egin nuen, *alkoholaz* idatzitakoak eta *gabe* idatzitakoak. Ez dago desberdintasunik. Soiltasunak mozkorra gainditzen du edo horrelako zerbait. Tranparen bat baze goen horretan.... Kuriosoa da baina edanda negoenan, oso gertukoak izan ezik, ez zen inor konturatzen. Ederki eusten nion.

G.— Edatea edo ez edatea, aldatzen al du horrek zeure buruaz duzun eritzia?

E.— Alkoholarekin ez duzu batere eritzirik. Nik ez dut horrelakorik, neure buruaz. Beti nago beste aldeari begira, nola baiteko iluntasunari: idatzizkoaren aldeari.

G.— Egun zeure onera itzuli zara. Gauzarik xelebreenetaz ere galdegiten dizute. Azalekoak irentsiko zaituen beldur al zara?

E.— Kontu handiaz ibiltzen naiz. Salbuespenak salbu, ez

Marguerite Duras, Marne ibai ertzean, aurtengo martxoan.

dut elkar hizketarik egiten. Sarrinetan ez dut erantzuten. Idazleak betidanik zirikatu dituzte. Eritziak eskatzen zaizkie, artikulua. Batzutan jendeak artikulua horiek bildu eta beraien sinatzen dituzten liburuak egiten dituzte. Argitaratu nahi izaten dituzten liburuak.

Duela gutxi «Figaro»ko kazetari batek zera esan zidan: «Ez daukazu ez erantzuteko; hala-ko egunkarian ez idazteko eskubiderik!». Azken finean, zergatik ez dituzu bada pertsonaia ezagunak zirikatuko? Beldur-gerria da. Ezinezkoa da guzti hori bizitzea. Arrakastak etxean isolatzen zaitu. Jasan-gaitzak izaten dira maiz eska-riak. Azkenean, batzutan, eran-tzun egiten dut.

Behin, esaterako, gartzeletaz nuen eritzia eskatu zidaten. Mintzatzen hasi eta bapatean seko geratu nintzen. Eta zalan-tzak hasi zitzaizkidan, harroke-ria agian, beldurra, inor ez ote zen ausartuko esan behar nue-na esaten. Eta orduan, hitz egin nuen. Eta esan nuen azke-nerako moldatu egin beharko ginatela, onartu egin behar-ko gure artean egotea. Baten ba-tek gartzelatik ihes egin duela entzuten dudalarik, jaia da ne-retzako. Eta ondoren, beldur naiz. Berririo hartuko ote duten beldur.

G.— Utzia zenuen egunka-rien irakurketa eta berririo ekin diozu.

E.— Bai. Koma eta guzti ho-rron ondorioz izua nion irakur-tzeari eta gero berririo hasi naiz. Ezin dut inoiz guztiz baz-tertu. Jakin egin behar dut zer gertatzen den, nola doan mun-

duko putetxea. Lastima diet horren interesik ez dutenei, pu-tetxe hau ahanzten dutenei. Apolitikoak... miseria da horie-na, handienetakoa.

G.— Gertakizunak, egune-ko gorabeherak komenta-tzeko behar hori gorde egin duzu?

E.— Nik ez dut komentatzen, «hitz egiten» dut. Izan ere duela bi urte «Le Monde»n literatur kronikak egitea eskatu nuen, maite ditudan eta inork aipa-tzen ez dituen liburuetaz hitz egiteko, baldintza bakar bate-kin «Le Monde littéraire»n ez izatea. Ez dute nahi izan. Hor konpon! Literatur orrialdeek ja-da ez dute ezertarako balio.

Behin, abokatuarekin konsultatu ondoren, Duras sinatu-tako editorial politiko bat onar-tu zuten. Sartu egin nien... «Es-kuina, heriotza» zuen izena. Izugarria zen. Bai eta «eskuine-ko» lizeotako ikasgeletan ere jarri zuten poster gisa. Eskuina erotu egiten da horrelako gau-zekin.

G.— Erantzunkizunik ba-duzula sentitzen al duzu?

E.— Bai! Afiliatu gabeko ez-kerreko militantea naiz ni. Bi-harko egunean jende guztia ha-lakoa izatea espero dut eta ha-lakoa naiz ni: librea eta ezke-rrekoa.

G.— Hilabete luzetan ze-har «heriotzak bahiturik» egon ondoren, guztiz beste-lako dimentsio izpirituala duen liburu batekin itzuli za-ra bizon mundura. Sor-tze-testuek elikatutako libu-ru hori, «Udako euria» al da zure «Estokolmoko sindro-me», edo gogorrago esan-da, zure «ebanjelioa»?

«Udako euria»ren idazlea bere lan gelan.

« Afiliatu gabeko ezkerreko militantea naiz. Biharko egunean jende guztia halakoa izatea espero dut: librea eta ezkerrekoa »

E.— Betidanik izan dut nik heriotzarekiko familiarasuna. Baina egin ondoren konturatu naiz liburuaren heleraz. Berez etorri zen. Jakin badakit horre-lako zerbait badagoela, gutun askok baieztatzen dute sakra-tuak liburu horretan duen ga-rrantzia, baina ez da nahita izan. Aldez aurretik, idatzi aurretik ez dut ezer nahi iza-ten. Inoiz ez dut jakiten nora ailegatuko naizen. Liburu hori bukatzeko, lagatzeko beldur nintzen.

G.— Izan al duzu inoiz bes-teek esango dutenaren bel-dur?

E.— «Emily L» eta gero, bai. Ez bait ziren literatur kritikak, abakatzeko saioak ziren haiek. «Le Monde»k hauxe idatzi zue-nean: «Duras eta bere kale-zu-loak... nahikoa dugu!». Ez zen literatur kritika, irakurketa eki-diteko, oztopatze saioa bai-zik... Zoriontasuna ere deskri-batzen nuen liburu hartan.

G.— Ez al da garrantzitsua idazle batentzat, bera hil on-

doren ere liburuak luzaroan erosi eta irakurri egingo di-tuztela jakitea?

E.— Ez da horretan pentsa-zen... Bai, nolana ere pentsa-tu egiten da, umeengatik. Due-la gutxi deskubritu nuen nik idatzitako liburu guztiak sal-tzen zirela. Ez da inoiz etenik egon. Maiz, urtebete, sei hi-labete saldu egiten da libu-rua eta gero akabo. Ez dut inoiz horretan pentsatu: eterni-tatea. Baina asko hunkitu nin-duen lehengo batean, telebis-tan, Rumanian buruzko tele-saio batetan, bapatean zera esan zuten andre batek: «*Amo-rantea*» antzeztu behar dugu». Hogeitamar urtez ez dute ezer izan eta orain liburuak heldu egin zaizkie. Eta ez bakarrik heldu, irakurri egiten dituzte eta sortzeko gogoia ere sortu egin zaie.

Eta horixe da frogia, ez agian hilezkortasunarena, baina bai jarraipen unibertsalarena. Hori ukitu egin daiteke. Mugitu egi-ten da.

J.M. HERITZ

« Ezin dut egunkariak irakurtzea baztertu. Jakin egin behar dut zer gertatzen den, nola dagoen munduko putetxea »

Zinema

Zur eta lur

● **Mira quien habla.** Sortu berri den haur baten ikuspuntutik errodatua dago filmea. Ikus-entzuleok sortuberriak dauzkan gogoeta guztiak ozenki entzuteko eta ikusteko parada daukagularik. John Travolta aitaren errola betetzen ahalegintzen dela. Hasieran haur honek aitarik ez daukanez Ama aita ideal baten bila dabilela su-ta gar. Produktoreek itzelezko esperantza jarri dute produkto komertzial honetan beren dirukutzak betetzearren. Ideia ona eta merkea. Produktu estatu batuarra.

● **Mi Rebelde Cookie.** Honetan ere modaren eragina profita-tu nahi da. Batetik Susan Seidelman zuzendariak Madonnarekin egindako 'Susanaren bila etsipen betez' prezedentea dagoelako. Bestetik Madonnaren tour-showa gaine-gainean daukagulako. Hirugarrenik Emily Lloyd aktorea ingelesari Madonnaren itxura osoa erantsi eta itsatsi diotelako. Madonna gora, Madonna behera, utz gaitzatela lantzean behin Madonnatik urrun.

● **El Jovencito Einstein.** Australiatik datorkigu notizia orain-goan. 'Crocodilo Dundee'ren arrakastaz fidaturik gizon oinarritzko filme honek (produkzioaz, gidoiaz, protagonistaz ardurtzen baita jauna) bederen irudimen barregarria proposatzen digu. Badirudi filmeen bitartez Australia Munduaren konkistara abiatu zaigula. Zorionez konkista hori umore-armaz baliatzen da eta horrela konkistaerrezak bihurtzen gara. Gomendagarria aldez aurretik komunera joanez gero.

'EL AÑO DE LAS LLUVIAS TORRENCIALES' MALENKONIA IXURKETA ESLABOAK

Zuzendaria: Jerzy Skolimowski. **Aktoreak:** Timothy Hutton, Nastassia Kinski, Valeria Golino, William Forsythe, Jacques Helin. **Musika:** Stanley Myers. **Argazkia:** Dante Spinotti eta Witold Sobocinski. **Produkzioa:** Italia-Frantzia-Inglaterra. 1989.

Polonian jaiotako zuzendari honek (Trabajo Clandestino, El Buque Faro besteak beste) konpromisozko filmea burutu zuen. Bere ohizko gai kuttunetatik oso urrun gertzen dela 1830 inguruko gizarte-paisaia erromantiko hau.

Nastassia Kinski, bere dama erruso zikoitz eta jostailu rolean, hutsal, antzu eta sano apetatsu azaltzen zaigu. Aktorea honek, aitaren izenaz baliatzeaz gain, fisikoa baino ez dauka, beti ere rol psikologiko berdintura mugatzen dela. Erdi emakume erdi haur rolera alegia. Mamirik ez daukala, taularik ere ez. Erabat jasangaitza. Filmean Timothy Hutton bere amodio-pasio sareetan erortzea du helburu bakartzat. Aldez aurretik badakienean Hutton Valeria Golino neska xarmantarekin, baina dirurik gabekoarekin hitz hartuta dagoela. Nastassiak, bere sedukzioaz duda-izpirik ez daukanez, bere inguruko pertsonaiak jostailutzat dauzka eta behin deuseztuz gero ez daukate inolako interesik eta baztertzen ditu bihotz hautsi birrindu guztiak. Baina bazterturik ere gogoan eduki deza-ten berak irmo jarraitzen du, oroitaraziz tortura baten gisa.

Gizarte europarrak dekadentearen islada dugu filmea. Hotelez hotel zebiltzan aitonon seme eta alaba guztiak asperraren kontrako botika miresgarriaren bila. Erritmo aldetik, erromantizismoak agindurik, eszena luze eta geldoak eraberean borobilak eta xehe-tasun guztiak sano zainduak. Orduko pasteleria bat dakusagu, orduko 'garden-party' bat marrazten zaigula, orduko bi pretendienteen arteko pistola norgehiagoka bat osatzen zaigula. Amodioa, ohorea eta duintasuna balore ziurtat dauzkagula.

Hiru pertsonaien arteko amaraun honek indar gehiegi xahutzen du itxuretan eta gutxiegi benetazko interesa sor zezakeen amodio harremanetan. Nastasiarenak egin du, bereak egin ditu berriro.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Zine Klubak

● Bilboko Pergolakoak doazkizue. Gaueko 11.30etan eta oskar-biz. Uztailaren 28an **Memorias de Africa**. Abuztuaren 3an **Hechizo de Luna**, Norman Jewison. Abuztuaren 4ean **Do The Right Thing**, Spike Lee. 10ean **El Baile del Pato**, Manuel Iborra. Abuztuaren 11an, **Huida a Medianoche**, 17an **Baton Rouge**, Rafael Moleon. 18an **Gran Bola de Fuego**, Jim McBride. 31an **Casada con todos**, Jonathan Demme.

Zinemaldiak

● Oporretan aukerarik galdu nahi ez izanez gero, **Gerard Philippe** aktore frantsesari egingo diote **omenaldia Brignoles** hiri frantsesean abuztuaren 3tik 15era. Filmeak gehi erakusketak. Informazio gehiago 43-61.99.27 eta 94.59.24.69ra deituta. Gogoratu Hegoaldetik deitzeko 07-34 aldez aurretik egin behar, Iparraldetik berriz 1 egin behar soilik.

● Azaroan izango da **Villeurbaneko XI. Kortoen Festibala**. 'Frantsesak' izan behar dute parte hartuko duten labor filmeek. Matrikula epea irailaren leian bukatzen da. Informazioa: (16) 73.93.42.65. Iparraldekoentzat bereziki.

Artea

Betaurrean izatekoak

● Gasteizko **Ceramo** galerian bertako artisten obra kontenporaneoak ikusgai jarraitzen dute Abuztuan zehar. Aipagarri Arcadio Blasco, Claudi Casanovas, Alfonso DÓrs, Ernesto Esparza, Angel Garraza eta abarren lanak.

● **Trayecto** galerian, Gasteizen baita, Abuztuaren 11a arte *Iñaki Cerrajeraren* margolan abstrakto eta sinbolikoak erakutsiko dira.

● Bilboko **Arte Ederretako Museoan** Henry Moore-en eskultura, grabatu eta marrazkiak ikusgai izango dira Abuztuaren 12a arte.

● Gasteizko **Artelarre** galerian *Vitoria vista por sus pintores* deitu erakusketa zabalik izango da Abuztuaren 3a arte; Carmelo Bazterra, Raquel Gurra, Campos Cortazar, Apellaniz, Siestras eta abarren margo lanak ikusgai.

● Bilboko **Aritza** galerian bertako margolarien lanak zintzilik izango dira Abuztuaren 15era arte.

● Uztailaren 20an inauguratu zen **Artelekun** *Presentziak* deitu erakusketa. Bertan ikusgai Abuztuaren amaiera arte Amondarain, Baztarrika, Zumeta eta beste hainbaten lanak.

Musika

Kontzertuak

● **Dr. Deseo** eta **Labanak** Foruako plazan arituko dira ostiralek, hilak 27, gauerdia aldean hasita.

● Oñatiko Polikiroldegian kontzertua irarri dute **Delirium Tremens** eta **Su ta Gar** taldeekin Uztailaren 27rako, gaueko 11etatik aurrera.

● Uztailaren 28an **Delirium Tremens** eta **Tahures Zurdos** taldeek kontzertua eskainiko dute Lizarrako zezen plazan, gaueko 11ak aldera hasita.

● **Anje Duhalde** kantari izango da Sestaoko Auditoriumean Uztailaren 29an, gaueko 10etatik aurrera. Abuztuaren 4ean berriz Muxikako San Román landan izango da, gaueko 10,30etan; eta hilaren 8an, Gasteizko Foru enparantzan, gauerdia partean.

● Oñatiko polikiroldegian kontzertua iragarri dute Uztailaren 27rako, gaueko 11etatik aurrera, **Delirium Tremens** eta **Su ta Gar** taldeekin.

● Uztailaren 28an **BAP**, **La Polla Records** eta **Su ta Gar** taldeek kontzertua eskainiko dute Plazentziako plazan, gaueko 11,30etan hasita.

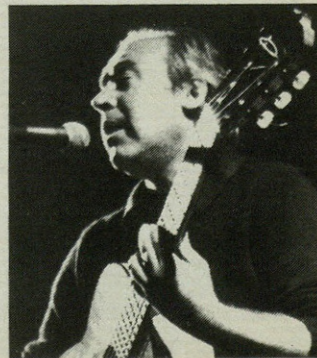
● Abuztuaren 2an **Jotakie** taldea Frunizen arituko da, gaueko 11ak aldera bertako plazan.

● **Delirium Tremens** taldeak kontzertua eskainiko du Azpeitiako frontoian Abuztuaren 2an, gauerdia partean. Hilaren 10ean aldiz Meñakako plazan izango dira, ordu beretsuan.

● Abuztuaren 4ean **Tahures Zurdos** eta **Delirium Tremens** taldeen eskutik kontzertua iragarri dute Lekunberriko frontoian, gaueko 11ak aldera.

● **M-ak** eta **Su ta Gar** taldeek kontzertua eskainiko dute Ondarroako frontoian Abuztuaren 11an, gaueko 11ak aldera hasita.

● Abuztuaren 11an **Mikel Laboa** iragarri dute Bermeoko frontoian, gaueko 11ak aldera.

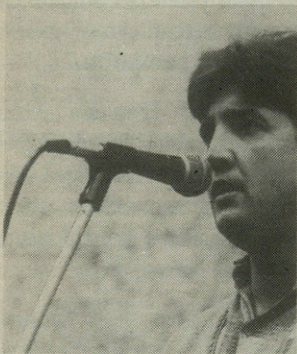

Bertsoak

Plaza saioak

● Larunbatez, Uztailak 28, **Altzoko** plazan Amuritza eta Lopategi gai librean arituko dira goizeko 11etatik aurrera. Ondoren ziriko jana ere izango da.

● Hilaren 29an, igandez, **Pasai Donibanen** eguerdiz eta arratsalde partean Andoni Egaña, Euskitze, Mañukorta eta Mikel Mendizabal izango dira bertsoan.

● Uztailaren 30ean, astelehenez, bertso saioa eskainiko du **Altzoko** pilotalekuan honako seikoteak: Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Xabier Euskitze, Mikel Mendizabal, Anjel Mari Peñagarikano eta Anatx. Manuel Olanoren gidaritzapean, gaueko 10,30etatik aurrera.

GARAIAREKIN, GAI LIBREAN ALA MUSIKAREKIN LAGUNDUZ?

Sagardotegietatik plazarako urratsa eman zenean beste egitura bat hartu zuen bertsolaritzak. Tablado gainean hasi zen abesten gaijartzaile batek gidatuz saioa; bertsolari bakoitzari gaia jartzen hasi zitzaion, bertsoak hasteko abiapuntu izan zedin. Handik honantz giza giroa aldatzen joan bada ere, egituraketa horrek jarraitu egin du. Baina azkenaldi honetan bada datorkigun haize harrotu baten zurrumurrua. Bertsolari batzuk gai libreria jo dute, balcoitik bikoteka abestuz eta gaijartzailea desagertuz, honen ordez aldeztu aurretik bertsolariarekin izango den herriko berriemailearen irudia agertzen dela, bertako ohitura eta kontuak jakinerazteko bikoteari.

Bestalde, Xabier Amurizak musikaren laguntzaz abesteko proiekturik ere badu. Lehendik ere froga egin zuen, eta baita bere etekinaldia eman ere. Hasiera batean honelako bertso saioak kantaldi jaialdiaren itxura har dezake, baina koplak kantatzeko aukera etortzen denean Santa Ageda edo San Juan Eskearen ohitura berpiz dezake entzulegoaren artean.

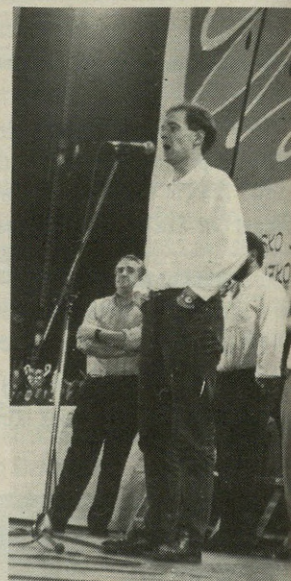
Dena den, ezin uka daiteke gaia jarritako bertso jaialdiak oraindik gordetzen duen xarma, berrikuntza ttipi batzu ere egiten ari direla. Orain figura anitz ateratzen ditu gaijartzaileak, batzuetan bitxiak gertatzen direnak, bertsolariak hauei bertsoak luzatzeko. Jendeak oso gustora hartu du ideia hau, umorez beterikoa gertatzen bait da sarri. Bestalde, bertsolariak maiz mozorrotu egiten dituzte, bertsoan hasi aurretik entzulegoa farre-algaratan jarri. Antzerki teknika hainbat txertatzen ari direla nabarmentzekoa da.

Hemendik aurrera bertsolariari nolako tratamendua eman behar zaien antolatzaileek esan beharko dute. Nolako egoera dagoen ikusita, tamainako neurriak hartu behar: saio gehiegikerien neurketa, gai libreko saioak, bertsolari berrientzat plazaratzeko aukera...

BOTA PUNTTUBA

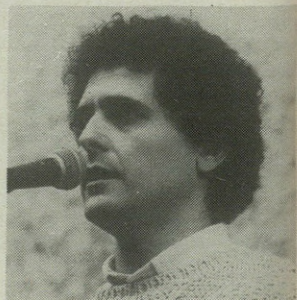

Plaza saioak

● Saninazio egunez, Uztailak 31, **Donostian**, Loiola auzoko plazan Txomin Garmendia, Andoni Egaña eta Millan Telleria bertsoan arituko dira eguerdiko 12,30ak aldera hasita, Joxe Aierbe gaijartzaile dutela.

● Asteartez, Uztailak 31, Iñaki Arantziaren omenez **Unietan** bertsoan arituko dira Mikel Mendizabal, Anatx, Jokin Sorozabal eta Imanol Lazkano.

● Asteartez, Uztailak 31, **Aiako** Santiyon bertso saioa iragarri dute eguerdiko 12ak aldera, Peñagarikano eta Lazkao Txikirekin.

Bertsoak

Paperak jasota

Josu Ormaetxea Antepara euskal preso politikoak Cartagenako gartzelatik luzatu dizkigu bertso hauek, Euskal Herriaren aldeko borroka latzean eroritako guztien omenez paratuak.

I

Mila beatzireun larogeitamar
garren urteko Ekainean,
hogeitabostan sartu zitzaigun
berri mingotsa barnean;
beste bi lagun erahilak ziren
Irunberriko partean
ta hirugarren bat zauri larriaz,
guztiak tiroz buruan;
gogoan dugu izandakoa
ez barkatzeko sekulan!

II

Beren buruaz beste eginda
zela zioen etsaiak;
bainan Euskadin ez dira aspaldi
bere hitzak sinetsiak,
Jon ta Susana bezala ugari
baitira jada eroriak,
zeinenak diren euskal lurraren
betidaniko sustraiak;
zakurren oinarri den gezurra
suntsituko du herriak!

III

Hortxe ari ziren erahildakoak
zintzo, gogoz borrokatzen,
Euskal Herriak beharrezkoa
dun garaipena bilatzen,
hörtxe ekin behar abertzaleok
beren ildo jarraitzen,
saldukerian oinarriturik
ez baita herririk askatzen;
gure hilek desio zutena
jakingo dugu garaitzen!

JOSU ORMAETXEA

Dantza

Ikuskizunak

● Uztailaren 29tik 31ra bitartean *Nazioarteko Folklore Jaialdia* burutuko dute **Gasteizen**, Elai Alai taldearen laguntzaz. Ekitaldiak Foru Enparantzan izango dira, gaueko 9etan.

● Uztailaren 28tik 31era bitartean *VI. Nazioarteko Dantzaldia* iragarri dute **Bermeon**, Austria, Caceres eta Bermeoko dantza taldeen pataidetzarekin.

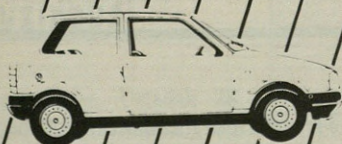
● Hilaren 27an, **Erandioko** Jado ikastetxearen frontoian *IV. Nazioarteko Folklore Jaialdia* iragarri dute, arratsaldeko 7etan hasteko.

● **Elai Alai** Dantza Taldeak antolatuturik, Uztailaren 27tik 30era **Portugaleteko XVI. Nazioarteko Folklore Jaialdia** burutuko dute. Hilaren 27an *Elai Alai* taldeaz gain Turkia, Hegoafrika eta Peruko dantza taldeak arituko dira; 28an Cerdeña, Hego Esteia eta Indiakoak, eta 30ean Egipto, Togo eta Ecuadorrekoak. Saio hauek Euskal Herri osoko beste hainbat gunetara zabalduko dira.

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V).....	1.038.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P.....	1.177.948
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P.....	1.228.488
FIAT UNO 60 FIRE 3 P.....	1.243.118
FIAT UNO 60 FIRE 5 P.....	1.288.328
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.....	1.418.678
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.....	1.469.218
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.707.288
FIAT UNO DIESEL 3 P.....	1.368.670
FIAT UNO DIESEL 5 P.....	1.478.527

FIAT

FIAT CROMA

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV.....	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E. 120 CV.....	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV.....	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV.....	3.113.630

FIAT

FIAT TIPO

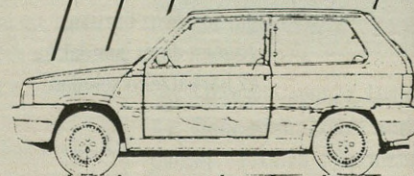
FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400.....	1.549.708
FIAT TIPO 1.400 DGT.....	1.689.358
FIAT TIPO 1.600 DGT.....	1.809.058
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL.....	2.186.778

FIAT PANDA

FIAT PANDA FIRE.....	930.000
FIAT PANDA SISLEY 4x4.....	1.230.000

FIAT

FIAT PANDA

MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía, 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

ELECTRICIDAD AYA ZARAUZ, Vizcaya, 45. TELEF. 83 46 18.
GARAGE USURBIL-LASARTE, Zumaburu, 5. TELFF. 36 24 63
TALLERES KORTA, Viteri. TELEF. 52 71 34. ERRETERIA
TALLERES JOSERRA Pinar, 32. IRUN. TELEF. 61 43 93.
TALLERES ACHAGA, Txirrita, 11. HERNANI. TELEF. 55 72 32

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Astia - Osasuna

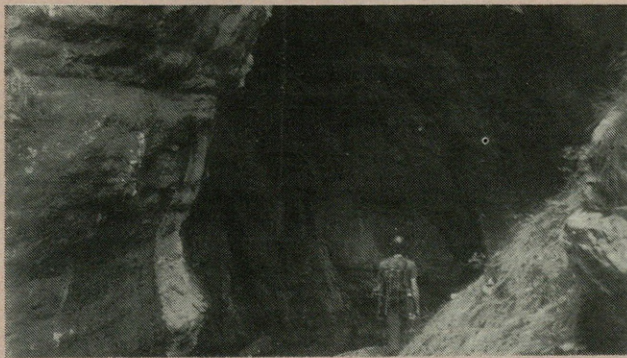
Osasunaren
arduraHAURDUN DIABETIKOAK
TELEFONOZ BEHATUZ

Haurdun dauden emakume diabetikoetan odoleko glukosa mailak (gluzemiak) konprobatzea guztiz beharrezkoa da, haurdunaldia bitartean diabetek larriagotzera jotzen bait du, eta haurdunak insulina dosi handiagoa behar du; baina dosiz pasatu gabe, bestela konortea gal bait dezake. Fetuarentzat ere arriskurik izan daiteke, ama diabetikoak gluzemia ez badu normal mantentzen.

Cambridge-ko Rosie Maternity Hospital-eko medikuek asma berri duten sistemak telemetriaz neurtzen du gluzemia, pazienteak etxetik atera gabe. Odol mostrak glukometro batzuetan sartzen dira, mikrochip batzuz hornituak daudenak, eta glukometro horiek berehalako irakurketa eskaintzen dute. Glukometroa astean behin konektatzen da sare telefonikoarekin eta informazio guzti hori ospitaleko ordenagailura bidaltzen du. Horrela aste osoan glukosak eduki duen maila jakin daiteke eta insulina dosia egokitu, horretarako beharrik balego.

Sistema honekin kontrolatutako emakumeek ez dute inolako arazorik izan eta bide batez diru aurrezki garrantzitsua lortu da, amaren erosotasuna eta konfiantzaz gain. Sistima hau ideala litzateke pazienteak ospitalera joateko zailtasunak dituen kasu eta tokietan.

JABIER AGIRRE

TERTANGAKO ZIRKUA
URDUÑA INGURUAN

Salvada mandizerrak erakusten duen malkarra, Urduña gainean, oso erregularra da eta mendealdeko Puerto de Angulotik ekialdeko Salto del Nervión ospetsuraino doa 20 km. inguruko bidean. Sapaldan dauden gailurrak tontor txikiak baino ez dira; haranetik begiratzen baditugu ordea goragune batzuk oso itxura egokia dute, Tologorrik kasu. Urduñaren hegoaldean, herriaren izen bereko erreka sorlekua duen zirkulu erdian, zizelatutako zirku harritsu eder baten itxura hartzen du harresiak. Leku karstiko hori ez da Salto del Nervión bezain sakona, baina hormak ezagunagoak dira eta haitzen itxura oso estetikoak. Guztiz bitxia den Pico del Fraile izeneko karaitzezko gailurrak menderatzen du zirkua, honen itxurak kapelua jarritako fraile baten irudia gogorarazten digula. Honen oinpean, harresiaren tolesdura batean ongi ezkutatutik, Tertangako Coba Grande edo Koba Haundiko sarrera ederra agertzen da, udaberrian, urjauzien emaria goren dagoenean aurkitu behar den leku ezkutuan.

Urduñatik hurbil dagoen Tertanga herriko MIMan kamino zabal bat hartu behar da zirkura igoteko, herriaren gaikaldeko belardietatik barrena HM norabidean haranaren hondorantz doan bidea. Kilometro eskas egin ondoren metalezko hesi batetara helduko gara. Errekarantz doan kaminoa ezkerretara hartu beharrean (gezi berde batez seinalatua), hesi hori gurutzatu orduko ezkerreko bigarrena hartu. Honek beheaxeago ibi zeihar bat gurutzatu eta Tertangako zirku aldera hartzen du 50 m. ingurura dagoen beste ertzetik. Monte Txarrazok menderatzen du inguru hori IMtik. Zirkuko kaminoa ez da uharretik gehiegi aldentzen eta udaberrian okre koloreko karaitzean nabarmentzen den sakontasun gutxiko zintzurrean amiltzen diren urjauzi ederrak ikusteko aukera izango dugu. 500 m. inguruko altueran, parekorik ez duen Pico de Frailek haundiki menderatzen duen zirku ondoko alanbresi baten aurrean amaitzen da kaminoa.

E.MINTEGI

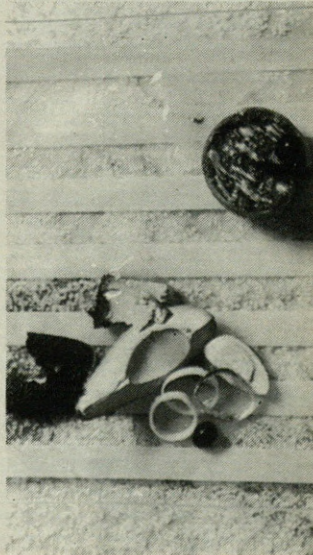
Elikadura

AGUAKATE ENTSALADA
MENDRESKAREKIN

Osagaiak 4 pertsonarentzat: 2 aguakate, kipula erdi, arraultza egosia, 250 gr. mendreska eska-betxean. Saltsa prestatzeko: zurituko 3 tomate, ozpina, berakata, mendabelarra, komino hautsa, oliba olio eta gatza. Txukuntzeko: bi galeper arraultza, azenario hariak, oliba beltzak eta tomate saltsa.

Saltsa prestatzeko likuadoratik pasa berakata, kominoa, mendabelarra, hegaluzearen zukua, ozpina eta olio.

Tomatea, pipermina eta gatza gehitu eta berriz likuadoratik pasa. Entsalada prestatzeko, koilaraz aguakate bat hustu eta beste platera txukuntzeko gorde. Honi mendreska, kipula eta arraultza egosia gehitu, dena txiki-txiki egin. Azkenik, saltsarekin nahastu. Tomate edo aguakate hutsaren barruan aurkeztu daiteke mahaira, behar bezala dekoratuta.

Telebista-Irratia

Botoia sakatu aurretik

Ikusitakoak ikusita

Uda/zkena

Azken egunotan telebistei buruzko albiste guztiek gai beraz dihardute. Amaitu da ikasturtea eta horrekin batera pantailatik agertzen ziren ia programa guztiek agur esan dute. Batzuk betirako, besteek laster arte. Udazkena arte, alegia.

Udako programazio berezia: merkea eta errepikapenez bete. Programazioen ordutegiak ikuslegoaren ohituren aldatetara egokitua. Denak ikusle berri posibleen atzetik. Marrazki bizi-dunak noiznahi, haurrak oportet. Lana, bekadunen eta denboraldirako kontratatuen eskuetan, ala bizkarretan. Are merkeago.

Bitartean txoritxoaren buruak amets gaiztoak izaten hasiak dira. Mamua: telebista pribatuak. Atsedena? Ez dut uste. Udazkena gainean. Formula magikoak: zerbitzu publiko komertziala; programa magikoak: striptease-tiak; hitz magikoak: kontraprogramazioa, multidifusioa; kezka eta giltza magikoak: ikuslegoa. TVE-n martxan jarria dute koktelera. Eta ETB-n?

Udazkenerako dira lehiaketa pribatuaren lehenengo hozkak ETBrentzat: Bilbon Antena 3 eta Tele5 ikusteko aukera izango da, atzerapenik ez badago behintzat. Lehiaketara jokatu? Nola ihes egin? Striptease ETBn? Egia esan, ez da erraza. Nork dauka 31 eskutik? Udazkenean jakingo da. Ikuslegoa buruan. Hau be-roa.

PATXI AZPILLAGA

● Larunbatez, Uztailak 28, gaueko 10etan **Ettxera mendi-tik** (1960). Gizon emakumezale eta diktadorea, eta honen emaztea bien arteko aurrari arreta osoa eskainiz. Haurrak bere buruan aitaren irudi falsua sortzen du.

Zuzendaria: Vincente Minnelli. Antzezleak: Robert Mitchum, Eleanor Parker eta George Peppard.

● Uztailaren 30ean, astelehenez, *Alfred Hitchcocken ordua* telesailan **Oihal beltza**. Phil Townsendek amnesia du. Gazez kalera irten eta buruan jotzen dute, konortea galduz. Esmatzean polizia eta bera hil nahi duen morroia ditu atzetik, eta hiltzailea dela jakiten du. Bere emaztegiarekin ere ezkontzekoa omen zen, baina hau topatzean, badira hiru urte jadanik beste batekin ezkondu zela.

● Asteartez, Uztailak 31, Ettxeko Zinea sailean **Barre egitean soilik** (1969). Silas, armadako ofizial ohia, nazioarteko meagintza konpainia bateko presidente izendatzen du-

te New Yorken. Bertan Boz eta Liz lagun dituela, 250.000 dolaretako txeki batekin iruzur egiten die, banketxeak ateak itxi aurretik Londonera ihes egiten dutela abioiz.

Zuzendaria: Basil Dearden. Antzezleak: Richard Attenborough, David Hemmings, Alexandra Stewart eta Nicholas Pennell.

● Uztailak 28 betetzean, larunbatez, gaueko 10etan eta Gaueko Pelikula sailean, **Errugabea** (1976). Tullio eta Giuliana bikotea oso modu berezian bizi da, bakoitzak nahi duena

eginez. Baina neska haurdun dagoela konturatzen denean, gauzak zaildu egiten dira. Bikoteak haurra abandonatu nahi du, eta beharrezko izanez gero hiltzeko ere prest daude. Azkenean kale bazterrean utzi eta haurra hil egiten da; baina guztiz zorigaitza, Tullio bere burua hiltzen du.

● Larunbatez, hilak 5, gaueko 10etan **Catch 22** (1970). Mediterraneo irla txiki batean, 1944. urtean, gerra garaian hegazkilari taldea beldurturik dago, erdi zoraturik, eta tartean asko dira gazteak.

Ikusi baietz...

● Igandean, Uztailak 29, arratsaldeko 6etan **Shakespeare handia** saioak *Endriko IV* obra famatuaren antzezpena eskainiko digu.

● Abuztuaren 2an, ostegunenez, **Nortasuna agerian**. Kike Amonarriz J.M. Sanchez Carrión «Txepetx» elkarrizketatuz.

● Larunbatez, Abuztuak 4, arratsaldeko 5,50etan **Zeledonen jeitsiera**, Gasteizko La Blanca jaien hasiera.

Telebista-Irratia

Airean erantzun

Koldo Urriz: «Bekadunak ETBra ikastera gatoz»

Urtero ETB-k kazetaritzako ikasleei bekak eskaintzen dizkie. Koldo Urriz-ek hauen berri izan zuen eta entrepresa honetan hilabeteko esperientzia eduki ondoren, bere gorabeherak kontatu dizkigu.

ARGIA.— Zein dira gainditu behar diren frogak ETB-ko bekaduna izateko?

K.U.— Curriculum-a ETB-ra bidali ondoren Zornotzako Institutu batetan frogak egin genituen; hauen artean kamararen aurrean ahozko frogak eta bestalde idatzizko azterketa gainditu izan behar genituen. Honen batera test kultural bat

egin genuen. Guztia goiz batean izan zen eta urduri xamar geunden. Azkenez, dena ondo atera zen eta orain ETB-n nago.

A.— Zenbat zarete frogak gainditu duzuenak eta orain arte zertan aritu zarete?

K.U.— Aurten hogeitahiru bekario gara, lau taldetan banatuta gaudelarik: kirolak alde

batetik eta bestetik informatiboetan dauden hiru taldeak ordutegiz banandurik (goizez, arratsaldean eta asteburuetan). Moldapen ikastaroa ere jaso dugu, bertan editaia, erredakzio lanak, barne antolaketa, lokuzioa, informatiboen funtzionamendua eta hainbat gauza ikasi ditugula. Ikastaro honen beharra izugarria zen fakultatean klase praktikorik ez bait dugu. Ekintza hau aurten lehenengo aldiz burutu dute eta nire ustez oso aurrerapen handia izan da, beste urteetan bekarioak galduta zenbiltzaten eta.

A.— Nolakoak da bekarioen eta ETB-ko langileen arteko giroa?

K.U.— Bekarioei dagokienez, esan dezaket lagun talde gisa funtzionatzen dugula, bati-pat ia guztiok klase berekoak garela eta besteak hiruga-

rren mailakoak dira, bekak hirugarren eta laugarren mailako Kazetaritza Fakultateko ikasleei zuzenduta daudelako. Beraz, oso giro jatorra sortu dugu. Bestalde, bertako langileek asko lagundu digute. Adibidez niri gertatutako arazo bat konpontzen lagundu zidaten. Lehenengo egunean berri baten editaia egiteko oso denbora murritza neukan eta heuren laguntza eskaini zidaten. Honi esker berria informatiboan agertu zen.

A.— Zeintzuk dira bekarioen asmoak?

K.U.— Nire ustez bekarioek bi asmo argi ditugu: batetik ikastea, hain zuzen ere Unibertsitatean ikasitakoak praktikara eraman eta bestalde, gure etorkizuna nolabait ziurtatzea.

A.— Baina ziurtatzen duzue?

K.U.— Beka honek ez du inor konprometitzen, ez du esan nahi gero lanean jarraituko dugunik. Guztiok, bai ETB-k bai guk hemendik zerbait atera nahi dugu. ETB-k esperientziadun kazetariak behar ditu eta hoiak gu izango garela suposatzen da, guk esperientzia hartu behar dugu. ETB ezagutzera-koan etorkizunean bertan lan egiteko aukera gehiago dugu.

A.— Hasieratik ez duzue erantzunkizun handiegirik, ezta?

K.U.— Nire ustez erantzunkizun hori izatea beharrezkoa da ze bestela ez bait duzu ikasterik. Ibaia zeharkatzeko busti egin behar duzu.

MYRIAM GARTZIA
AMAIA NAVASCUES

ARGIA

sorginek ez zuten akelarerik egin

(Sorgingenganako jakinmina duen irakurlearentzako gutuna)

Agur irakurle agurgarria: Itun hau irakurritz eta izeza dezakezunez, sorgin az erakartzeko jentilmena nabarmena du; antolatzen diru hitza bururen bat argitara da. Eta, beti, kontu berehalako oihartzu- le komunikabidean, prentsa idatzian, ligo adibidea.

U entzun edo leitu, aintzinako sorgin bidez da egin. Le- ndu gorabehera- sziki, akelarreaz kindu nahi nizu-

Euskal Herri- gertaera beza- ulla dago gure ; ziurtat zera ire aintzinako lo, behintzat, bait taldek— etan, parte hitura zaha- skaini ezin o Oiearen n agertzen eskribape- z (suton-

herri kultura ulertzen uzten, errealitateak aldentzen uzten, Historiaz atzeman daiteke- lanei eta orduko dokumen- tui so eginik, akelarrearen Zenbait ikerlari jakintsu- kin bat eginik, nik ezetz us- te dut.

Historikoki, arazo hau

«sorgin ehiza» deluriko aldi XV. mendaren bukaeran eta XVII. mendaren bukaeran

bat metrizko lukeen beste faktore bat gehitu behar zago: sorginkeriaren delitua egon zedin zenbait piztatzen diren intereseak.

Nik buruan pentzat hartutik nire abuzua. Ag- ren arloan Cerv lantarenean iza dot gilegitz e. Bere eleba- en dordaz hen o luzeratu- co. Horrega bi edo hiru ze na izango oh- in da ahazt aren aberas- en dauen h- akerea agel- ina: berbaiku- idikatzen o

personalean :ero, argi argi ezagutzen e- gizonaren bi ekian, herbe kezan zitrarak nabame tzen: batean, umezurzare bakartadea, bestean, lisa soaren gogortasuna mende ratu ondoren, matinele adorea, geroagoan, maitel- minduak bihotz maminean euki leikezan zaurak uler- tzea. Eta beste zenbat ara- zo!

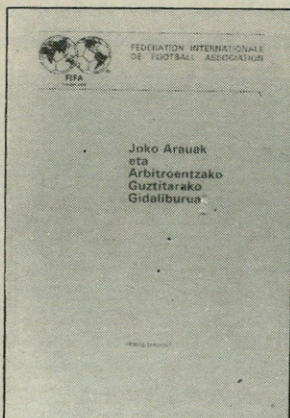
Dana bildu ezinik, hiru ke esan gura dodana: ne- lanagatik, eskerrik Txomin!!!

(1610-1614 bitarteko) ze- hatz-mehatz ikertu ondoren «amets epidemia» batekin egin du topo. ez. ordea, akelarreak egiten zituen inola-ko taldeekin. Azpina- gogoz eginda zihurdien aitorpenak epaileek espero zuten arabera moldatuak zi- rela erakusten bait du. Azkenik, irakurlea, ho- naino allegatu bazara, xehatu.

Bizia, zabala, zorrotza.

liburuak

IZENBURUA: JOKO ARAUAK ETA ARBITROENTZAKO GUZTITARAKO GIDALIBURUA.
EGILEA: FIFA.
EUSKARATZAILEA: GABRIEL PIEDRA.
ARGITARATZAILEA: BIZKAIKO FORU ALDUNDIA. KULTUR SAILA.

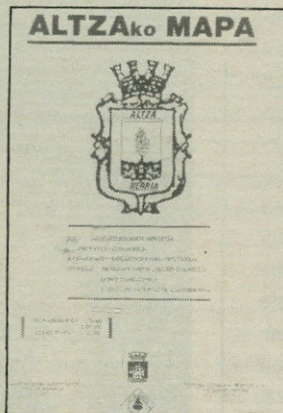

dakartza, eta ongi dago arauok irakurtzea tabernetan hainbatetan entzuten diren gauzak zer astakeria diren konturatzeko. Grafiko ugariz hornituta datoz, baita arbitroen seinale guztiak argazki bidez adierazita ere.

Beste zerbait ere ikasteko balio izan dit liburu honek, hots, futboleko arauak aldatzen dituen ez dela FIFA, IFAB edo Board erakundea baino. Board horretan FIFAk botu erdia baino ez ditu, beste lau botuak Britainia Handiko lau federazioen artean banatuz. Futbolaren jaioterriak zaintzen du, beraz, kirola honen 'jartortasuna'.

IZENBURUA: ALTZAKO MAPA.

EGILEA: ALTZAKO HISTORIA MINTEGIA.
ARGITARATZAILEA: DONOSTIAKO UDALA.
CASARES KULTUR ETXEA.

Gerra garaian Altza Donostiatik aparteko hiria zela gauza jakina da. Altza desanexionatzeko talde bat lanean ari dela jakiteak agian zenbaiti barregurea eragingo dio. Barregurea, diot, zenbait horiek ez dutelako talde horren lanaren berri izango. Lan serioa, hain zuzen. Kontsigna hutsean ezik, eta maila enblematikoan erori gabe, fin ari dira sustrai historiko eta dokumentalen atzetik. Maiz antolatu dituzte erakusketak (argazkiak, agiriak...), ihardunaldiak, eta oraingoan Altzaren mapari heldu zaio txanda.

DIN A0ko tamaina erraldoian egina, beharrezko xehetasun guztiak dakartza koloreztatuta: erpideak, kaleak, etxeak... hogeitamar leienda mota diferentetik gora daude berezita. Guztia euskara hutsean. Mugarriak erabakitzeke, duela berrogei urte inguruetako alkaiteen oneritiz erabakitakoa erabili da.

Mapa erraldoiaren atzekaldean, kale planoak dator, kolore bakarrean eta bost zonaldeetan banatuta (Intxaurren - Bidebieta - Herrera / 27 poligonoa / Molinao - Buena Vista / Sarroeta / Altzagaina).

Azkenik, gehigarri gisa, etxe, baserri, landetxe, auzune, mendi, bide, soro eta gainerako elementu guztien zerrenda alfabetikoa argitaratu dute, kokapena eta jakingarri guztiak adieraziz. Altzatar izateaz harro sentierazteko moduko argitalpena, Altzako Historia Mintegikoek eskueran jarri diguna.

Puntako argitalpenak

(Iruñeko «Hauzolan» liburutegian emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Harripilatan ezkututzen zeneko apoaren burutazioak», Patzi-ku Perurena. Erein.
- 3.— «Bi poema térdi», Pello Zabaleta. Elkar.
- 4.— «Mikrodramak eta ikonoak», Joan Mari Lekuona. Erein.
- 5.— «Sokratikoek ere badute ama», Andoni Egaña. Erein.

OROTARIKOAK

- 1.— «Euskara Nafarroan», Jakin 56.
- 2.— «Albert Einstein», Jose Ramon Etxeberria. Gaiak.
- 3.— «Hitz elkartuak euskaraz», Miren Azkarate. Mundaiz.
- 4.— «Perpausen erabilera», Benja Aurrekoetxea eta Josu Armaolea. Mensajero.
- 5.— «Santiago Bidea bizikletaz», Askoren artean. Sua.

Poltsikoan daukadan zulotik

Zuloak ugari

Poltsikoetan zulorik izatea txartzat jo nuen inoiz. Lotsa eginda ibiltzen nintzen, eroritako txanpon eta giltzak lurretik jaso beharrez. Zuloak zabaltzen eta ugaltzen joan zaizkit ezinbestean, ez bait dago poltsikorik, ikusi beharreko hamaika zerari eutsiko dionik. Hamaika horietako batzu euskadunona omen den Egunkaria-ren ingurukoak. Ez da ezkutatzekoa partaide izan nintzela. Produktuaren hutsunez jabetuta, irakurleen eritziaz beldur nintzen. Horregatik beharbada halako ikara aitortezin batek jo ninduen, pasa den astelehenean kazetari batek Lehendakariari, dauzkagun lehendakariatik euskaldun bakarrari, ea Egunkaria zer iruditu zitzaion galde-tzionean. Zainetako ikara, burmuineko lotsa. Egun horretako beste guztiak bai, baina horixe ez, ez zuela irakurri, besteekin batera ez bait zioten gosari garaian eraman. Aitzaki txarra, batez ere egun hartako beste zortzi egunkari irakurri zituela sinestarazi nahi zigun eta. Ez ote zioten errekorre tipikoa bat bera ere pasako? Asteleheneko ajeaz al zeuden bere aholkulari pertsonal guztiak? Beste aferetarako batzarturik egon al ziren batzorde kontseilu ema-leak? Euskaldun guztiona izateko bokazioa dauka Ajuria-eneako Lehendakariak, Egunkaria-k bezalaxe. Batak zein besteak, zail dute. Poltsikoan zulo bakarra nuen garaian lotsatu egingo nintzen lehendakari horrekin. Orain, aldiz, horrekiko lotsak ere ihes egiten dit gero eta ugariagoak diren zuloetatik. Honelako artikuluska gehiago idatzi behar banitu, aldatu egin behar nuke sail ize-na. Zuloetatik, pluralean.

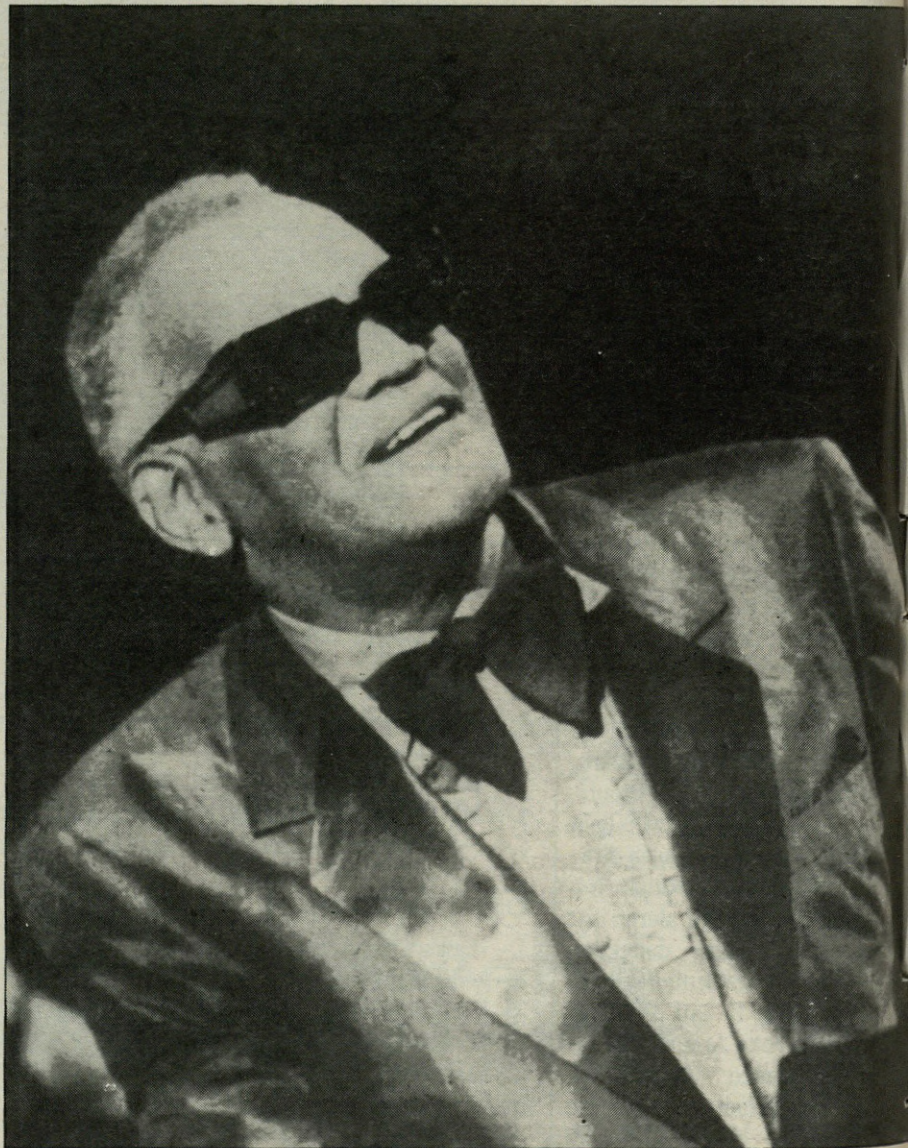
JOSU LANDA

Bero, baina giro

BERO: jazz, udako unibertsital ikastaroak eta pasto-rala, iragan den astean. Kulturgintzak hilabete be-roa bizi izan du uztailen. Zalantzarik gabe, Euskaldunon Egunkaria izan da protagonista nagusia, Sanferminak amaitu eta biharamunean. Baina Donostiako Belodromoko berotasunak segidarik ukan du: Belodromoan bertan Donostiako Donostiako Jazzaldiaz, Mendizorrozan

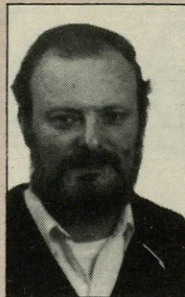
Gasteizko Jazzaldiaz, Iruñeko Larraona ikastegian Udako Euskal Unibertsitateaz, Donostiako Miramar jauregian UPVko uda-ko ikastaroez, Portugaleten Nazioarteko Folklore Jaialdiaz... eta Maulen «Abadia Urrustoi» pastoralaren lehenengo emanal-diaz.

Ipar Euskal Herriko estraineko ikastola-ren zabaltzearen 20. urtemuga ospatzen duelarik Seaskak, Zuberoako ikastolek pas-toral baten egiteko asmoari eutsi zioten os-

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Joseba Alvarez-i
(Euskal Herrian
Euskaraz-ko partaide)

— Hi aspaldian habil UEUn, baina beste asko bezala ez hator unibertsitatetik. UEUK unibertsitate izan nahi dik edo, behintzat, hori duk agerian agertzen den irudia. Ondo iruditzen al zaizue unibertsitatetik kanpo zabiltza-tenoi?.

pakizunerako, eta uztailaren 22an plazara-
tu zuten Mauleko rugby zelaian. Jean
Louis Davantek izkiriaturiko «Abadia
Urrustoi» pastoralak Antoine d'Abbadie
d'Arrast-en bizitza du kontagai, Frantziako
Iraultza garaian Mauletik abiatu eta Irlan-
da, Brasil, Etiopia, Frantzia eta Espainian
barrena ibilitako gizonaren bizitza. Abuz-
tuaren 5ean bigarren emanaldi bat ere es-
kainiko dute Zuberoko ikastoletako ki-
deek, pasa den igandean izan zen eguraldi
eguzkitsuak berdin lagunduko duen espe-
rantzaz.

«Agosti Xaho», «Zumalakarregi», «Abadia
Urrustoi»... urtero pastoral berri bat egitea
lortu dute zuberotarrek. Aurrerantzean
maskaradak, asto-lasterak eta bestelako
moldeetako herri antzerkiek ere beren zuz-
perraldia biziko ote duten egiten ahal dugu
galde.

Alde batetik, eredu unibertsitario klasiko bat zegok, hau da, alde akademikoa
finkatzen duena, baina hori ere gizarte mailan aldatzen zihoak, edota behin-
tzat bazegok halako jokabide bat aldatzen joateko. Unibertsitatea gizarteko beste
zenbait esparrutara zabalduta beharko litzateke, eta oso ona da zabaltzea: gaien bi-
detik eta bai eta dinamikaren aldetik. UEUK, noski, pausu batzuk eman dizkik
gaiak sartuz, ez zekiat ba, antzerkilaritza, bertsolaritza, musika eta abar. Baina ara-
zoa duk irudi hau ere finkatu egin behar dela, hau da, Euskal Herriko gizarteak di-
tuen beharizanetara moldatu behar duela UEUK berea ere den helburua (herrikoi-
tasuna) egoki betetzeko. Bide bat, oso beharrezkoa duk, Euskal Herriko hizkuntz
normalkuntza prozesuan parte hartzea; izan ere UEUK euskararekiko konpromezu
hestua dik, eta esparru horretan kokatzeaz aparte, eremu horretan lanean ari diren
gaiak eta lan erak bere egin beharko lituzke.

JAZZALDIAK izan ohi dira
urtero hilabete honetako
atentzio guneak. Getxo-
koaren ostean, Baiona-
koak bere lehendabiziko
edizioa burutu zuen —Hendaia-
ko mutua—, Gasteiz eta Donostiakoaren atari. Tradizio
luzea dagoeneko jazzarena, urterik urte
batak besteari konpetentzia egiteko joera
nabarmentzen ari baldin bada ere. Donos-
tiako Jazzaldiaren egitaraua aurreratu egin
dute aurtengoan, Gasteizkoaren data bere-
tan egiteko. Istilu frango izan ziren horre-
gatik bi antolatzaileen artean, baina Gas-
teizkoak hasieran eta Donostiakoak azken
aldera izan dituela jazz musikari espe-
tsuenak, bare bezain bero eta giro pasatu
dira.

Stephane Grapelli Trio, Dave Bartholo-
mew, Count Basie Orkestra, Pat Metheny,
Herbie Hancock, Brandford Marsalis Quar-
tet, John MacLaughlin, Emily Haddad, Ray
Charles, Dizzy Gillespie, Wayne Shorter,
Joe Zawinul, Miles Davis. Hilabete bakar
batean Euskal Herrian munduko jazz ban-

darik famatuenerakoak izan dira lau jaial-
di ezberdinetan —lehendik hemen ezagu-
nakizan arren—. Gehiegixto, musika mol-
de honek gaur egun duen benetako harre-
rari erreparatzen badiogu. Gazteak, beste-
lako musika molde batzuren eskaintza egi-
teko ordua dela aipatzen hasiak dira.

Eta gutxitxo, hemengo jazz bantentzat
egindako tokiak. Getxon: Sabana, Javier Ga-
rayalde eta Zubipeko Swing; Baiona eta
Gasteizen: batere ez; eta Donostian: Gol-
den Apple Quartet.

UDAKO Euskal Unibertsita-
teak Iruñeko 18. ikasta-
roak egin ditu, ikastaroen
gunea baliatu dela gainera
UEUren etorkizunari bu-
ruzko azterketa eta eztabaida bilkurak egi-
teko. Hiru urtez zuzendari lanetan arituta-
ko Iñaki Irazabalbeitiak bere postua uzte-
ko erabakia hartu du —nahiz eta beste ur-
tebetez jarraitzeko prest legokeen hala es-
katuz gero—. Bere ustez «UEUK bere burua
definitu gabe darama hamar urte; definizio

eza baino gehiago, hamar urtetan garai
bateko helburuak ez direla zalantzan jarri
eta ez direla eztabaidatu UEUren baitan».

Bide berriak jorratzearen aldeko agertu
da Irazabalbeitiak: «zerbitzu kultureko tal-
de bat izatera jo behar dugula uste dut, ba-
tez ere sarrera ekonomikoak lortzeko. Bi
alderdiak uztartu beharko dira, bai alderdi
militante, idealista eta bai alderdi 'merkan-
tilista' hori». Gaur egun UEUK, herrialde
ezberdietan eta urtean zehar ikastaro ez-
berdinak antolatzeaz gainera, argitalpen
lana egiten dihardu, eta badirudi bere aha-
leginak areago zabalduta nahi dituztela he-
mendik aurrera.

«UEUK bere diru-iturri propioak bilatu
behar ditu», adierazi du Irazabalbeitiak.
«Jaurlaritzak diru guztia emango baligu,
haren funtzionari izango ginatke. [UPV-
ko] Cursos de Verano horietan instituzioek
parte hartze izugarria dute, oso osorik fi-
nantziazten dutelako, eta horren truke hau
eta bestea egin dadin eskatzen dute institu-
zioek».

GORKA ARRESE

Philippe Maisonneuverentzako gutuna edo komunetako euliari gutuna

ORAINDIK gelditzen zaigun harritzeko ahalmen ttiki eta injenuoa ahitu berria zaigu, zure izena dirudien hori (Philippe Etcheverry) non eta «Le Monde» egunkarian ikusi dugunean, Philippe Boggio delako batenaren aldamenean, komisaldegitik idatzita dagoela dirudien artikulua baten azpian.

Gure harridura da sekula ezagutu ez zintugulako seinale. Baina txikito, guretzako, zure izena «Egin»ek Iparraldean egin zituen lehen urratsekin lotzen zen, «Enbata» aldizkariarekin edo eta baita zure maitasuna ukatzearekin etsipenean murgildu zenituen telefonista haiekin...

«Le Monde»n plazaratu duzuen kolaborazioa ikusirik, zalantzarik gabe esan daiteke: «tu es bien placé pour savoir». Zalantza bakarra zera da, hor zergatik kokatu zaren jakitea, ea auto berri baten truke egin duzun, edo etxe berri batengatik edo goi mailako damaren bati larrua jotzeagatik. Dilema ikaragarri hau egunen batean argituko den itxaropena badugu.

KARRERA distiratsu bat egiteko soro polita da Euskal Herria eskrupulorik gabeko kazetari handiustentetzako. Ez leku bakarra hala ere: zure sozioa Philippe Boggio-ren berri ongi dakite Kortsikako abertza-

JOXEMARI OSTOLAZA
SIMEON BARROSO
PELLO ZUBIRIA

leek. Baina noren eta zeren bizkarretik eskuratu izen handi bat Parisen, Madrilan, jabe handiaren etxean?

«Ils s'étaient engagés dans la clandestinité peu après l'âge de vingt ans». Horra noren bizkar. «Ils parlèrent, les uns pour se libérer, les autres pour inscrire dans l'histoire la trace de leurs faits d'armes». Zuretzako orrialde erdi bat «Le Monde»n eta gartzela bera baino zerbait beltzagoa gure lagunarentzat.

Kazetaritzaren korporatibismoak alarma argiak bizten ditu norbaitek iraindu omen zaituelakoan. «Mais à écouter ce policier, les déclarations 'sonnent juste'». Azkenean zeuk iraindu duzu zeure burua, idatzita-koarekin, egindakoarekin. Komunetara jo duzu bazka bila, okerrago, komunetako bazka kiratsduna soilik zaizu interesatu.

JENDE «inpermeable» aipatzen duzue, iraganeko ez dakit zein errealitatean estankaturik bizi omen dena. Honek ez gaitu gehiago harritzen hala ere, zure ibilerak ikusita, sirimiri egunetan burua galbahe batez estaltzen duzunez. Egia da, permeablegia bihurtu zara. Inork ez dio bere buruari esijitzen, inori ez zaio esijitzen, bidean aurrea azken muturreraino segitzea, baina zu ez zara gelditu. Bidaiaiei harriak botatzen zabilta orain. Eta hori da barkaezina.

«Ils parlèrent», baliteke. Inkisizio Sainduak bere eskuetara erori ziren guztiak behartu zituen hitzegitera. Guztiok badakigu, guk bezala zuk, lan horietan demokrazia saildua hura baino are hobea dela. Arazoa ez da «geldiezinak» izan zirela, arazoa da

beren ideiak geldiezinak direla. Eta hori ez duzu sekula ulertuko, agintearen miseriekin elkartu zarenean komunetako eltxo nazkagarri bihurtu bait zara.

MOYEN-TZAT tratatu dituzu. Ez ditugu guztiak eza gutzen baina beren buruak ur handitan murgilduz eta egoera horri dagozkien arriskuak onartuz dabiltzanei zor diegun begirunea alde batera utziz, sakonki ezagutu eta maite dugun —zuretzat Jean Vincent Garzia, Bixente— Juantxoekin ez duzu asmatu. Bi LP grabatuak Eltzegor taldearekin eta Frantzia, Suiza eta Holandako telebistetan bi oreneko programak eta joan den hamalau urteetan zientoka kantaldi egin dituenari —nahiz eta berak bere buruarentzat ezer berezirik ez errebindikatu— status hori ematen badiozu, non kokatzen duzu zure burua? Komunetako eltxoek ez dute behar bada janari freskorik ezagutu eta kalitateaz ezin mintza.

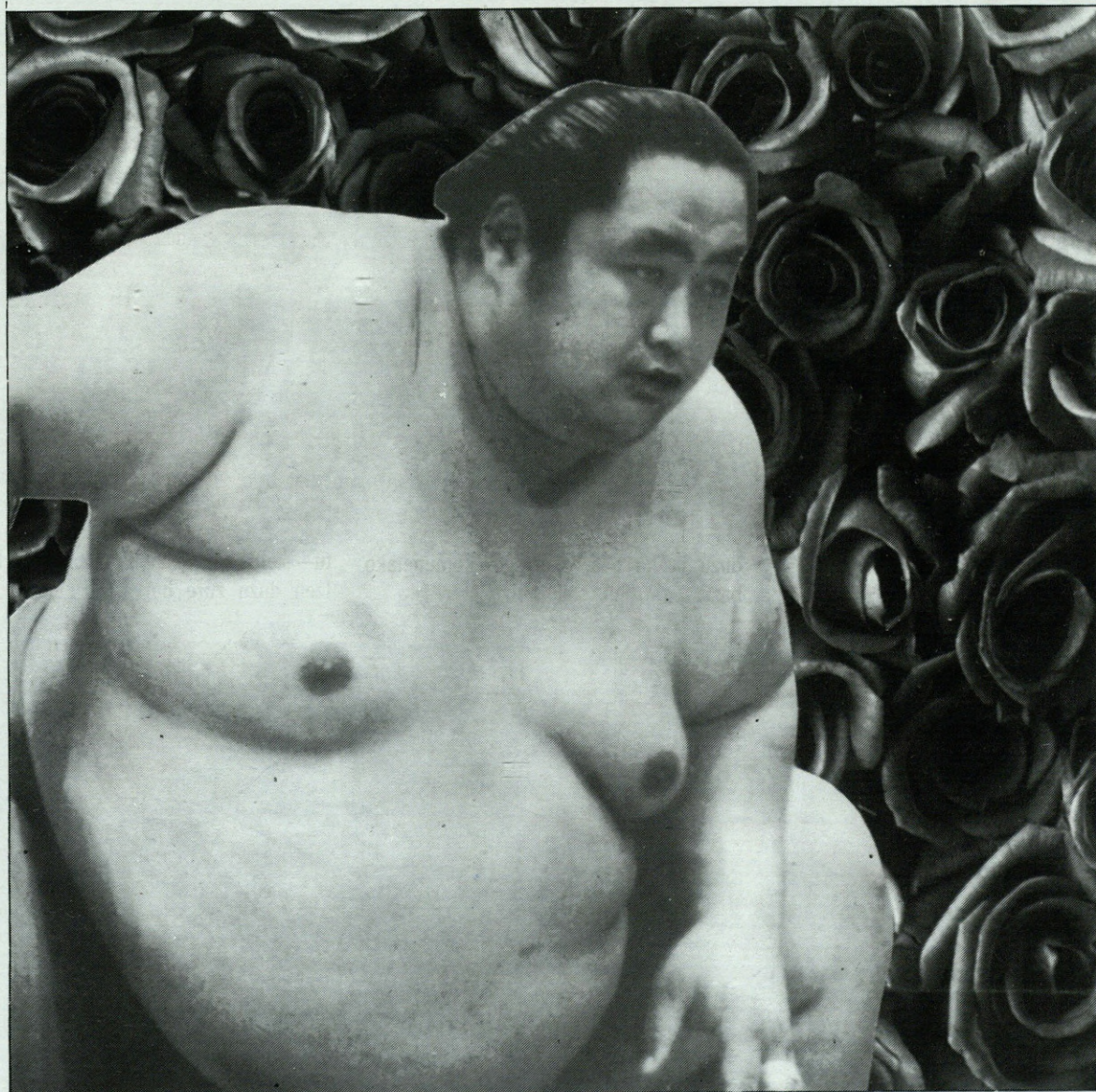
«Participer a la naissance d'Iparretarrak». Esaten duzun honekin sekulako janaria bildu duzu datozen urtetako. Baina kasu, eltxo nazkagarri hori, zure komuna ongi gorde eta zaindu, zeren zu babestera bere komunetatik atera diren beste eltxo horiek ere janari bila bait dabilta eta agian ezer gutxi geldituko zaizu aurrerantzean orain arte bezain eroso bizi zaitezten.

26. zenbakia liburudendetan dagoeneko

SUSA

LITERATUR ALDIZKARIA

GEHIGARRI BEREZIA: «MANIFESTU ATZERATUA» (1968), JOXE AZURMENDI

HARPIDE ÍZAN NAHI BADUZU igorri zure datuok: izen eta abizenak, helbidea, herria, banketxe edo kutxa ezagun bateko kontu korrante zenbakia.

Gure erredakzioa: SUSA ALDIZKARIA. Mundaiz bidea 8. 20012 Donostia. Telf: 28.36.78

Seguruetan aintzindari.

Egunetik egunera guztion beharrei egokitzen ahalegintzen garelako pertsona, familia, industria bakoitzaren neurritik egunerakotutako poliza gama, errazak eta ekonomia guztietara moldatzen direnak ditugulako.

Poliza aintzindariak.

 LAGUN ARO
SEGUROS ASEGURUAK

